

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

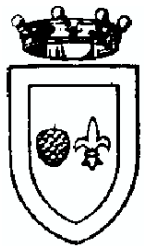
Inventari Patrimoni Cultural de Bagà

Memòria tècnica

Redacció

María del Agua Cortés Elía

Ajuntament de Bagà

Abril 2004

À R E A D E C U L T U R A

BAGÀ: INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL

MEMÒRIA DE LA RECERCA I DOCUMENTACIÓ

Autor: María del Agua Cortés Elía
Abril de 2004

Oficina de Patrimoni Cultural. Diputació de Barcelona

MEMÒRIA DE L'INVENTARI DE PATRIMONI CULTURAL DE BAGÀ

ÍNDEX

	Pàgina	
METODOLOGIA	1- OBJECTIUS DEL TREBALL	4
	1.1.Agraïments	4
	1.2.Objectius	5
	2- METODOLOGIA	5
	2.1. Metodologia de treball	5
	2.2. Fonts consultades	8
	2.3. Explicació de la fitxa	11
	2.4. Criteris de selecció	11
DIAGNÒSTIC	3- MARC D'INTERVENCIÓ GENERAL	12
	3.1.Marc geogràfic	12
	3.2.Marc històric	15
	3.3.Toponímia	20
	3.4. L'escut de Bagà	21
	3.5.Mapa de zones del terme	22
	4- EL PATRIMONI DE BAGÀ	23
	4.1.Elements fitxats	23
	Llistat per numeració	24
	Llistat per tipologies	31
	Llistat per denominació	40
	4.1.1.Anàlisi de la informació recollida a les fitxes	47
	4.1.2.Plànol d'elements fitxats	53
	4.2.Elements no fitxats	56
	4.3.Anàlisi general del patrimoni fitxat i no fitxat	64
	4.4.Estudi del nucli històric	66
	5- MARC D'INTERVENCIÓ PATRIMONIAL	76
	5.1.L'estructura del patrimoni de Bagà	76
	5.2.Estat legal	88
	5.3.Intervencions sobre el patrimoni	92
5.4.Equipaments i activitats patrimonials	95	

NOTA:

El present text de la memòria ha estat revisat en data 10 de juny de 2005.

1- OBJECTIUS DEL TREBALL

1.1. Agraïments

Aquest treball, impulsat i finançat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona a petició de l'Ajuntament de Bagà, d'acord amb el conveni subscrit per ambdues administracions el setembre de 2003, i en el marc del programa d'Inventaris del Patrimoni Local que gestiona l'OPC, ha estat realitzat per la historiadora M^a del Agua Cortés Elía, per encàrrec de l'OPC amb l'estreta col·laboració de l'Ajuntament de Bagà, que ha posat tots els mitjans tècnics i humans a disposició meua. Principalment agraeixo l'interès i col·laboració desinteressada de L'Alcalde de l'Ajuntament, Sergi Roca i Vargas, que va propiciar la realització d'aquest inventari així com d'altres projectes culturals en benefici de la població del municipi; també ha estat cabdal la col·laboració del secretari habilitat, Antonio Macías Barrachina, així com de tot l'equip de govern que han facilitat la meua tasca i m'ha proporcionat diferent tipus d'informació.

He de fer menció de l'especial participació i interès de Francesc Caballé, important estudiós i meticulós recol·lector de tot tipus de històries, anècdotes i fets que estiguin relacionades amb el municipi, fet que m'ha estat de gran utilitat a l'hora de la recerca d'elements inventariables així com en la documentació d'alguns d'ells. També a en Josep Ureña Llitjós, estudiós i compilador de bibliografia i altra documentació referent al municipi. Sens dubte la seva recopilació bibliogràfica és una de les més completes sobre el municipi de Bagà i convé tenir-la en compte sempre en actuacions futures.

He comptat també amb la col·laboració del Sr. Pere Vivó, treballador de l'Ajuntament i gran coneixedor de la zona; d' Agnès Pinyol, responsable de l'Oficina de Turisme de Bagà, que m'ha facilitat el coneixement de persones que podien ajudar-me en la recerca, així com de Mn. Ramon Viladés, president de l'Àmbit de Recerques del Berguedà i anterior capellà de Bagà, gran coneixedor de part de la història medieval de la zona i pacient estudiós; a Jordi Garcia Petit, director del Parc Natural del Cadí-Moixeró, que m'ha facilitat la documentació i informació necessària per tot el que es relaciona amb patrimoni natural; i a Xavier Pedrals, responsable de l'Arxiu Comarcal de Berga i supervisor de l'Arxiu Municipal de Bagà i gran coneixedor de la història documental dels Pinós així com d'altres elements de la zona.

He comptat també amb la col·laboració de diferents persones relacionades directament amb les cases del terme: Maria Torné Casals del Molí del Casó, Ramon Tor Torné del Molí del Casó, Josep Comelles Cunill de cal Llibori de Terradelles, Francesc Torres i Joaquim Lucas de cal Grifo de Terradelles, Josep Ribera Ribera de la casa Terradelles, Joan Vila regidor de l'Ajuntament, Manuel Buján Valera del bar Centre, Ermengol Casanovas, Esteve Pujol, Marc Llordella i Josefina Prat de ca l'Agutzil, Jordi Pou, Llorenç Pedrals ferrer, Família Balderich de ca l'Amagat, Joan Cunill, Ramon Espel. Agraeixo molt especialment a totes i cadascuna d'aquelles persones que han obert les portes de casa seva per a que jo entrés a veure les parets i altres elements, i que han dedicat part del seu temps a explicar-me els seus records històrics sobre allò que em mostraven o sobre qualsevol tema relacionat amb el meu treball.

També agraeixo la col·laboració desinteressada d'altres persones que han col·laborat en la recerca puntual d'alguns elements: Jaume Bernades, Director del Museu de Solsona, Ramon Coromines Camp, estudiós de temes arqueològics al Berguedà; i tots aquell que han escrit algun llibre relacionat amb Bagà i que es troben reflectits a l'apartat bibliogràfic, sense ells la recerca històrica no tindria fonaments. Especialment a l'equip de redacció del llibre "Bagà, la capital històrica de l'Alt Berguedà": Josep Rovira, Lluís Guerrero, Jordi Garcia, Isabel Artero, Ernest Espel, Marc Llordella, Mª Dolors Puig, Esteve Puig, Mn. Antoni Guixé, Francesc Caballé, Josep Ureña, Jordi Planes, Xavier Pedrals i Josep M. Quintana, perquè aquest llibre és una guia fonamental pel coneixement històric de Bagà i ha estat un referent constant en el meu treball.

Vull destacar i deixar constància de la positiva predisposició de la majoria de persones que he visitat envers al descobriment i al coneixement del passat històric del municipi i de qualsevol tema relacionat, fet que m'ha encoratjat en tot moment en la realització del present treball. I per això el meu agraïment final és per a tots els habitants de Bagà que m'han facilitat la tasca amb el seu entusiasme sempre evident cap a la meva feina.

1.2.Objectius

El present Inventari de Patrimoni del municipi de Bagà inclou tot el terme d'aquest municipi centrat en la Vila i del petit nucli de Terradelles.

El punt de partida va ser l'interès per part de l'Ajuntament d'obtenir informació dels elements històrics i d'interès cultural del terme municipal per tal de tenir coneixement de l'estat i la importància de cada un i del seu conjunt, a fi de portar a terme accions concretes, entre elles l'especificació dels elements a protegir per les Normes Subsidiàries d'Ordenació Urbana que han de ser revisades en breu. La recollida i processament de les dades s'ha realitzat entre els mesos d'octubre de 2003 i febrer de 2004.

Els objectius d'aquest treball són els que estableix el Plec de Prescripcions Tècniques per a la realització d'inventaris de patrimoni local de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona: "la recollida exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural i natural del municipi i la seva valoració, permetent l'establiment de mesures per a la seva protecció i conservació, així com la planificació de la seva rendibilitat social". El resultat és una eina a disposició de l'Ajuntament amb la informació individual i de conjunt dels elements patrimonials del municipi que ajudi a fomentar la conservació, la difusió, el coneixement del medi, i utilitzar-la com ajuda en la ordenació i planificació urbanística, així com en d'altres accions de benefici social.

2- METODOLOGIA

2.1. Metodologia de treball

Per realitzar l'inventari es va adoptar una metodologia de treball estructurada en tres etapes principals:

- 1- **Recopilació prèvia de documentació**
- 2- **Treball de camp:** recollida d'informació oral i visita a cada element detectat i al terme en general
- 3- **Treball de gabinet:** contrastant les fitxes de camp amb la documentació, introducció de la informació a les fitxes i elaboració de la memòria com a conclusió

En cada una d'aquestes etapes s'ha procedit a realitzar una sèrie de tasques que es detallen a continuació de forma cronològica:

- **1- Recopilació prèvia de documentació:**
 - Recopilació de la documentació existent sobre el municipi: bibliografia, publicacions, Carta Arqueològica de la Generalitat, Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, Inventari de Patrimoni Industrial de la Generalitat, Normes Subsidiàries de l'Ajuntament, llistats de Béns d'Interès Local. Aquesta recopilació es va realitzar fent un buidatge de la bibliografia existent a la Biblioteca Comarcal de Berga, a l'Arxiu Municipal de Bagà, a l'Arxiu Comarcal de Berga i a d'altres arxius que s'especifiquen més endavant, junt amb la documentació i informació facilitada per l'Ajuntament, i per diferents estudiosos locals, especialment Francesc Caballé. La gran quantitat de publicacions que s'han fet sobre diferents temes del terme, han facilitat molt la tasca d'inventari.
 - Amb aquesta base es va realitzar un llistat de possibles elements inventariables que es va contrastar amb l'opinió d'alguns estudiosos i membres de l'Ajuntament ja citats anteriorment. La llista no es va considerar tancada ja que quedava subjecta al treball de camp que va permetre identificar més elements.
 - Per tal de facilitar el treball de camp es van diferenciar diferents zones del municipi, principalment tenint en compte que la vila s'havia de prendre com una zona important i l'entorn com una altra. Les zones diferenciades han estat les següents: la vila com un conjunt, el nucli històric de la vila dins muralles, nucli de Terradelles, zona fóra vila en la que s'ha distingit: Els Empedrats, Roca Tiraval (que inclou Sant Joan de l'Avellanet, Santa Fe del Quer fins a la Vinya Vella, zona delimitada pel riu Bastareny), Riugréixer (vall del riu Gréixer i vessants muntanyosos a cada banda), Paller (agafa el vessant del Roc de la Llena i fins al pas de la Devesa), Coll de Pal (des de Rebot fins al Puigllançada). A les mateixes fitxes, a l'apartat de localització, s'ha especificat cada una d'aquestes zones per tal de facilitar la localització de cada element en el terme.

- Es van establir contactes inicials amb informadors orals: estudiosos del terme, els habitants de les masies i cases, propietaris de fons documentals, rector de la parròquia, gent gran, pastors, artesans,....; i que en el moment del treball de camp es van anar visitant per tal de cercar el màxim d'informació.

▪ **2- Treball de camp:**

- En base als elements que ja s'havien detectat es va iniciar la recollida de dades visitant cada element, recopilant la informació que ens proporcionava la observació directa junt amb la que ens proporcionaven les fonts documentals i els possibles col·laboradors; es fotografiaven els elements, fet que facilitava després la tasca de gabinet.
- Es contrastava amb documentació cartogràfica històrica i actual per tal de detectar topònims o nous elements a la zona visitada.
- A la zona del casc antic es va procurar visitar el major nombre de cases possibles tenint en compte la disponibilitat dels habitants. Es va documentar cada un dels elements destacables i es situaven en un plànol. Cal destacar que no s'ha pogut accedir a tots els immobles, tot i que s'ha conegut per altres mitjans l'existència o no d'elements interessants.

▪ **3- Treball de gabinet:**

- Realització de les fitxes dels elements. Les fitxes s'anaven completant a mida que es feia el treball de camp, de manera que aquestes dues fases s'han anat compaginant. Això ha facilitat la feina ja que s'havien detectat molts elements d'entrada i era necessària una estructuració per zones i completar el procés en cada zona.
- En omplir els camps de descripció i d'història es contrastava la documentació escrita de que es disposava amb la informació obtinguda d'altres inventaris previs i amb les conclusions tretes de l'observació directa de cada element. D'aquesta manera es procurava ser el màxim exhaustiu en la documentació. En fer això, s'han detectat errades en altres inventaris previs que queden subsanades amb el present.
- Es feien rutes per les zones diferenciades, inventariant els elements que ja es coneixien prèviament i detectant d'altres sobre el terreny. Aquestes rutes, completades amb la visita a cada element facilitava l'obertura de noves fitxes. D'aquesta manera també s'anava fent un llistat d'elements "no fitxats" per adjuntar a la memòria, consistent en aquells elements que no tenen prou entitat cultural per elaborar una fitxa documental.

- Quan es va tenir introduïda a les fitxes la informació documental i històrica, es van completar amb les dades complementàries: coordenades UTM, alçada i fitxes relacionades.
- En fer el repàs final de les fitxes abans de redactar la memòria, es van unificar les dades corresponents als camps Estil/Època.
- Finalment es van introduir les fotografies que s'havien realitzat en format digital i es van escanjar els plànols topogràfics d'ubicació de cada element. Amb això les fitxes es donaven per tancades.
- En tancar les fitxes es va procedir a la redacció del present informe.

2.2. Fonts consultades

S'han utilitzat diferents tipus de fonts per l'elaboració de l'inventari: documentació d'arxius públics i d'arxius privats, informació oral, bibliografia i la observació directa dels elements. Passem a detallar aquestes fonts.

DOCUMENTACIÓ D'ARXIUS:

ARXIUS PÚBLICS

- AMB Arxiu Municipal de Bagà
- ACA Arxiu de la Corona d'Aragó
- AHCB Arxiu Històric i Comarcal de Berga
- ADM Arxiu Ducal de Medinaceli. Sevilla
- AHPZ Archivo Histórico Provincial de Zaragoza
- AHL Arxiu Històric de Lleida
- ACV Arxiu Capitular de Vic
- ADS Arxiu Diocesà de Solsona
- AHDB Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona
- ACSU Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell
- APB Arxiu Parroquial de Sant Esteve de Bagà
- BPB Biblioteca Pública de Berga
- MCB Museu Comarcal de Berga

ARXIUS PRIVATS

- APB Arxiu Privat de Ca l'Amagat
- APL Arxiu fotogràfic Luigi de Berga
- ARB Arxiu Àmbit de Recerques del Berguedà
- ARP Arxiu del Registre de la Propietat de Berga
- AUEC Arxiu Centre Excursionista de Catalunya

ALTRES INVENTARIS UTILITZATS O CONSULTATS

- Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPAC), municipi de Bagà.
- Carta Arqueològica del Berguedà. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Bagà.
- Inventari del Patrimoni Industrial (Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Generalitat de Catalunya) (IPIC). (no hi ha elements inventariats).
- Arxiu del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona (SPAL).
- Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional de Catalunya (IPEC). (No hi ha elements inventariats).
- Inventari fet per Pere Aymerich, 1999, per redactar el Pla Especial del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Inèdit. Propietat del Parc Natural.

INFORMACIÓ ORAL

S'ha obtingut informació oral, i a vegades amb alguna documentació escrita puntual, de les següents persones:

- Sergi Roca, Alcalde
- Antonio Macías, secretari
- Josep Ureña
- Francesc Caballé
- Xavier Pedrals, arxiver de Berga
- Agnès Pinyol
- Mn. Ramon Viladés
- Mn Camil Viladrich
- Ramon Maseguer, arquitecte municipal
- Pere Pedrals, regidor
- Pere Cascante, regidor
- Maria Torné Casals del Molí del Casó
- Ramon Tor Torné del Molí del Casó
- Josep Comelles Cunill de cal Llibori de Terradelles
- Francesc Torres i Joaquín Lucas de cal Grifo de Terradelles
- Josep Ribera Ribera de la casa Terradelles
- Joan Vila, regidor de l'Ajuntament
- Mn Enric Bartrina, arxiver de Solsona
- Carme Subiranas, arqueòloga
- J.M. Vila, arqueòleg
- JM Trullén, director Museu Episcopal de Vic
- José Manuel Calderón, Archivo Casa de Alba, Madrid
- Juan Larios, Archivo Ducal de Medinaceli, Sevilla
- Agnès Pinyol, responsable de Oficina de Turisme de Bagà
- Manuel Buján Valera, bar Centre
- Ermengol Casanovas
- Esteve Pujol, c/ Major 13
- Marc Llordella, artesà
- Josefina Prat, ca l'Agutzil
- Ignasi Camps
- Jordi Pou
- Jordi Planas Rius (contacte amb l'arxiu de Sevilla)
- J.M. Companyó
- Llorenç Pedrals, antic ferrer
- Família Balderich de ca l'Amagat
- Joan Cunill, UEC
- Pere Vivó
- Esteve Vivó
- Ramon Espel
- Mn Camil Viladrich
- Mn Ramon Viladés
- Jordi Garcia Petit
- Jaume Bernades, Museu de Solsona
- Miguel Ángel Sobrino, DARP
- Maite Iranzo, Archivo Histórico Provincial de Zaragoza
- Miquel Àngel Farré Targa, Arxiu Històric de Lleida
- Jaume Batiste

A més d'aquests col·laboradors directes, cal fer esment de cada un dels habitants de les cases que s'han visitat, ja que tots ells han contribuït a la documentació dels elements.

Cal fer esment especial de la col·laboració de Francesc Caballé. Per una banda per la col·laboració desinteressada en la documentació d'elements i, per altra, per l'important recull documental històric sobre temes molts diversos de Bagà i que ha sigut de gran utilitat en l'elaboració del present inventari.

BIBLIOGRAFIA

Es va realitzar un buidatge de la documentació bibliogràfica existent principalment a la Biblioteca Pública de Berga que conserva un important i complet fons bibliogràfic local. També es van recopilar totes les publicacions que s'han realitzat referents al municipi de Bagà, del suplement comarcal del diari "Regió 7" i de les revistes culturals comarcals "L'Erol" i "El Vilatà". Al final de la memòria, a l'apartat de bibliografia, s'especifica aquesta documentació.

CARTOGRAFIA.

Per a l'anàlisi del terme municipal s'ha utilitzat:

- Mapa topogràfic i mapa planimètric del terme de Bagà de l'any 1924, realitzats pel "Servicio Cartográfico de la Diputación de Barcelona" (Cartoteca de Catalunya).
- Mapa Comarcal de Catalunya: El Berguedà, E/ 1:50.000. Institut Cartogràfic de Catalunya. Edició de l'any 1994. Format paper i format digital.
- Mapes topogràfics de Catalunya editats per l'Institut Cartogràfic de Catalunya E/ 1:5.000 (fulls nº 282-84, 282-85, 277-83, 282-83, 283-81, 283-82, 283-83, 282-82, 282-81, 281-85, 281-83, 281-84, 280-82, 280-83, 278-83). Edicions de l'any 2000.
- Cartografia del nucli antic de Bagà. Diputació de Barcelona, servei cartogràfic. Setembre 2003. Escala 1:1000 i 1:500.
- Topogràfic Moixeró-La Tosa, Parc natural Cadí-Moixeró, editorial Alpina, 2002. E/ 1:25.000.

Per la localització d'elements a les fitxes s'han utilitzat els de l'Institut Cartogràfic de Catalunya a Escala 1:5.000 i pel nucli antic la cartografia de la Diputació de Barcelona, servei cartogràfic. Setembre 2003. Escala 1:1000 i 1:500.

2.3. Explicació de la fitxa

El model de fitxa que s'ha utilitzat és el que ha proporcionat l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona per a la realització d'inventaris municipals, i que formen part d'una base de dades programada en MS Access 97.

La fitxa conté una sèrie de camps d'informació que s'han omplert per a cada element: Número de Fitxa, Codi, Àmbit, Denominació, Ubicació, Titularitat, Propietari, Tipologia, Ús actual, Descripció, Observacions, Estat conservació, Autor, Any, Estil/Època, Segle, Emplaçament, Longitud, Latitud, UTM, Alçada, Accés, Número negatiu, Fitxes associades, Història, Bibliografia, Protecció, Número Inventari Generalitat, Autor fitxa, Data registre, Data modificació, Mapa, Fotografies.

Hi ha una sèrie de camps en que el contingut s'ha de triar d'uns establerts prèviament per l'OPC: Àmbit, Codi, Tipologia i Titularitat. L'Àmbit i la Tipologia donen un Codi concret establert d'acord amb el següent esquema:

1- PATRIMONI IMMOBLE	2- PATRIMONI MOBLE	3- PATRIMONI DOCUMENTAL	4- PATRIMONI INMATERIAL	5- PATRIMONI NATURAL
1.1- Edificis	2.1-Elements urbans	3.1-Fons d'imatges	4.1-Manifestacions festives	5.1-Zones d'interès natural.
1.2-Conjunts arquitectònics	2.2- Objectes	3.2-Fons documentals	4.2-Tècniques artesanals	5.2-Espècimens botànics singulars
1.3-Elements arquitectònics	2.3- Col·leccions	3.3-Fons bibliogràfics	4.3-Tradició oral	
1.4-Jaciments arqueològics			4.4-Música i dansa	
1.5- Obra civil			4.5- Costumari	

Cada fitxa es completa amb un mapa d'ubicació i d'una a tres fotografies.

2.4. Criteris de selecció

En aquest treball s'ha procedit a la identificació, descripció i documentació dels elements que s'han considerat patrimoni cultural del terme municipal de Bagà per tal d'oferir una visió panoràmica d'un conjunt que determina les característiques concretes

del lloc. No és aquest un estudi tancat, sinó que ha de mantenir-se obert a qualsevol aportació que contribueixi a l'enriquiment d'aquest patrimoni en funció de noves investigacions. Tampoc és un estudi que limiti les perspectives patrimonials al que conté l'inventari, sinó que ha de servir com a punt de partida per a incentivar la recerca i la gestió del patrimoni que doni forma a diferents tasques entorn aquest i permeti la seva ampliació i conseqüent evolució.

S'ha tingut en compte reunir el màxim nombre d'elements identificadors del terme incloent tot allò que podia tenir un valor patrimonial històric o de diferenciació. S'ha procurat obtenir el màxim d'informació de cada element de forma individual i de la relació amb el seu entorn per tal de mostrar la importància de cada element com a quelcom característic i definatori d'aquest territori. Però cal assenyalar que no s'han inclòs tots els elements detectats sinó que s'ha fet una selecció envers els següents criteris:

- 1- S'han inventariat tots els elements que prèviament havien estat compilats en altres inventaris:
 - . De la Generalitat: Carta Arqueològica (2 elements), Patrimoni Arquitectònic (24 elements).
 - . Catàleg de Béns d'Interès Natural (1 Parc Natural, 2 àrees d'interès botànic, 3 d'interès geològic, així com diferents zones amb espècies de fauna i flora protegides).
- 2- S'han inventariat els elements mobles, immobles o naturals destacables per:
 - . Singularitat històrica, artística, etnològica, identitària, simbòlica.
- 3- S'han inventariat els fons documentals i fotogràfics que tinguessin un fons històric important individualment i per al conjunt del municipi.
- 4- S'han inventariat les manifestacions festives, musicals, artesanes i de tradició que són representatives i identificatives del terme.
- 5- S'ha tingut una especial cura en els elements que es troben dins el casc històric de la vila per tal de deixar constància de tots aquells que tenen un especial interès, així com per garantir la protecció d'aquests i de tot el subsòl de l'antiga vila medieval.

És per això que el volum de fitxes s'ha limitat finalment a les que hi ha a l'inventari com a elements més representatius, però hi ha una sèrie d'elements que no s'han fitxat perquè s'ha considerat que no tenen prou significació per a ser inclosos a l'Inventari, elements que coneixem però que han desaparegut o elements que s'han inclòs dins d'altres fitxes. D'aquests elements "no fitxats" es fa una relació a l'apartat corresponent d'aquesta memòria. Per tal que el coneixement del patrimoni de Bagà sigui més complet, s'ha inclòs un anàlisi general dels elements fitxats i els no fitxats formant un conjunt (capítol 4.3).

3- MARC D'INTERVENCIÓ GENERAL

3.1. Marc geogràfic

Bagà està situat a l'extrem nord de l'Alt Berguedà, al límit de la província de Barcelona. El nucli urbà es troba en una vall, la del riu Bastareny, i arrecerada al sud de la barrera del Cadí, Penyes Altes del Moixeró (2260 m), La Tosa (2537 m) i el Puigllançada (2406 m). El municipi té una extensió de 42,99 km², limita al nord i al nord-oest amb la Baixa Cerdanya, al nord-est es troba Castellar de N'Hug, a l'oest Gisclareny, al sud i est Guardiola de Berguedà, lloc natural d'entrada i sortida a la vall. Cal esmentar els prats de pastura dels Cortils, situats entre la serra Pedregosa i la serra del Cadí, d'uns 4 km² d'extensió, que forma part del municipi de Bagà però que és propietat de l'Ajuntament de Gisclareny.

La delimitació del terme ja consta l'any 1233, en un document expedit pel notari Pere Colomer i del que hi ha una còpia del 1788 en una llibreta a l'Arxiu Municipal: "del Pont de l'Avellanet fins el torrent de Puig Cabanil qui davalla Serraclara avall, i del grau de Paller fins a la roca de Calvera i fins el pont de Dues-Sorts".

El relleu és bastant accidentat, amb la vall del Bastareny al centre, vall que s'eixampla en arribar a la vila i cap al sud. La vall és flanquejada a la dreta per una serralada que, des de la Roca Tiraval i seguint l'Obaga Major acaba al Llobregat, amb una mitjana d'altitud superior als 1300 m. Aquesta vessant és vertical i escarpada i en alguns llocs força erosionada. Contrasta amb la vessant esquerra, que s'enfila suau cap a la primera carena que va de la Roca Tallada a la Devesa de Paller i fins a Sant Marc. Aquesta carena, de 1400 m d'alçada, tapa la següent formada pel Moixeró, La Tosa i el Puigllançada, amb una altitud mitja de 2400 m.

En aquesta part nord del paisatge de Bagà encara es poden veure les parets de pedra seca que testimonien una antiga agricultura en feixes totalment de subsistència en un territori amb un clima que acompanyava poc.

Un tret característic del relleu són les valls menors, abruptes i feréstegues, de rieres i torrents que desemboquen al Bastareny; com la dels torrents de Paller, de Gréixer i del Forat als Empedrats.

L'aigua és una riquesa natural del municipi de Bagà. El riu més important és el Bastareny, que neix a les fonts de l'Adou, al terme de Gisclareny. És el riu que passa per Bagà i que, abans d'arribar al nucli, rep les aigües del riu Gréixer, el més important dels seus afluents. És afluent del Llobregat, en el que desemboca a Guardiola de Berguedà. Té un total de 14,7 km de recorregut. És un riu d'aigües fredes on la truita té el seu medi de vida. Diferents ponts salven el seu pas: el de Patola, el de la Vila i el de Terradelles; i les seves aigües van servir per moure diferents fàbriques i molins: el molí del Forat, el de cal Cerdanyola i el desaparegut de Monell al terme de Gisclareny, la fàbrica de Cal Parareda (desapareguda), el Molí de la Vila i posterior Baganense, la fàbrica de ca l'Escriu, el molí del Colerí (en runes), el molí del Casó a Terradelles, i finalment el molí del monestir de Sant Llorenç prop Bagà al terme de Guardiola (desaparegut).

El riu de Gréixer neix al vessant sud de la serralada del mateix nom després de rebre diverses torrenteres que recullen l'aigua del vessant sud de les Muntanyetes i de la Comabella. Forma una vall que s'obre cap a Bagà. Ha format dos congosts força

impressionants, els estrets de Riugréixer i el de Malgrau, que eren lloc de pas del camí cap a la Cerdanya pel coll de Jou. Deguassa al Bastareny a l'alçada del pont de Riugréixer després d'un recorregut d'uns 14 km. A la seva riba es va construir el molí de Gréixer, i permet salvar el riu el pont de Riugréixer o de Gréixer, construcció actual després que s'emportés una riuada l'antic pont d'origen medieval.

El clima de Bagà és del tipus mediterrani de muntanya, amb temperatures fresques i pluviositat molt variable. L'alçada del terme garanteix la neu a l'hivern en les zones de muntanya, fet que permet mantenir oberta l'estació d'esquí de Coll de Pal que explota el Club d'Esquí de Bagà.

El nucli de la població es troba concentrat a la vall del Bastareny, essent pocs els masos disseminats pel terme. Al nucli hem de distingir la part antiga delimitada pel perímetre de l'antiga muralla, i els diferents eixamples. Al terme també hi ha el petit nucli de Terradelles, tocant a Guardiola i al peu de la C-16. Bagà té actualment 2119 habitants, concentrats principalment al nucli urbà, amb una densitat de 50,05 h/km².

Evolució de la població

Any	1370	1553	1708	1787	1830	1842	1877	1900	1940	1960	1980	2003
Habitants	99	151	268	1195	997	1002	923	800	916	2410	2113	2119
focs		focs	cases									

(Font: IGLÈSIES, 1982)

En quant a les activitats econòmiques, fins al segle XIX girava al voltant de l'agricultura i la ramaderia, però a partir de la introducció de la indústria tèxtil i la mineria del carbó aquestes han estat les principals fonts de riquesa. L'actual crisi en aquests sectors han provocat la diversificació i principalment la concentració d'activitats envers al sector turístic en creixement. La ramaderia ha estat un dels recursos propis més desenvolupat al llarg dels segles a Bagà i, tot i que ha minvat molt, encara es poden veure ramats d'ovelles seguint els diferents camins ramaders que travessen el terme, així com la presència de vaques i cavalls en les zones de pastura. En quant a l'agricultura, el relleu no ha permès practicar molts cultius, essent simplement una activitat de supervivència. Hi ha constància històrica del conreu de la vinya a la vall del Bastareny en època medieval.

El medi natural ha ofert diferents recursos utilitzats des de sempre: aprofitament forestal, pastures, caça, pesca, producció d'energia hidroelèctrica, han estat alguns d'aquests aprofitaments.

Comunicacions:

Bagà es troba situada en els passos cap a la Cerdanya, així, aprofitant l'antiga via romana es va seguir utilitzant el camí Ral a Cerdanya que travessant el coll de Jou permetia la comunicació a banda i banda del pre-Pirineu.

El camí Ral que comunicava el Berguedà amb la Cerdanya i França passava per Bagà procedent de Guardiola i de Berga. S'ha insinuat el probable origen romà del camí i la possibilitat de que Aníbal passés els Pirineus per aquest indret. El relleu muntanyós de la zona permetia tenir diferents passos estratègics per assolir la travessia pirinenca.

Aquest era el camí més curt per passar la muralla rocosa del pre-pirineu i comunicar Cerdanya i Berguedà. Aquest camí havia estat transitat per molta gent, entre ells els Pinós i el rei Pere II el Cerimoniós. Diferents documents deixen constància dels camins, entre ells un del 1361 en que els cònsols manen als propietaris a reparar una paret que toca al camí que va a Puigcerdà al seu pas pel serrat de l'Om (SERRA VILARÓ, vol. II, p. 144). A diferents llibres dels cònsols durant el segle XIV es fa referència a que es fa netejar la neu del camí al pas per Coll de Jou (idem). Diferents ponts permetien el pas o la comunicació amb el camí Ral i altres camins: el pont de Terradelles, el pont de la Vila, el pont del Roser, el pont de Gréixer i el de Patola. Hi havia un impost de pas per mantenir els camins: l'impost de barra, que ja cobraven els cònsols de Bagà al segle XIV. També hi havia dret a lleuda i passatges, drets pertanyent al senyor. La lleuda era igual que la barra, només que aquesta la cobrava el senyor i l'altra els cònsols. La barra servia per adobar els camins i la lleuda era per protecció per part del senyor. El de passatge era sobre el bestiar que passava pel camí.

Les comunicacions des del sud s'han realitzat a través de la carretera C-16, i des de l'obertura del túnel del Cadí el 1984, s'ha facilitat el pas a la Cerdanya. De Bagà surt també una carretera cap a Coll de Pal que permet la comunicació amb la comarca veïna a través d'aquesta en èpoques en que la meteorologia ho permet.

Entorn natural:

Potser el tret més significatiu, a més de l'evolució històrica de la zona, sigui l'entorn natural. El terme de Bagà es troba dins el Parc Natural del Cadí-Moixeró creat amb el Decret 353/1983, de 15 de juliol de la Generalitat de Catalunya. El parc inclou municipis de tres comarques: Alt Urgell, Cerdanya i Berguedà, amb un total de 17 municipis. Abasta les serres del Cadí, del Moixeró, i els massissos de la Tosa i del Puigllançada; amb altituds entre 800 i 2.647 m del puig de la Canal Baridana. Aquesta barrera muntanyosa pertany al Pre-Pirineu català, amb un relleu esquerp que es suavitzava cap a la vall cerdana. És l'espai natural protegit que ocupa major superfície, aproximadament 413 km². La principal característica és la biodiversitat d'espècies i hàbitats que s'hi troben, així com els seus paisatges de muntanya i els diferents microclimes que podem trobar. És un bon representant de les muntanyes alpines, amb alguns trets mediterranis. La gran diversitat de paisatges presenten zones altitudinals típiques que van des de l'estatge basal mediterrani fins a prats alpins, passant pels boscos submediterranis, fagedes, boscos boreals de pi roig i boscos de coníferes de pi negre i avet. Destaca també per tenir un poblament faunístic de notable diversitat i la presència d'espècies animals rares o úniques a Catalunya (gall fer, picot negre, pardal d'ala blanca, esparver d'estany, marta i gat fer). També hi ha presència de cérvol i cabirol, així com diversitat de fauna invertebrada.

A Bagà es troben els terrenys més antics del Berguedà, de constitució calcària entre les que hi ha diferents mineralitzacions concentrades en cavitats càrstiques, com la baritina a la Bòfia, i el manganès a La Tosa.

La vegetació rep la influència mediterrània i conseqüentment trobem diferents estats vegetals: el muntà, fins a 1600 m, amb arbres caducifolis, principalment roure martinenc, faig, boix, avellaners, alzina carrasca, pi roig. L'estatge subalpí, fins a 2000 m, amb domini quasi exclusiu del pi negre. I l'estatge alpí, fins a l'alçada màxima de 2500 m, amb presència de prats degut a la presència de neu a l'hivern.

3.2. Marc històric

Els orígens:

La vall del Bastareny dona accés als colls més baixos del sector pre-pirinenc (Coll de Pendís i Coll de Jou) per arribar a la Cerdanya. Possiblement per això seria lloc de pas constant de pastors i nòmades ja des d'època neolítica. Els pocs indicis arqueològics amb troballes puntuals de destrals polimentades, puntes de fletxa a la vall del Bastareny, principalment a les vessants del coll de Vimboca i coll de Jou, fan pensar en una ocupació humana ja en època prehistòrica, però que no s'ha contrastat amb una investigació arqueològica seriosa. Així, la tradició popular, atribueix al Roc del Nin, la classificació de "menhir", sense haver-se constatat realment.

Desconeixem l'existència d'algun assentament ibèric a la zona, tot i que s'ha interpretat el topònim de La Cogulla (turó al nord-est de la ciutat) amb un lloc de culte al sol ibèric. No s'ha constatat arqueològicament amb material d'aquesta època, tot i que cal dir que mai s'ha fet cap prospecció a la zona.

El geògraf grec Ptolomeu parla de *Bacassis*; Ruf Fest Avié enumera els pobles de les zones pirinenques i cita als *bagusins* que situa en el que avui és l'Alt Berguedà. Polibi, historiador romà, explica que Anníbal, al seu pas pels Pirineus, va intentar sotmetre a diferents pobles que li oposaren resistència, entre els que es trobaven els *bagusis*. Això demostra l'assentament antic humà a la zona, tot i que la romanització fou molt feble, essent Bagà documentada com a lloc de parada de la via romana d'Empúries a Lleida, des de Vilada (*villa Lata*) a Llivia (*Júlia Livia*).

Evolució de l'Edat Mitjana:

La elecció del lloc per ubicar el primer nucli de població no fou casual. La situació central, a prop del riu, protegida dels vents del nord per la paret muntanyosa, i les condicions climàtiques, provocaren la ubicació que actualment es conserva.

Bagà fou des del segle X una antiga vila alt-medieval, dins el terme del castell de Brocà, a la vall del Bastareny, pertanyent al comtat de Cerdanya, i sota el domini del bisbat d'Urgell. Va ser un dels primers nuclis de població de la comarca, esmentat per primera vegada el 839, en un document en que el comte Guifré escollí a Daguí de Sant Andreu de Gréixer com a primer abat del monestir de Sant Llorenç prop Bagà (BENET, 1993).

L'existència d'una vila de Bagà anterior al segle XII ja es troba en la documentació de Sant Llorenç prop Bagà. En ella es citen dos nuclis de població dins el mateix terme de Bagà. Un anomenat Vilella, que apareix a partir de l'any 1002, i que es repeteix els anys 1005, 1006, i en dos documents del 1018 (BOLÓS, 1986). En tots ells consta l'existència de cases i que la Vilella afrontava amb la vila de Bagà. Possiblement aquest nucli anés quedant sense població progressivament i finalment tan sols restés un mas (BENET, 1993). L'altre nucli de població és el de la vila de Bagà, documentat ja els anys 893 i 894 (ACV) en un document de venda de béns a Brocà dins el terme de la vila de Bagà. La següent notícia és del 950, quan es situa el monestir de Sant Llorenç prop Bagà a l'apèndix de la vila de Bagà (BOLÓS, 1986). Cal suposar que aquest primer

nucli seria petit i sense emmurallar i, juntament amb el de la Vilella, s'unificaria en la nova vila de Bagà amb la concessió de la carta de franqueses.

La creació de la nova vila va respondre segurament a una necessitat de defensa dels habitants i del mercat, ja que era el principal centre comercial de la zona. La fortificació i creació de la nova vila va fer que desaparegués l'antic assentament, principalment amb l'enderroc de l'antiga església i la utilització de la pedra d'aquesta per la construcció de la nova de Sant Esteve.

Al lloc de Sant Sebastià hi ha el testimoni de l'antic nucli medieval de Bagà que a inicis del segle XIII va ser abandonat progressivament en benefici de la nova vila fortificada. Als sondejos arqueològics realitzats el setembre de 2003 es va evidenciar l'existència de murs i estructures dels antics habitatges, 3 sitges d'emmagatzematge, restes d'una antiga església i nombrosos enterraments vinculats amb l'edifici religiós. El terreny afectat és d'aproximadament 10.000 m² i afecta a 8 parcel·les de particulars, una de l'Ajuntament i el dipòsit d'aigües municipal., així com dos vials. S'ha pogut identificar l'absis semicircular de l'església associat amb una extensa àrea de necròpolis corresponent als segles XI-XIII. Les restes d'aquest edifici correspondrien a la construcció del segle XIV que es va edificar sobre l'anterior construcció romànica.

La capella de Sant Sebastià fou bastida per voluntat de la senyora de Bagà com a recordatori del primer lloc on va ser erigida l'església de Sant Esteve, parroquial durant l'alta edat mitjana. Sembla que l'any 1704 fou reconstruïda (SERRA VILARÓ, 1930, vol III). L'any 1905, tal i com relata Cèsar August Torras (1923), s'estaven fent obres de recuperació. En aquella època encara restaven alguns murs.

Molt a prop de l'antiga vila, els barons van construir el seu castell, ja al segle XIII, i l'any 1233 decidiren fundar la vila. Galceran de Pinós i la seva muller Esclarmonda concedeixen una carta de franqueses que va afavorir el poblament. La nova vila va créixer en direcció al Bastareny d'acord amb els planejaments que havia fet el baró, que escollí com a sistema de creixement l'esquema d'un pati. L'any 1322 es començaren a construir cases fóra de les muralles, formant el Raval. La carta de franqueses explica com havia de ser construïda la vila i com s'havia de poblar, concedeix la franquesa de questies, toltes, forces, prestacions personals i mals usos; també estableix la manera de fer obres al castell i muralles. Galceran de Pinós concedí a la vila la facultat de tenir un mercat setmanal, així com els emprius de boscos, llenya, pedres i riberes. El senyor es reservà els drets de justícia major, ús del molí i el forn, i els drets d'host i cavalcada.

Durant la "gran guerra" (1460-1470), el baró de Bagà, Galceran IV, va ser nomenat pel rei Joan II capità general de Catalunya, fet que va provocar que els baganesos es possessin en contra d'ell i dels interessos de la corona, ja que eren partidaris de la Generalitat. La vila va ser assaltada i cremat el Raval pels francesos. Galceran VII morí sense descendència legítima.

Així, per matrimonis successius les baronies passaren a les cases ducals d'Alba i de Medinaceli. Aquests no residien a Bagà, sinó que entregaren les baronies a administradors i governadors. La vila va seguir davallant econòmicament durant tot el segle XV, agreujant-se al XVI a causa de la invasió dels hugonots i els atacs de nyerros i cadells.

A la revolta dels segadors de 1640 Bagà lluita del costat de la Generalitat. Les tropes franceses de Lluís XIV van ocupar la vila, incendiant-la i destruint-la repetidament, arrasant el castell dels barons i part de les fortificacions.

En la Guerra de Successió, Felip V va arrasar la vila. Al 1737, el Memorial que enviaren els regidors de Bagà al Duc d'Alba explica la ruïnosa situació de la vila i la misèria dels seus habitants. El 25 de juny de 1753 un incendi destruï part de l'església de Sant Esteve en el que es cremaren moltes obres d'art de l'època medieval i part de l'arxiu.

Al segle XVIII hi hagué una petita revifalla: es construï Paller de Baix, es reconstruï la parroquial dotant-la d'un retaule i un orgue. S'estableix el baró d'Ur, que va comprar Palau i el reconstruï. Passant després a propietat de la família Còdol.

A inicis del segle XX, la construcció de la carretera i del carrilet, l'explotació de les mines i la indústria tèxtil, va proporcionar un nivell econòmic a la vila que va provocar el seu creixement. Actualment, amb el tancament de les mines i de les indústries tèxtils, el turisme es revela com el potencial per mantenir una població estable i econòmicament sostenible.

L'estudi històric de Bagà

La evolució històrica de Bagà es troba ben documentada, no tan sols per l'existència i conservació de l'Arxiu de la vila, sinó per la interpretació i transcripció realitzada per diferents historiadors, principalment per la tasca portada a terme per Mn. Joan Serra Vilaró a inicis del segle XX i publicada com les "Baronies Pinós i Mataplana".

L'important arxiu de la vila, que actualment es troba custodiat en la seva major part per l'Arxiu de la Corona d'Aragó, permet la reconstrucció d'aquesta història de la vila. L'arxiu ha patit diferents vicissituds al llarg de la seva història. En un principi era a l'església parroquial de Sant Esteve, tancat amb tres claus que estaven en poder del conseller en cap, del cònsol en cap i del segon cònsol. Des del segle XIV es troben anotacions destinades a mantenir els papers en bon estat, i al segle XVII es prenen disposicions per a la seva protecció i conservació. Durant les guerres dels segles XVII i XVIII es va perdre part de l'arxiu, principalment per un incendi l'any 1753 al temple. També les Guerres Carlines van afectar i van provocar la desaparició d'alguns llibres, així com durant la Guerra Civil del 1936-39.

A més, amb l'estruncament de la línia dels Pinós al segle XVI, l'arxiu va ser repartit entre les diferents branques de la família, així quedà repartida una part entre els Alba (a Zaragoza) i els Medinacelli (a Sevilla), amb una petita part a l'arxiu del marquès de Barberà. La part que restava a Bagà, va ser dipositada provisionalment al Palau de Pedralbes, en iniciar-se la Guerra Civil, per el "Servicio de Recuperación Bibliográfica y Documental"; al finalitzar la Guerra l'arxiu va ser traslladat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó l'any 1939, on s'ha mantingut una important part de l'arxiu històric de Bagà ja que no es va reclamar el fons dins els terminis establerts. A Bagà es conserva actualment una minsa representació d'aquest arxiu històric dels Pinós, tot i que es conserva la documentació municipal des de finals del segle XIX i algun element medieval i modern.

A partir del 1908, Mn. Joan Serra i Vilaró, comissionat a Bagà de l'Institut d'Estudis Catalans per tal de recuperar i inventariar l'arxiu, va realitzar una important tasca donant a conèixer l'arxiu amb la publicació de les "Baronies de Pinós i Mataplana" (SERRA VILARÓ).

L'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona va realitzar un nou inventari dels fons existent al municipi entre març de 1996 i setembre de 1997, a càrrec de l'arxiver Xavier Pedrals (PEDRALS, 1997). Aquest va classificar de nou el fons seguint el quadre de classificació proposat pel Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya.

Hi ha d'altres arxius que conserven documentació procedent de Bagà com:

- L'Arxiu Històric de Lleida. Conserven cinc llibres de protocols notariais i alguns volums del cadastre.
- L'Arxiu Episcopal de Vic. Conserva el document més antic on apareix el nom de Bagà, dels voltants de l'any (BENET, A. (1993). Mil cent anys del primer document escrit de Bagà. L'Erol nº 42. P. 7- 12).
- Biblioteca Nacional de Madrid
- Bibliothèque Mazarin de Paris
- Archives Historiques de Paris

Han estat varis els historiadors o estudiosos que s'han dedicat a recuperar la memòria històrica de Bagà entre els que destaquen Mn Serra Vilaró i el mestre de Bagà Joan Pardinilla. Cal destacar que el primer que va escriure sobre la història de la zona va ser Pere Tomic al segle XV. Pere Tomic va néixer a Bagà, fill de l'administrador dels senyors de Pinós. Va escriure "Històries e conquestes dels reis d'Aragó e Comtes de Barcelona" acabada el 1438. És la primera compilació històrica de Bagà.

Mn Joan Serra Vilaró, nascut a Cardona l'any 1879, va ser vicari de Bagà entre 1904 i 1906, fent-se càrrec posteriorment del Museu Diocesà de Solsona. Al 1908 va ser enviat a Bagà com a comissionat per l'Institut d'Estudis Catalans per tal d'estudiar l'arxiu que ell mateix havia donat a conèixer anys abans. Va realitzar l'inventari i més tard l'estudi dels fons que es publicà a les Baronies. Va recopilar també les cançons d'en Joan Prat Molins, un vell cantaire, acompanyades amb observacions històriques, editat pel Centre Excursionista de Catalunya l'any 1913, "El cançoner de Calic", reeditat per l'Ajuntament de Bagà l'any 1989 en edició facsímil.

La primera edició de "Les Baronies de Pinós i Mataplana" va ser realitzada per l'editorial Balmes de Barcelona en 3 volums, els anys 1930,1947 i 1950 respectivament. L'obra està basada en el fons de l'arxiu històric de la vila de Bagà i, secundàriament, del de La Pobla de Lillet, durant l'època medieval i amb algun element d'època moderna. És estructurada en tres parts que coincideixen amb els tres volums: Barons i senyors de la terra, Universitat i singulars del poble, l'Església; és a dir, els tres estaments que caracteritzen les societats de l'Antic Règim. L'esquema dels llibres és diacrònic, però molt rigorós històricament exposant els fets d'una zona concreta. L'exposició és neutra i poc interpretativa dels fets. Va ser reeditada pel Centre d'Estudis Baganesos l'any 1989 en edició facsímil.

Joan Pardinilla i Riu (1904-1976) va ser mestre de Bagà junt amb la seva esposa Maria Guiu. Es va dedicar a recollir elements diversos de la història de Bagà, tradicions, folklore, toponímia, oficis,.... va publicar treballs de recerca sobre les seves investigacions locals i va aplegar molta documentació que encara avui és inèdita.

A més d'aquests estudiosos prou reconeguts, altres persones s'han dedicat els darrers temps a fer una recopilació d'informació i documentació. Destaquen **Mn Ramon Viladés**, capellà de la vila fins el 1999, president actual de l'Àmbit de Recerques del Berguedà, que s'ha dedicat a la compilació històrica entre la que destaca el seu estudi sobre les muralles de Bagà i sobre el santuari de Paller. Gràcies al seu impuls les pintures de la capella del Santíssim de la parròquia i les del santuari de Paller van ser curosament restaurades els anys 90.

3.3. Toponímia

Bagà:

A l'Alt Berguedà es constata la presència celta en l'existència de topònims d'aquesta procedència. Bagà prové de *Bacadunum*, topònim d'arrel celta i posteriorment adaptat a l'arrel llatina *Bagadanum*. Trobem durant l'edat mitjana els topònims *Bagadanum*, *Bagadano*, *Bagazano* o *Bagadà*. Bac en celta vol dir "vall tancada"; dunum és un sufix gal llatinitzat que significa "ciutat fortificada". És a dir: "ciutat fortificada de la vall tancada", describint perfectament el lloc i característica de l'antiga vila.

Paller:

Hi ha diferents propostes de la provenença del topònim de Paller. Alguns proposen que ve de *palearia*, mot llatí que significa *barballera*, és a dir, una costa o tossal. També pot derivar de *Palea Arx*, que vol dir "fortalesa antiga", que pot fer referència a la plataforma on es trobava el santuari. En tot cas sembla que no procediria de palla, fonamentalment perquè la zona no és de agricultura de cereal. Per tant Paller vol dir roca i no palla.

Cogulla:

Possiblement es tracti d'un topònim ibèric que significa muntanya del Déu Ull, que vigilava la bona collita (cu-Ull). Segons Joan Corominas la paraula "cogulla" prové de la capa utilitzada pels legionaris romans per aixoplugar-se de la pluja i el fred, i que era una còpia de les antigues capes dels sacerdots que oficiaven al cim dels puigs (cogulles).

Fia-faia:

L'origen de la Fia-faia és antic. El 1087 s'anomena com a topònim, que segons Serra Vilaró pot significar fageda. Els nobles de Faia edificaren el seu castell proper a Bagà, la torre de la Faia. Aquests nobles estan documentats el 1254 i tenien el costum de baixar a Missa del Gall a Bagà (a 3 quilòmetres), fent els baganesos un cerimonial de rebuda, ritual que es va mantenir durant molt temps. Actualment l'herba amb la que es fan les faies també rep aquest nom a Bagà, la *Cephalaria leucantha*.

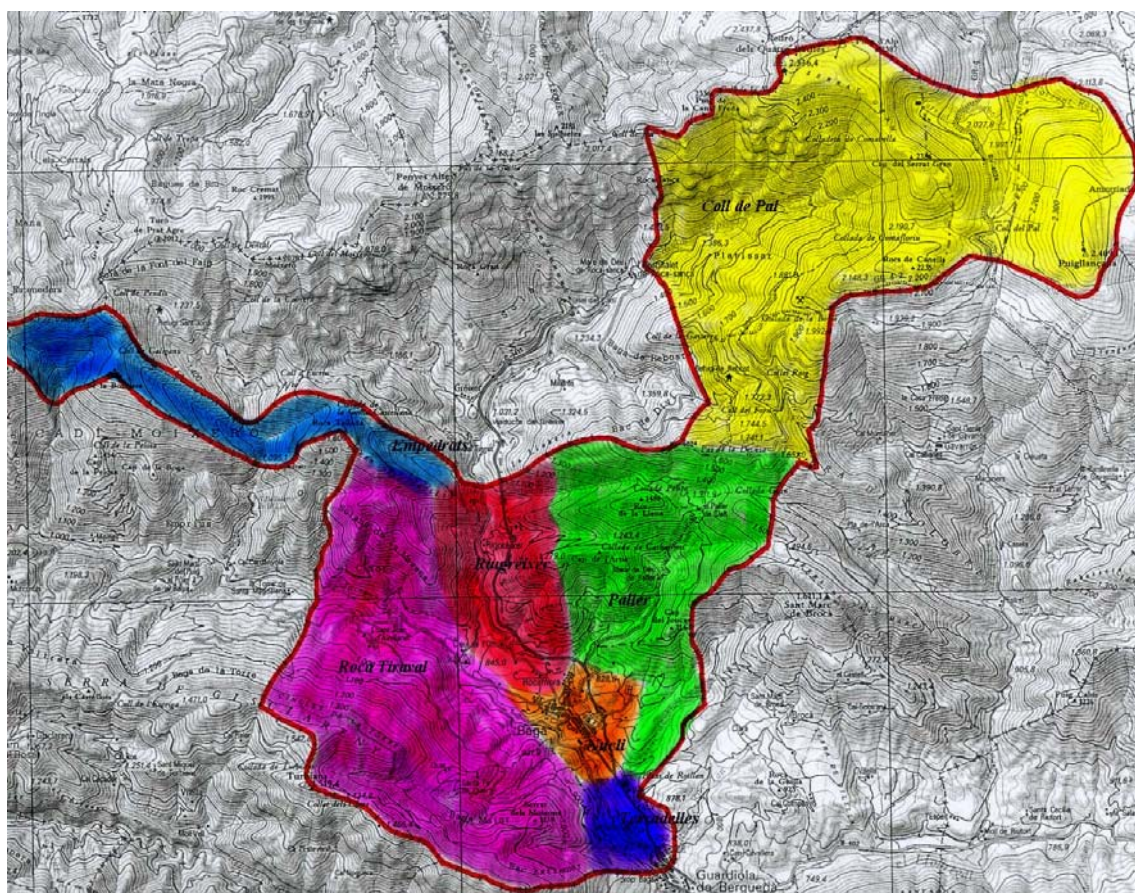
Hem de tenir també en compte els renoms que reben algunes cases o persones ja que, fins i tot actualment, es coneixen per aquests noms populars que la tradició va anar imposant. Així trobem renoms relacionats amb antics oficis: Baster, Cadirarire, Escloper, Campaner, Oliaire...; altres sobre defectes físics i despectius: Bocanegra, Prim, Peu curt, Bòrnia,... Noms augmentatius o diminutius: Jepet, Ponet, Sila, Tòfol, Tuiet,... Altres amb origen i significats diversos: Boira, Andino, Rac, Verd, Xeixa, Quero,...

3.4. L'escut de Bagà

La forma actual va ser establerta seguint les investigacions del mestre Joan Pardinilla. La pinya al·ludeix als Pinós, i la flor de lis, a la noblesa dels barons baganesos. Els colors: verd i vermell.

3.5. Mapa de zones del terme

- Nucli històric
- Nucli vila
- Terradelles
- Riugréixer
- Paller
- Coll de Pal
- Roca Tiraval
- Empedrats

4- EL PATRIMONI DE BAGÀ

4.1. Elements fitxats

L'Inventari de Patrimoni del municipi de Bagà està format per un conjunt total de **123** elements documentats sobre un suport en fitxer Acces-97 facilitat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

Els criteris de selecció emprats per fitxar o descartar elements ja s'han especificat a altre apartat, però els recordem de forma general:

- L'existència de l'element
- Incloure tots els que figuraven en altres inventaris previs
- Exhaustivitat, procurant incloure tot element que te un valor patrimonial
- Identitat, és a dir, elements que caracteritzin especialment el lloc: història, natura, festes, costums,...
- Importància individual, com a elements que destaquen per un motiu concret dins el conjunt
- Atemporalitat, tenint en compte elements de qualsevol època

Els elements fitxats son els que es relacionen a continuació amb un primer llistat per ordre numèric, un per ordre de tipologies i finalment un llistat per ordre alfabètic.

LLISTAT PER NUMERACIÓ

LLISTAT PER NUMERACIÓ

Núm. Fitxa	Denominació	Codi	Àmbit	Tipologia
1	NUCLI URBÀ	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
2	ARXIU MUNICIPAL DE BAGÀ	3.2	Patrimoni documental	Fons documental
3	PALAU	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
4	MURALLES	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
5	CAPELLA DE PALAU	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
6	PALLER DE DALT	1.4	Patrimoni immoble	Jaciment
7	SANTUARI DE PALLER / PALLER DE BAIX	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
8	SANT PELEGRÍ	1.4	Patrimoni immoble	Jaciment
9	MARE DE DÉU DE PALLER	2.2	Patrimoni moble	Objecte
10	RETAULE MAJOR DE PALLER	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
11	PINTURES MURALS DE PALLER	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
12	SANT JOAN DE L'AVELLANET	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
13	SANTA FE DEL QUER	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
14	CARRER RAVAL	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
15	CREU DEL ROSER	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
16	CREU DEL CAMÍ DE PALLER	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
17	CREU DE L'OM	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
18	CREU DE LA COGULLA	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
19	PONT DEL ROSER	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
20	PONT DE LA VILA	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
21	TORRE DE LA PORTELLA	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic

Núm. Fitxa	Denominació	Codi	Àmbit	Tipologia
22	TORRE SUBIRANA	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
23	TORRE VILELLA	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
24	TORRE DE L'HOMENTAGE	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
25	TORRE DEL PORTALET	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
26	FONS DE BAGÀ DE L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ		3.2Patrimoni documental	Fons documental
27	SANT SEBASTIÀ. ANTIC BAGÀ	1.4	Patrimoni immoble	Jaciment
28	ARXIU PARROQUIAL DE SANT ESTEVE DE BAGÀ	3.2	Patrimoni documental	Fons documental
29	MOLÍ DE LA VILA / LA BAGANENSE	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
30	FÀBRICA CA L'ESCRIU	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
31	MOLÍ DEL CASÓ	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
32	ESTRUCTURA SEMICIRCULAR AL MUR DE PALAU	1.4	Patrimoni immoble	Jaciment
33	MOLA DE LA CREU DE L'OM	2.2	Patrimoni moble	Objecte
34	CONTRAPÈS DE PREMSA DE BIGA DE LA CREU DE L'OM		2.2Patrimoni moble	Objecte
35	CAL MEIXIC	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
36	EL QUER	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
37	SEPULTURES DEL QUER	1.4	Patrimoni immoble	Jaciment
38	PONT DE TERRADELLES	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
39	MASIA CREU DE L'OM	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
40	PINTURES MURALS DE PALAU	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
41	CARRER SOBIRÀ	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
42	CARRER PUJADA A PALAU	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
43	CARRER MAJOR	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
44	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
45	CASA SOLANELL	1.1	Patrimoni immoble	Edifici

Núm. Fitxa	Denominació	Codi	Àmbit	Tipologia
46	ESGLÉSIA SANT ESTEVE	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
47	PORTA GÒTICA SANT ESTEVE	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
48	FRAGMENTS DEL RETAULE DE SANT ESTEVE	2.2	Patrimoni moble	Objecte
49	CREU PROCESSIONAL DE SANT ESTEVE	2.2	Patrimoni moble	Objecte
50	CREU BIZANTINA	2.2	Patrimoni moble	Objecte
51	PERGAMÍ DELS PRIVILEGIS DE BAGÀ	2.2	Patrimoni moble	Objecte
52	MOLÍ DEL COLERÍ	1.4	Patrimoni immoble	Jaciment
53	EDIFICI SALARICH	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
54	PINTURES MURALS DE SANT ESTEVE	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
55	MARE DE DÉU DEL ROSER	2.2	Patrimoni moble	Objecte
56	COL·LECCIÓ D'OBJECTES DE BAGÀ	2.3	Patrimoni moble	Col.lecció
57	KYRIE DE BAGÀ	3.2	Patrimoni documental	Fons documentals
58	PICA BENEITERA DE SANT ESTEVE	2.2	Patrimoni moble	Objecte
59	POU DE GEL	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
60	RETAULE DE SANTA TERESA A PALLER	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
61	PARC NATURAL CADÍ-MOIXERÓ	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
62	PONT DE PATOLA	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
63	ELS EMPEDRATS	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
64	ESCULTURA DE GALCERAN DE PINÓS	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
65	MONUMENT ALS MINAIRES	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
66	FONS DE BAGÀ AL MUSEU DIOCESÀ DE SOLSONA	2.3	Patrimoni moble	Col.lecció
67	FONS DE BAGÀ AL MUSEU COMARCAL DE BERGA	2.3	Patrimoni moble	Col.lecció
68	MONUMENT RESCAT DE LES CENT DONZELLES	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
69	PASSADÍS DE PALAU AL RIU	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil

Núm. Fitxa	Denominació	Codi	Àmbit	Tipologia
70	COL·LECCIÓ PINTURA DE L'AJUNTAMENT	2.3	Patrimoni moble	Col.lecció
71	MINA DE BARITA DE LA BÒFIA	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
72	MINA DE MANGANÈS DE LA TOSA	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
73	ÀREA D'INTERÈS BOTÀNIC SERRA	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
74	ÀREA D'INTERÈS BOTÀNIC EL CLAPER	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
75	FIA-FAIA	4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
76	EL RESCAT DE LES CENT DONCELLES	4.3	Patrimoni immaterial	Tradicció oral
77	FESTA DE L'ARRÒS	4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
78	BALL CERDÀ	4.4	Patrimoni immaterial	Música i dansa
79	MERCAT MEDIEVAL	4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
80	CANÇONER DE CALIC	4.4	Patrimoni immaterial	Música i dansa
81	COL·LECCIO D'OBJECTES DE L'ESGLÉSIA DE SANT	2.3	Patrimoni moble	Col.lecció
82	TERRADELLES	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
83	CADENES D'EN GALCERÀN DE PINÓS	2.2	Patrimoni moble	Objecte
84	RELOTGE DEL CAMPANAR DE L'ESGLÉSIA DE SANT	2.2	Patrimoni moble	Objecte
85	CAMÍ RAL DE CERDANYA	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
86	CAMINS RAMADERS	1.5	Patrimoni natural	Obra civil
87	FORJADOR LLORENÇ PEDRALS PUJOL	4.2	Patrimoni immaterial	Tècniques artesanals
88	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU HISTÒRIC	3.2	Patrimoni documental	Fons documental
89	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU DUCAL DE	3.2	Patrimoni documental	Fons documental
90	MOLÍ DEL MINGO	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
91	CARRER CALIC	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
92	CARRER MURALLA	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
93	PUJADA DE L'ESPECIER	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic

Núm. Fitxa	Denominació	Codi	Àmbit	Tipologia
94	"BARRI JUEU" DE BAGÀ	1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
95	PLAÇA GALCERÀ DE PINÓS nº 17 i 18	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
96	PLAÇA GALCERÀ DE PINÓS nº 19	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
97	PLAÇA GALCERÀ DE PINÓS nº 7	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
98	PLAÇA GALCERÀ DE PINÓS nº 6	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
99	PLAÇA GALCERÀ DE PINÓS nº 3. CAL MAS.	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
100	PLAÇA GALCERÀ DE PINÓS nº 2. CAL SERRES.	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
101	CARRER MAJOR Nº 3. CAL NOGUERA	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
102	CARRER MAJOR Nº 7	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
103	CARRER MAJOR Nº 9	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
104	CARRER MAJOR Nº 13	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
105	CARRER SOBIRÀ Nº 2. CAL PEU CURT.	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
106	CARRER SOBIRÀ Nº 12. CA L'AGUSTÍ.	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
107	CARRER SOBIRÀ Nº 26. CAL CAMAROT.	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
108	CA L'AGUTZIL	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
109	PUJADA A PALAU Nº 4. CAL CAROTES.	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
110	LA PRESÓ	1.1	Patrimoni immoble	Edifici
111	PATI FORMENT Nº 2. CAL TRUMFO.	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
112	CASA CREMADA	1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
113	REIXA DE LA RECTORIA	1.3	Patrimoni moble	Element arquitectònic
114	COL·LECCIÓ FOTOGRAFIES DE JOSEP PEDRALS	3.1	Patrimoni documental	Fons imatges
115	CAMÍ EMPEDRAT DEL PORTALET A SANT SEBASTIÀ	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
116	MONUMENT A EMILI VENDRELL	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
117	BARRACA DE PASTOR 1	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil

Núm. Fitxa	Denominació	Codi	Àmbit	Tipologia
118	BARRACA DE PASTOR 2	1.5	Patrimoni immoble	Obra civil
119	TAXONS DE FLORA AMB PROTECCIÓ LEGAL	5.2	Patrimoni natural	Especimens botànics
120	ESPÈCIES DE FAUNA AMB PROTECCIÓ LEGAL	5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès
121	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU DUCAL	3.2	Patrimoni documental	Fons documental
122	FONS DE BAGÀ AL MUSEU EPISCOPAL DE VIC	2.3	Patrimoni moble	Col·lecció
123	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU COMARCAL	3.2	Patrimoni documental	Fons documental

LLISTAT PER DENOMINACIÓ

LLISTAT PER DENOMINACIÓ

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	"BARRI JUEU" DE BAGÀ	94
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ÀREA D'INTERÈS BOTÀNIC EL CLAPER	74
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ÀREA D'INTERÈS BOTÀNIC SERRA	73
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	ARXIU MUNICIPAL DE BAGÀ	2
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	ARXIU PARROQUIAL DE SANT ESTEVE DE BAGÀ	28
4.4	Patrimoni immaterial	Música i dansa	BALL CERDÀ	78
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	BARRACA DE PASTOR 1	117
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	BARRACA DE PASTOR 2	118
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CA L'AGUTZIL	108
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CADENES D'EN GALCERÀN DE PINÓS	83
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CAL MEIXIC	35
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ EMPEDRAT DEL PORTALET A SANT SEBASTIÀ	115
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ RAL DE Cerdanya	85
1.5	Patrimoni natural	Obra civil	CAMINS RAMADERS	86
4.4	Patrimoni immaterial	Música i dansa	CANÇONER DE CALIC	80
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CAPELLA DE PALAU	5
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER CALIC	91
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER MAJOR	43
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CARRER MAJOR N° 13	104
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER MAJOR N° 3. CAL NOGUERA	101
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER MAJOR N° 7	102

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CARRER MAJOR Nº 9	103
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER MURALLA	92
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER PUJADA A PALAU	42
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER RAVAL	14
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER SOBIRÀ	41
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER SOBIRÀ Nº 12. CA L'AGUSTÍ.	106
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER SOBIRÀ Nº 2. CAL PEU CURT.	105
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CARRER SOBIRÀ Nº 26. CAL CAMAROT.	107
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CASA CREMADA	112
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CASA SOLANELL	45
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	COL-LECCIÓ D'OBJECTES DE BAGÀ	56
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	COL-LECCIO D'OBJECTES DE L'ESGLÉSIA DE SANT	81
3.1	Patrimoni documental	Fons imatges	COL-LECCIÓ FOTOGRAFIES DE JOSEP PEDRALS	114
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	COL-LECCIÓ PINTURA DE L'AJUNTAMENT	70
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CONTRAPÈS DE PREMSA DE BIGA DE LA CREU DE L'OM	34
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CREU BIZANTINA	50
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DE L'OM	17
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DE LA COGULLA	18
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DEL CAMÍ DE PALLER	16
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DEL ROSER	15
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CREU PROCESSIONAL DE SANT ESTEVE	49
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	EDIFICI SALARICH	53
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	EL QUER	36
4.3	Patrimoni immaterial	Tradició oral	EL RESCAT DE LES CENT DONCELLES	76

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ELS EMPEDRATS	63
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	ESCULTURA DE GALCERAN DE PINÓS	64
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	ESGLÉSIA SANT ESTEVE	46
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ESPÈCIES DE FAUNA AMB PROTECCIÓ LEGAL	120
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	ESTRUCTURA SEMICIRCULAR AL MUR DE PALAU	32
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	FÀBRICA CA L'ESCRIU	30
4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives	FESTA DE L'ARRÒS	77
4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives	FIA-FAIA	75
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	FONS DE BAGÀ AL MUSEU DIOCESÀ DE SOLSONA	66
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	FONS DE BAGÀ AL MUSEU COMARCAL DE BERGA	67
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	FONS DE BAGÀ AL MUSEU EPISCOPAL DE VIC	122
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DE BAGÀ DE L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ	26
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU COMARCAL	123
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU DUCAL	121
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU DUCAL DE	89
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU HISTÒRIC	88
4.2	Patrimoni immaterial	Tècniques artesanals	FORJADOR LLORENÇ PEDRALS PUJOL	87
2.2	Patrimoni moble	Objecte	FRAGMENTS DEL RETAULE DE SANT ESTEVE	48
3.2	Patrimoni documental	Fons documentals	KYRIE DE BAGÀ	57
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	LA PRESÓ	110
2.2	Patrimoni moble	Objecte	MARE DE DÉU DE PALLER	9
2.2	Patrimoni moble	Objecte	MARE DE DÉU DEL ROSER	55
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MASIA CREU DE L'OM	39
4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives	MERCAT MEDIEVAL	79

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	MINA DE BARITA DE LA BÒFIA	71
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	MINA DE MANGANÈS DE LA TOSA	72
2.2	Patrimoni moble	Objecte	MOLA DE LA CREU DE L'OM	33
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MOLÍ DE LA VILA / LA BAGANENSE	29
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MOLÍ DEL CASÓ	31
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	MOLÍ DEL COLERÍ	52
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MOLÍ DEL MINGO	90
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	MONUMENT A EMILI VENDRELL	116
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	MONUMENT ALS MINAIRES	65
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	MONUMENT RESCAT DE LES CENT DONZELLES	68
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	MURALLES	4
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	NUCLI URBÀ	1
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	PALAU	3
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	PALLER DE DALT	6
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	PARC NATURAL CADÍ-MOIXERÓ	61
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PASSADÍS DE PALAU AL RIU	69
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PATI FORMENT N° 2. CAL TRUMFO.	111
2.2	Patrimoni moble	Objecte	PERGAMÍ DELS PRIVILEGIS DE BAGÀ	51
2.2	Patrimoni moble	Objecte	PICA BENEITERA DE SANT ESTEVE	58
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PINTURES MURALS DE PALAU	40
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PINTURES MURALS DE PALLER	11
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PINTURES MURALS DE SANT ESTEVE	54
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS	44
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 17 i 18	95

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 19	96
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 2. CAL SERRES.	100
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 3. CAL MAS.	99
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 6	98
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 7	97
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE LA VILA	20
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE PATOLA	62
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE TERRADELLES	38
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DEL ROSER	19
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PORTA GÒTICA SANT ESTEVE	47
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	POU DE GEL	59
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PUJADA A PALAU N° 4. CAL CAROTES.	109
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	PUJADA DE L'ESPECIER	93
1.3	Patrimoni moble	Element arquitectònic	REIXA DE LA RECTORIA	113
2.2	Patrimoni moble	Objecte	RELOTGE DEL CAMPANAR DE L'ESGLÉSIA DE SANT	84
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	RETAULE DE SANTA TERESA A PALLER	60
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	RETAULE MAJOR DE PALLER	10
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	SANT JOAN DE L'AVELLANET	12
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	SANT PELEGRÍ	8
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	SANT SEBASTIÀ. ANTIC BAGÀ	27
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	SANTA FE DEL QUER	13
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	SANTUARI DE PALLER / PALLER DE BAIX	7
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	SEPULTURES DEL QUER	37
5.2	Patrimoni natural	Especimens botànics	TAXONS DE FLORA AMB PROTECCIÓ LEGAL	119

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	TERRADELLES	82
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE DE L'HOMENTAGE	24
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE DE LA PORTELLA	21
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE DEL PORTALET	25
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE SUBIRANA	22
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE VILELLA	23

LLISTAT PER TIPOLOGIES

LLISTAT PER TIPOLOGIA

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	COL·LECCIÓ D'OBJECTES DE BAGÀ	56
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	FONS DE BAGÀ AL MUSEU EPISCOPAL DE VIC	122
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	COL·LECCIÓ PINTURA DE L'AJUNTAMENT	70
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	FONS DE BAGÀ AL MUSEU COMARCAL DE BERGA	67
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	FONS DE BAGÀ AL MUSEU DIOCESÀ DE SOLSONA	66
2.3	Patrimoni moble	Col.lecció	COL·LECCIO D'OBJECTES DE L'ESGLÉSIA DE SANT	81
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER PUJADA A PALAU	42
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER MAJOR	43
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS	44
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER CALIC	91
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER MURALLA	92
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER SOBIRÀ	41
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	NUCLI URBÀ	1
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	TERRADELLES	82
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	"BARRI JUEU" DE BAGÀ	94
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	CARRER RAVAL	14
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	EL QUER	36
1.2	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic	PUJADA DE L'ESPECIER	93
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 19	96
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MOLÍ DEL MINGO	90
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	ESGLÉSIA SANT ESTEVE	46

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MASIA CREU DE L'OM	39
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	EDIFICI SALARICH	53
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	SANTUARI DE PALLER / PALLER DE BAIX	7
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	PALAU	3
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CAPELLA DE PALAU	5
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CASA SOLANELL	45
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	SANT JOAN DE L'AVELLANET	12
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	SANTA FE DEL QUER	13
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CAL MEIXIC	35
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	LA PRESÓ	110
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CARRER SOBIRÀ N° 26. CAL CAMAROT.	107
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CARRER MAJOR N° 13	104
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CARRER MAJOR N° 9	103
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MOLÍ DE LA VILA / LA BAGANENSE	29
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	FÀBRICA CA L'ESCRIU	30
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	MOLÍ DEL CASÓ	31
1.1	Patrimoni immoble	Edifici	CA L'AGUTZIL	108
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PINTURES MURALS DE PALLER	11
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PORTA GÒTICA SANT ESTEVE	47
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	RETAULE DE SANTA TERESA A PALLER	60
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	MONUMENT ALS MINAIRES	65
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	RETAULE MAJOR DE PALLER	10
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DEL ROSER	15
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DEL CAMÍ DE PALLER	16

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DE L'OM	17
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PINTURES MURALS DE SANT ESTEVE	54
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CREU DE LA COGULLA	18
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PINTURES MURALS DE PALAU	40
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE SUBIRANA	22
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE VILELLA	23
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE DE L'HOMENTAGE	24
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE DEL PORTALET	25
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	MONUMENT RESCAT DE LES CENT DONZELLES	68
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	TORRE DE LA PORTELLA	21
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CASA CREMADA	112
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER MAJOR N° 7	102
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 2. CAL SERRES.	100
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 3. CAL MAS.	99
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 7	97
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER SOBIRÀ N° 2. CAL PEU CURT.	105
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER SOBIRÀ N° 12. CA L'AGUSTÍ.	106
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	CARRER MAJOR N° 3. CAL NOGUERA	101
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PATI FORMENT N° 2. CAL TRUMFO.	111
1.3	Patrimoni moble	Element arquitectònic	REIXA DE LA RECTORIA	113
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 6	98
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	ESCULTURA DE GALCERAN DE PINÓS	64
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PLAÇA GALCERÀN DE PINÓS n° 17 i 18	95
1.3	Patrimoni immoble	Element arquitectònic	PUJADA A PALAU N° 4. CAL CAROTES.	109

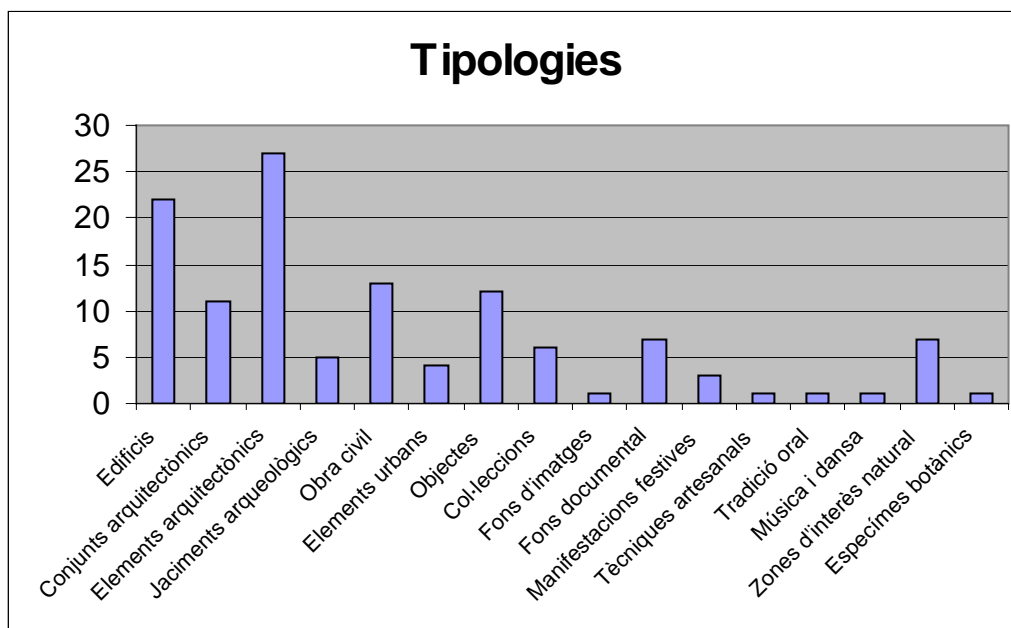
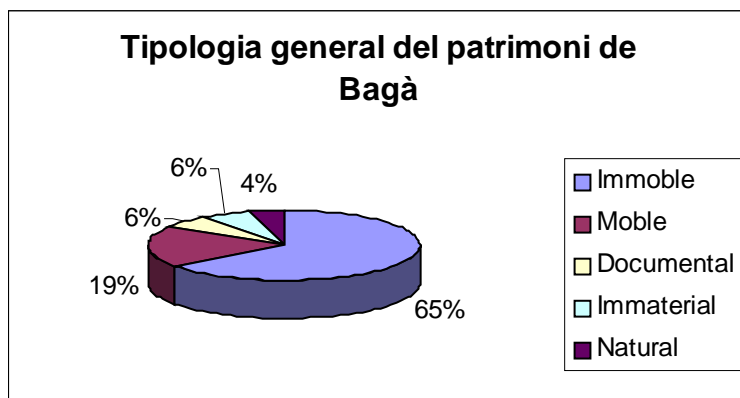
Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
5.2	Patrimoni natural	Especimens botànics	TAXONS DE FLORA AMB PROTECCIÓ LEGAL	119
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DE BAGÀ DE L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ	26
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU DUCAL DE	89
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU HISTÒRIC	88
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	ARXIU PARROQUIAL DE SANT ESTEVE DE BAGÀ	28
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU COMARCAL	123
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	ARXIU MUNICIPAL DE BAGÀ	2
3.2	Patrimoni documental	Fons documental	FONS DOCUMENTAL DE BAGÀ A L'ARXIU DUCAL	121
3.2	Patrimoni documental	Fons documentals	KYRIE DE BAGÀ	57
3.1	Patrimoni documental	Fons imatges	COL·LECCIÓ FOTOGRAFIES DE JOSEP PEDRALS	114
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	ESTRUCTURA SEMICIRCULAR AL MUR DE PALAU	32
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	SEPULTURES DEL QUER	37
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	SANT SEBASTIÀ. ANTIC BAGÀ	27
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	PALLER DE DALT	6
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	SANT PELEGRÍ	8
1.4	Patrimoni immoble	Jaciment	MOLÍ DEL COLERÍ	52
4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives	FIA-FAIA	75
4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives	FESTA DE L'ARRÒS	77
4.1	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives	MERCAT MEDIEVAL	79
4.4	Patrimoni immaterial	Música i dansa	BALL CERDÀ	78
4.4	Patrimoni immaterial	Música i dansa	CANÇONER DE CALIC	80
2.2	Patrimoni moble	Objecte	MARE DE DÉU DE PALLER	9
2.2	Patrimoni moble	Objecte	MARE DE DÉU DEL ROSER	55
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CADENES D'EN GALCERÀN DE PINÓS	83

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CREU BIZANTINA	50
2.2	Patrimoni moble	Objecte	MOLA DE LA CREU DE L'OM	33
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CONTRAPÈS DE PREMSA DE BIGA DE LA CREU DE L'OM	34
2.2	Patrimoni moble	Objecte	CREU PROCESSIONAL DE SANT ESTEVE	49
2.2	Patrimoni moble	Objecte	FRAGMENTS DEL RETAULE DE SANT ESTEVE	48
2.2	Patrimoni moble	Objecte	RELOTGE DEL CAMPANAR DE L'ESGLÉSIA DE SANT	84
2.2	Patrimoni moble	Objecte	PICA BENEITERA DE SANT ESTEVE	58
2.2	Patrimoni moble	Objecte	PERGAMÍ DELS PRIVILEGIS DE BAGÀ	51
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	BARRACA DE PASTOR 1	117
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	BARRACA DE PASTOR 2	118
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	MURALLES	4
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	MONUMENT A EMILI VENDRELL	116
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ RAL DE CERDANYA	85
1.5	Patrimoni natural	Obra civil	CAMINS RAMADERS	86
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE PATOLA	62
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	CAMÍ EMPEDRAT DEL PORTALET A SANT SEBASTIÀ	115
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PASSADÍS DE PALAU AL RIU	69
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE LA VILA	20
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	POU DE GEL	59
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DE TERRADELLES	38
1.5	Patrimoni immoble	Obra civil	PONT DEL ROSER	19
4.2	Patrimoni immaterial	Tècniques artesanals	FORJADOR LLORENÇ PEDRALS PUJOL	87
4.3	Patrimoni immaterial	Tradició oral	EL RESCAT DE LES CENT DONCELLES	76
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ELS EMPEDRATS	63

Codi	Àmbit	Tipologia	Denominació	Núm. Fitxa
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	MINA DE BARITA DE LA BÒFIA	71
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	MINA DE MANGANÈS DE LA TOSA	72
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ÀREA D'INTERÈS BOTÀNIC SERRA	73
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ÀREA D'INTERÈS BOTÀNIC EL CLAPER	74
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	ESPÈCIES DE FAUNA AMB PROTECCIÓ LEGAL	120
5.1	Patrimoni natural	Zones d'interès	PARC NATURAL CADÍ-MOIXERÓ	61

4.1.1. Anàlisi de la informació recollida a les fitxes

Tipologia general del patrimoni de Bagà:

Tal i com es desprèn dels gràfics presentats, al terme de Bagà hi ha un clar predomini de patrimoni immoble (65%), amb un important nombre d'elements arquitectònics (27) i d'edificis (22). Això mostra clarament que les cases i els elements arquitectònics puntuals d'aquestes són el llegat patrimonial més important de Bagà. Hi ha pocs immobles dispersos, trobant-se la gran majoria al nucli urbà. A l'inventari s'ha optat per fer fitxa de tots aquells elements que tenen una importància històrica concreta, tot i que formen part d'algun edifici, ja que, per tal d'oferir la protecció necessària en la futura redacció de les Normes Subsidiàries, es tingui en compte la protecció particular d'aquests elements puntuals a més de la protecció de conjunt.

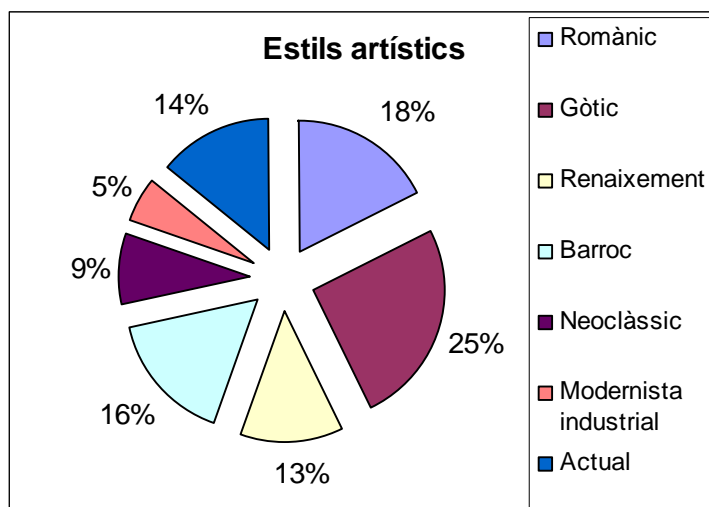
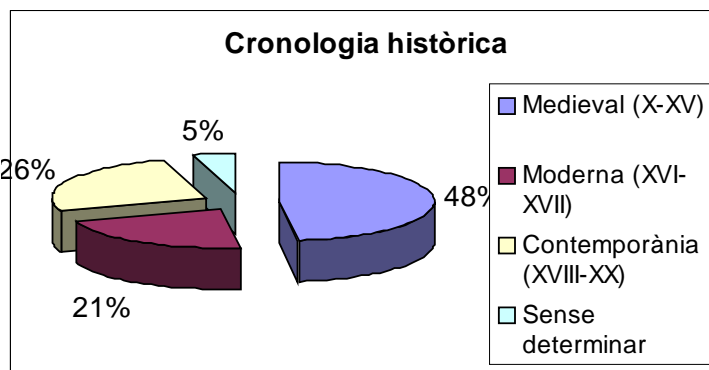
El patrimoni moble constitueix un 19% del total, i està format principalment per objectes litúrgics. Cal remarcar que hi ha un important nombre de col·leccions privades a la vila, però que no s'han inventariat per desig exprés dels seus propietaris, tot i que es fan constar a l'apartat d'elements no fitxats.

En quant al patrimoni documental, un 6% del total, mostra un predomini dels fons documentals, destacant la documentació que es troba repartida en diferents arxius: Municipal, Parroquial, Comarcal de Berga, Corona d'Aragó a Barcelona, Històric de Lleida, Ducs de Medinaceli a Sevilla, Històric Provincial de Zaragoza. Hi ha pocs arxius particulars de cases o famílies; alguns no s'han localitzat, com els de les famílies nobiliàries (Solanel) i a d'altres no s'ha pogut accedir.

El patrimoni immaterial no és gaire representatiu, un 6%, i en ell predominen les manifestacions festives, i tan sols dues tècniques artesanals documentades (forjador i baster), ja que d'altres no queden vestigis visibles. Tot i que les tècniques artesanals han estat un important element en l'evolució històrica del terme, poques són les tècniques que es conserven i que caldria potenciar.

Finalment, el patrimoni natural constitueix un element important en el total d'elements, amb un 4 %, amb la presència del Parc Natural Cadí-Moixeró que agafa quasi tot el terme de Bagà i en el que hi ha zones protegides de flora, fauna o d'interès geològic.

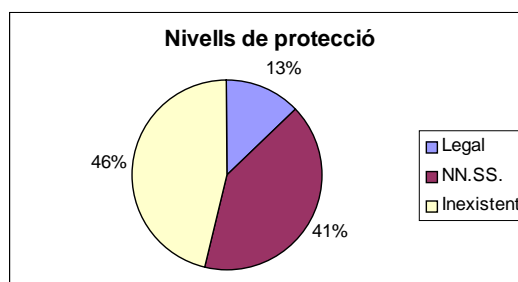
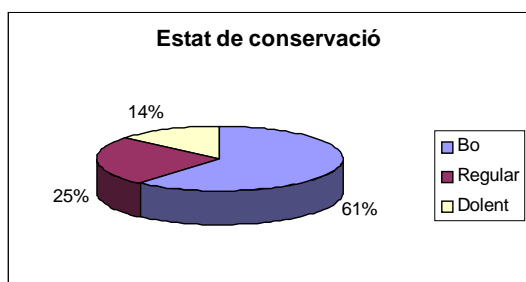
Cronologia i estils artístics:

Aquest patrimoni data majoritàriament d'època medieval (48%) i moderna (21%). Cal destacar que molts edificis que van tenir un origen medieval i que trobem documentats en aquesta època, es van tornar a edificar o reconstruir durant els segles XVII-XVIII, generant uns edificis completament nous i adaptats a la nova etapa històrica urbana. Tot i així es constata a l'inventari l'origen medieval de la vila tot i que al llarg dels segles ha estat molt modificada.

L'estructura cronològica ens mostra la importància del patrimoni medieval, romànic i gòtic, representats principalment per les muralles, elements en els edificis i elements religiosos. Li segueix el d'estil barroc representat principalment per esglésies i objectes litúrgics. El renaixement es deixa veure en alguns edificis i és present un neoclassicisme romàntic en algunes pintures murals. En quant a la industrialització, resten pocs exemples, tot i que hi ha una petita mostra de molins, fàbriques tèxtils i mineria, principalment.

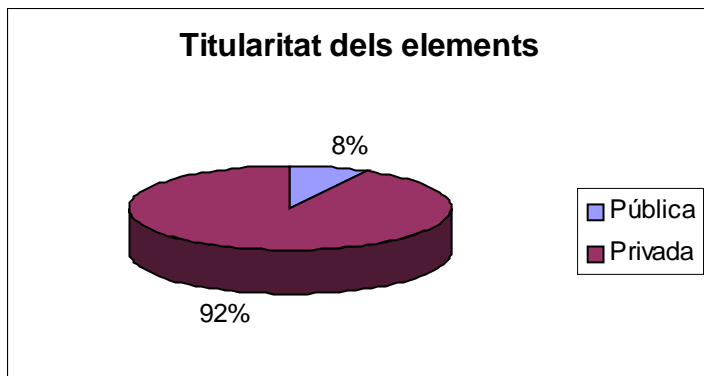
Estat de conservació i nivells de protecció existents:

L'estat de conservació és majoritàriament bo, degut principalment a que la major part d'elements encara estan habitats o s'utilitzen i per tant es mantenen. Tot i així crida l'atenció l'elevat nombre d'elements que es troben en estat dolent o regular, quasi un 40% del total, destacant alguns en perill de desaparició. Aquesta és una de les recomanacions que tindrem en compte en el capítol de conclusions per tal d'evitar la desaparició definitiva.

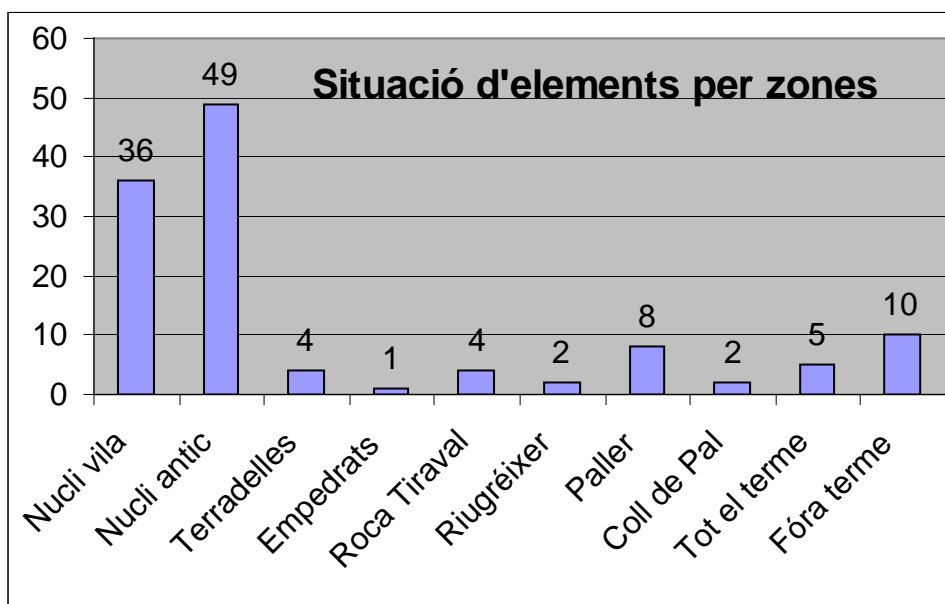
Destaca també el reduït nombre d'elements protegits per una figura legal en un municipi que conserva un casc antic amb una estructura urbana de base dissenyada a l'Edat Mitjana. Tan sols hi ha 2 BIC (Bien de Interés Cultural) o BCIN (Bé Cultural d'Interès Nacional) (les muralles i l'edifici de Palau); 1 Parc Natural (Decret 353/1983, de 15 de juliol), que aplega tots els elements naturals inclosos al Parc; flora i fauna amb protecció legal per la Unió Europea (92/43/CEE) i per la Generalitat (Decret 328/92 de 14-12-1992; llei 22, 2003, de 4 de juliol de protecció dels animals). Tot i que les Normes Subsidiàries no tenen un llistat d'elements a protegir, si que delimiten nivells de protecció de zones marcades en un mapa i del que es desprèn la protecció de 50 dels elements que s'han inventariat i que s'especificaran en un altre apartat d'aquesta memòria.

Titularitat dels elements:

La propietat dels elements és bàsicament privada, ja que el gruix del patrimoni està format per cases i altres elements que formen part d'aquestes. El patrimoni de caràcter públic està format per aquells elements que pertanyen a l'Ajuntament, així com els camins i documents i béns mobles de Bagà dipositats en altres arxius i museus públics.

Situació dels elements:

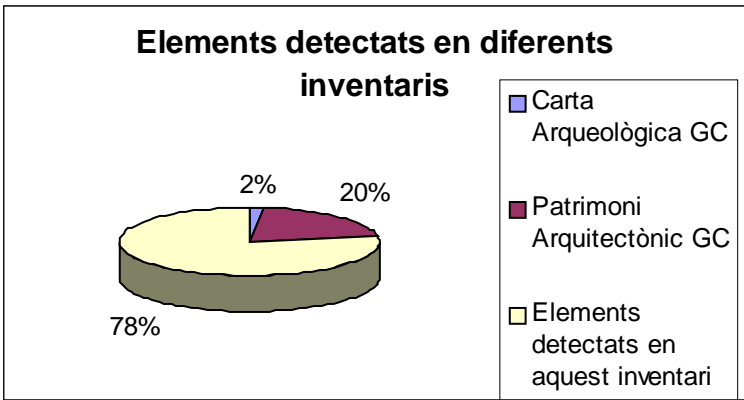
Per tal de situar els elements en una zona concreta i facilitar així la localització, s'ha optat per diferenciar les següents zones dins el terme:

- Nucli vila: comprèn tot el nucli urbà excepte el casc antic.
- Nucli històric: comprèn el cas antic dins el perímetre de l'antiga muralla.
- Terradelles: tota la zona del barri de Terradelles fins al terme de Guardiola de Berguedà.
- Empedrats: Serra dels Trull fins al coll de Vimboca.
- Roca Tiraval: comprèn Sant Joan de l'Avellanet i Roca Tiraval fins a la Vinya Vella.
- Riugréixer: vessants de la vall de Riugréixer.
- Paller: des de Bagà fins al pas de la Devesa sobre Paller de Dalt
- Coll de Pal: des del pas de la Devesa fins al Puigllançada. Zona de muntanya.
- Tot el terme: aquells elements que es troben repartits a qualsevol lloc com el Parc Natural.
- Fóra de terme: hi ha diferents elements que no es troben físicament a Bagà però que tenen una importància històrica.

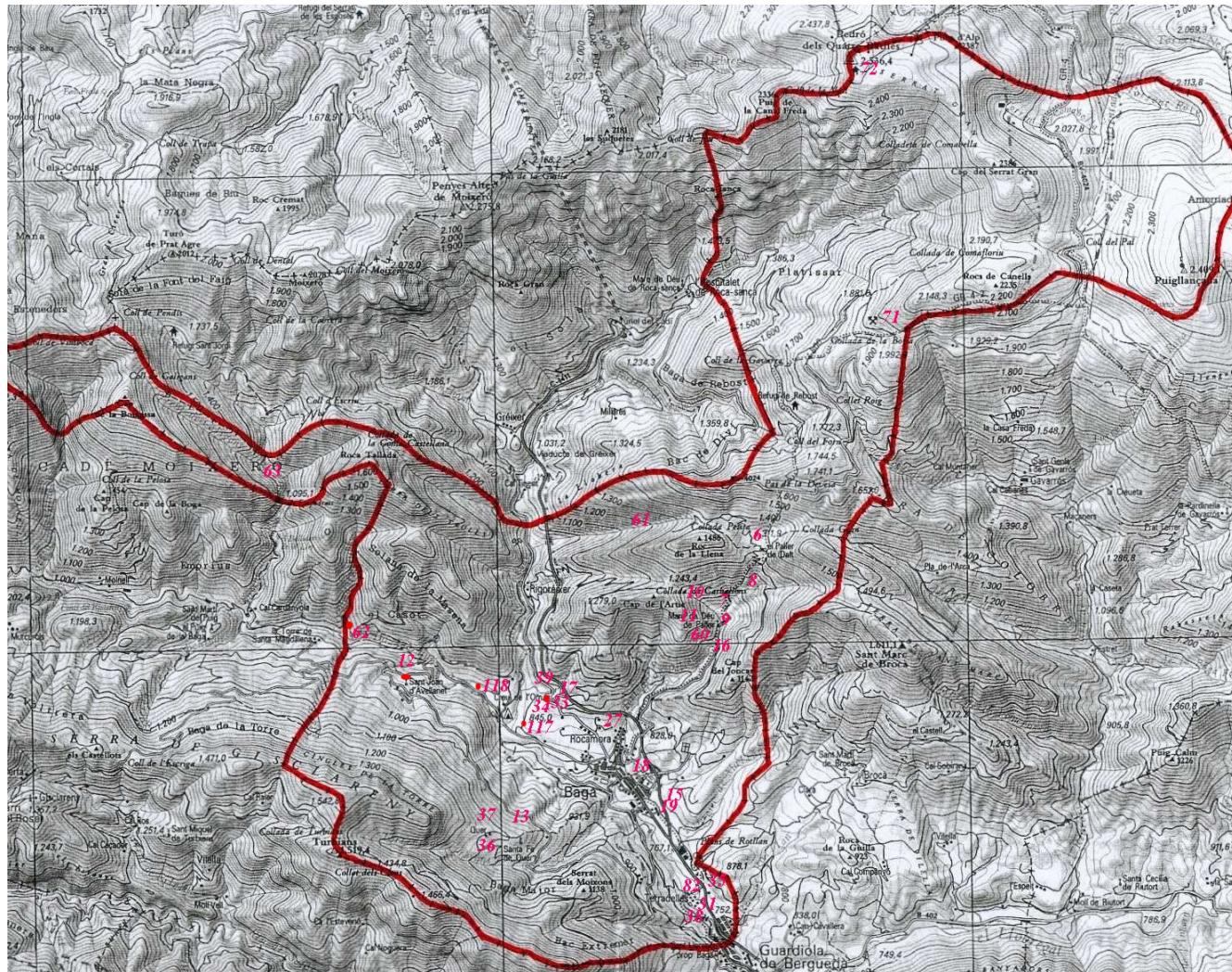
Nucli vila	36
Nucli històric	49
Terradelles	4
Empedrats	1
Roca Tiraval	4
Riugréixer	2
Paller	8
Coll de Pal	2
Tot el terme	5
Fóra de terme	10

El repartiment d'elements pel terme no és gaire homogènia. Bagà no és un municipi en el que hi hagin moltes masies, com passa al Baix Berguedà, la climatologia obliga a un tipus d'hàbitat concentrat. Per això la major part dels elements es troben dins el nucli (85). Hi ha 26 elements fóra del nucli però dins dels terme i 10 que es troben fóra, principalment fons documentals i fons museístics.

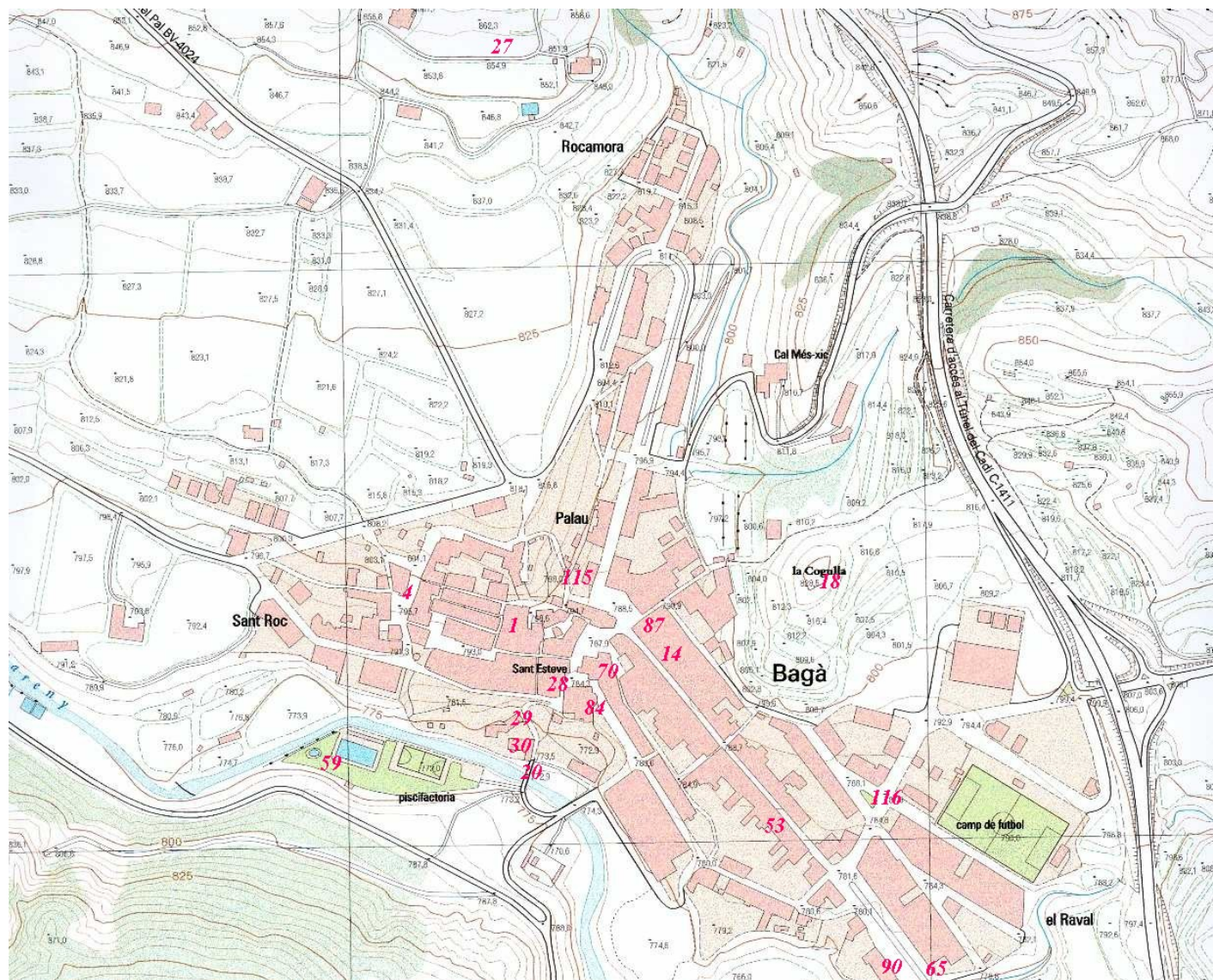
Finalment, s'ha fet un gràfic que mostra el nombre d'elements que ja havien estat inventariats a d'altres compendis, per tal de mostrar el nombre d'elements que s'han detectat en fer el present inventari. La Carta Arqueològica de la Generalitat de Catalunya té documentats 2 elements (2%), l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, 21 elements (20%). En el present inventari s'han detectat 100 elements nous (un 78 %). No hi havia cap element documentat a l'inventari de Patrimoni Industrial ni a l'inventari de Patrimoni Etnològic.

4.1.2. Plànol d'elements fixats

ELEMENTS AL TERME

ELEMENTS AL NUCLI

4.2 Elements no fitxats

Hi ha una sèrie d'elements que per les seves característiques no s'han fitxat. Es tracta d'elements que s'han considerat poc significatius, amb poc valor històric, elements que han desaparegut però dels que es coneix l'existència, o elements que en un principi s'havien inventariat però que més tard no s'han considerat amb prou entitat per formar part de l'inventari. Per aquest motiu aquí es fa una breu descripció i llistat d'aquests elements per tal de deixar constància de la seva existència. És molt probable que hi hagin altres elements als que no hem donat importància o que no coneixem, però que es podran anar afegint a aquest llistat a mesura que es coneguin de manera que l'inventari es veurà ampliat.

Elements desapareguts o no localitzats		
Patrimoni Immoble	Edificis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1257, un molí draper al Puig, sobre Bagà (Vilaró, 1989, vol II, p. 369) ▪ Capella de Sant Antoni, c/ Raval nº 16 ▪ Capella de Sant Roc, plaça Sant Roc. ▪ Capella del Roser, c/ Raval nº 71 ▪ Oratori de Sant Antoni (al pont del Bastareny, abans de Sant Joan de l'Avellanet) ▪ Mas Cerconeda, a la part alta esquerra de la vall del Bastareny ▪ Fàbrica de Gasoses Carbònica del Cadí ▪ Fàbrica de fideus de cal Cireracs, c/ Raval, 57 ▪ Forn de pa dels barons, a la Pujada de Palau cantonada carrer Sobirà. Va ser tapat en fer unes obres. ▪ Forn de pa al carrer Major, 13. Desparegut recentment en fer unes obres a la casa ▪ Mas de Gréixer ▪ Fàbrica de cal Parareda (encara resta el bagant) ▪ Antiga serradora Picas (resta un fragment de serra dels anys 1920) ▪ Mas de la Serra ▪ Cal Cabrit (prop de la Vinya Vella) (ruïnes) ▪ Cal Cireracs (entre Sant Joan de l'Avellanet i Matallops) (ruïnes) ▪ Mas Florit (ruïnes)
	Elements arquitectònics	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Creu de terme de ferro de la pujada de Pere Arnau. Documentada al 1684. (Caballé, 1999).

	Obra civil	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Viaductes de l'Arrabal i de La Clota. Possiblement es tracti dels citats el 1351 (Vilaró, 1989, vol II, p. 146) que arreglaven els dos ponts de la pobla inferior de Bagà. ▪ Pont de Sant Llorenç, es trobava prop del modern pont que separa els municipis de Bagà i Guardiola. Documentat ▪ Monument a la Constitució a la plaça de les voltes. Destruït pel Jep dels Estanys, bandoler de principis segle XIX.
Patrimoni Moble	Objectes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Peu de Déu a Sant Sebastià. ▪ Peu de Déu a prop de l'antic mas Florit ▪ Peu de Déu a la Serra ▪ Fragments d'un retaule de l'església de Sant Esteve que van ser extretes abans de la Guerra Civil. Ubicació desconeguda. ▪ Tapa d'un sepulcre de pedra. Van ser extretes abans de la Guerra Civil. Hi ha una fotografia de l'any 1919. ▪ Pintures sobre llenç atribuïdes a Viladomat que estaven a l'església i van desaparèixer durant la Guerra Civil.

Elements poc rellevants		
Patrimoni Immoble	Edificis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Refugi de Rebost ▪ Cal Viudo ▪ Cal Graners ▪ Refugi de la Bòfia ▪ Refugi Niu d'Àliga ▪ Casa amb fragments de tàpia, passatge Verdura, 1. ▪ Sostre entejinat de fusta c/ Elisard Sala, 14. ▪ Barraca de pastor a Els Cortils.
	Elements arquitectònics	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Capelleta de Cal Barral, c/ Raval nº 28 ▪ Bagant de cal Parareda ▪ Capelleta de Sant Roc a Cal Parareda
	Obra civil	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pont de Gréixer (perquè va ser reconstruït a inicis del XX) ▪ El mirador del President, al paratge dels Orris, carretera de Coll de Pal ▪ Pareds de pedra seca a la part nord de Bagà ▪ Safareig de la vila ▪ Creu d'en Galofre. Rasos de Comabella. ▪ Creu d'en Joan Josep. Pleta de Comabella.
Patrimoni moble	Elements urbans	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monument a Angels Sirera, esposa d'Elisard Sala al costat del refugi de Rebost ▪ Monument a Francesc Robert Graupera, enginyer que treballà a Bagà. Agost de 1994. Placa sobre una roca al jardinet darrera l'absis de l'església. ▪ Monument als enginyers forestals a l'inici del camí que porta a Paller de Dalt. ▪ Monument a Elisard Sala a Coll de Bauma
	Objectes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Torxa olímpica de les olimpíades del 1992 a Barcelona. De Josep Quevedo, que la va portar un tram. Fill de Bagà. ▪ Serra de l'antiga serradora Picas. ▪ Pintura sobre llenç procedent de Palau. Biblioteca de Bagà.
	Col·leccions	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Col·lecció de pintura a Palau. Es tracta de quadres fets per Josep M. Quintana que representen personatges il·lustres de Bagà de diferents èpoques històriques. ▪ Col·lecció d'eines i estris relacionats amb la mineria del carbó de Jordi Pou, recollits a la comarca.

Patrimoni documental		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arxiu UEC. Des del 1953. Documentació no ordenada i molt dispersa dels socis. Fotografies.
Patrimoni Natural		<p>Coves a la vall del Bastareny:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bauma de la Moneda ▪ Roc de l'Antona ▪ Cova de l'Esparraguera ▪ Cova de la Pica ▪ El Forat Negre ▪ Cova de Clarians ▪ Forat del Camp del Tabac ▪ Forats a la banda nord del prat de paller de Dalt ▪ Roc del Nin, tan sols són hipòtesis sense constatar l'atribució de menhir ▪ Mina del Quer (Carbons de Berga va fer prospeccions per extreure carbó que van resultar negatives) ▪ Mina de Matallops (Carbons de Berga va fer prospeccions per extreure carbó que van resultar negatives)
Patrimoni Immaterial		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Festa de Carnestoltes amb la tirada de cendra, perquè es molt nova la seva recuperació ▪ Fira de novembre.

Elements de difícil accés		
	Objectes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Troballa d'una moneda romana, sesterci d'or, emperador Adrià, encunyada pels anys 134-138 BC. Propietat particular, trobada a un hort al costat del camí ral al seu pas per la font del Roser. CABALLÉ. F. (1998). El Déu de Bagà. Columna Albí eds. P. 100. ▪ Creu de cristall. Probablement al fons del Museu Arqueològic de Catalunya. ▪ Fragment de capitell romànic aparegut al nº 33 del c/ Sobirà. Guardat a una casa de la plaça Especiers.
Patrimoni moble	Col·leccions	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Col·lecció d'objectes antics de Benet Casas. Té molts objectes relacionats amb l'artesanía de Bagà ▪ Col·lecció de vins i licors de Josep Tallada Llobet ▪ Col·lecció de ràdios i motocicletes antigues de Manuel Cascante Dàvila ▪ Col·lecció de rellotges de butxaca de Pere Pons ▪ Col·lecció de maquetes Ignasi Camps.
Patrimoni documental		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Possible documentació de Bagà a la Bibliothèque Mazarin de Paris ▪ Possible documentació de Bagà a les Archives Historiques de Paris ▪ Arxiu de Joan Pardinilla Busquets ▪ Arxiu fotogràfic Joan Ribera Fornells de Guardiola de Berguedà. Va fer fotos de Bagà des del 1940. ▪ Arxiu documental de Mn. Gaietà Pedrals

Elements fóra de terme		
Patrimoni immoble		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Torre de Faia ▪ Sant Llorenç prop Bagà ▪ L'Hospital de Roca Sança
Patrimoni natural		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fonts de l'Adou, naixement del Bastareny. Terme de Gisclareny ▪ Bullidor de la Llet ▪ Bullidor de Sant Esteve

Personatges il·lustres

Personatges il·lustres

- Pere Tomic. Historiador nascut a Bagà, fill de l'administrador dels senyors de Pinós. Va escriure "Històries e conquestes dels reis d'Aragó e Comtes de Barcelona" acabada el 1438.
- Elisard Sala (1913-1970). Va escriure i compondre el "Cançoner de Bagà". 17 cançons dedicades a Bagà i al seu terme. Editat l'any 1965 i reeditat el 1986. Hi ha un monòlit que el recorda a Coll de Bauma. Un altre monument dedicat a la seva dona, la soprano Angels Sirera, s'aixeca davant el refugi de Rebost.
- Joan Pardinilla (1904-1976). Mestre a Bagà i recopilador de fets històrics de la vila.
- Rafael Fernández de Soto (1915-1983). Pintor.
- Josep M. Companyó (Comcaber). Escultor.
- Lluís M. Roca Rosell (1893-1968). Músic. Va compondre sardanes d'inspiració baganesa.
- Francesc Caballé, autor de sardanes i escriptor de temes baganesos.
- Lluís Coma Barallat (1820-1892). A ca l'Amagat conserven un retrat a l'oli. Comte de Coma i Prat, tinent coronel de cavalleria carlí i secretari i metge de Carles VII, el pretendent a la corona d'Espanya. La família també conserva una carta d'agraïment de Carles VII, així com correspondència diversa i alguna fotografia. La major part de l'arxiu va ser cremat pels propis propietaris de ca l'Amagat degut als continus escorcolls a que eren sotmesos. (propietat dels descendents Llorenç Tor).
- Joan Serra Vilaró (1879-1969).
- Josep Pedrals Pernau (fotògraf)

Artesans

	Ferrers	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pl. Galcerà Pinós, 20, cal Vellanet ▪ Llorenç Pedrals, c/ Raval, 3. Forjador i ferrer ▪ C/ Raval 63, forjador i ferrer ▪ Pernau, a la pl. de la Clota. Ferrer.
	Altres	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Baster, Ramon Cuberes (taller al Museu de Berga) ▪ Moliner, Mingo ▪ Hostiaris i romanes, Pernau ▪ Ferrers i forjadors, Pere Pedrals Pernau ▪ Culleraires de boix: Ramon Viñas i Lluís Esparber ▪ Filadores de llana: Carmeta del Quer i Dolors Corominas ▪ Gil Casals, adober de pell

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Serradora Picas
	Encara actius	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ca la Masa, embotits ▪ Escultor Josep Companyó ▪ Forjador Llorenç Pedrals Pujol ▪ Ceramista, Marc Llordella ▪ Espardenyer Silvestre ▪ Ignasi Camps, maquetista

DESCRIPCIÓ GENERAL DELS ELEMENTS NO FITXATS

Desapareguts o no localitzats:

La major part dels elements que han desaparegut ho han fet obligats per l'evolució i creixement del terme. Així alguns masos han desaparegut per abandonament, com els masos Florit, Cerconeda, Cabrit i Cireracs. També dos molins que es trobaven documentats: un draper i el de Colerí. Dues serradores, la de cal Picas a Bagà i la de Terradelles. Les capelles que es trobaven dins el nucli, la del Roser, la de Sant Antoni i la de Sant Roc, fruit d'ampliacions urbanístiques. Alguna fàbrica, com la de gasoses del Cadí i una de fideus. Tres forns de pa dins del nucli, el dels barons, un al carrer Major i un altre a la Plaça Porxada. Un pont, 3 bases de premsa de biga, un monument. Els elements desapareguts potser més importants són els que van desaparèixer durant la Guerra Civil, objectes artístics de l'església i patrimoni documental fragmentari.

Per tant, els motius principals de la desaparició d'elements han estat els canvis d'usos dels edificis i la Guerra Civil.

Elements poc rellevants:

Alguns masos no s'han inventariat per la manca de documentació històrica d'aquests així com d'elements que mostressin un passat històric ben definit. És el cas de Matallops, cal Viudo, cal Granes i les cases del nucli de Terradelles Vell. Altres perquè no s'ha considerat que tinguessin prou entitat, com el refugi de Rebost, el de Niu d'Àliga o el de la Bòfia. El mateix criteri s'ha fet servir per elements d'obra civil que no tenien prou entitat com per fer una fitxa.

En quant a les col·leccions privades, Bagà és un municipi en el que hi ha vàries, però no s'ha pogut tenir accés a aquestes col·leccions o si s'ha tingut, els mateixos propietaris han demanat no quedar reflectits a l'inventari. Per aquest motiu s'ha fet un llistat per tal que simplement constin.

Hi ha també alguns arxius documentals que, bé perquè no es troben inventariats i a més estan dispersos, com el de la UEC de Bagà; o perquè són de particulars i no s'ha tingut accés; o perquè es troben lluny i no ha estat possible el contacte.

Entitats:

No s'han inventariat les diferents entitats del municipi: Esbart Cadí, Amics dels Monuments de la Vall del Bastareny, Grup de teatre la Faia, Colla Geganterera Amics de les Motos, Club Tennis taula, Club Esquí Coll de Pal, UEC de Bagà, Grup de tir al plat, Associació de caça, Penya Blaugrana-amics de l'atletisme, Associació Medieval de Bagà, Penya Madridista, CCR baganès, Grups Esplai Bastareny, Comissió de festes, Comissió de festes de Terradelles, Associació de col·leccionistes de plaques de cava, Canal 8, APA CEIP Galceràn de Pinós, AMPA IES Alt Berguedà, Associació de Comerciant, Associació de veïns de Terradelles.

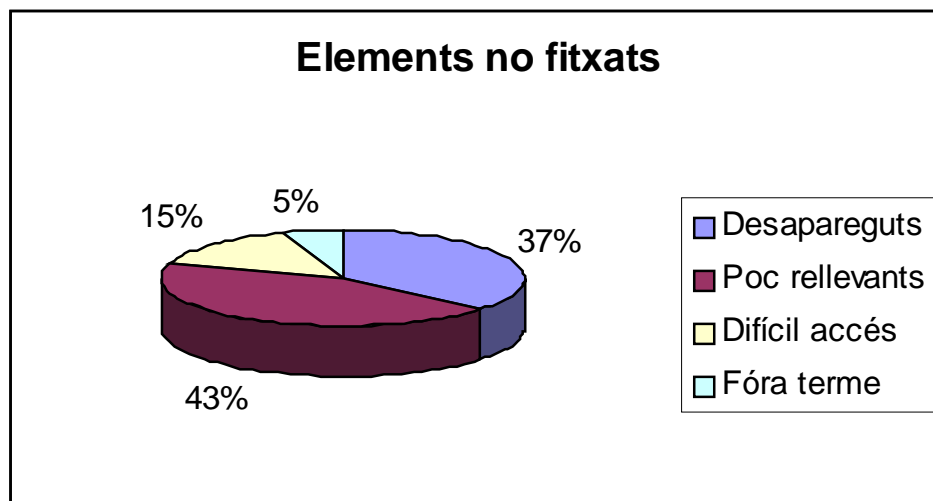
Personatges il·lustres:

Tot i que hi ha molts que han tingut un pes important en la història de Bagà, no es poden inventariar i per això en aquest apartat s'ha fet un breu llistat.

Artesans:

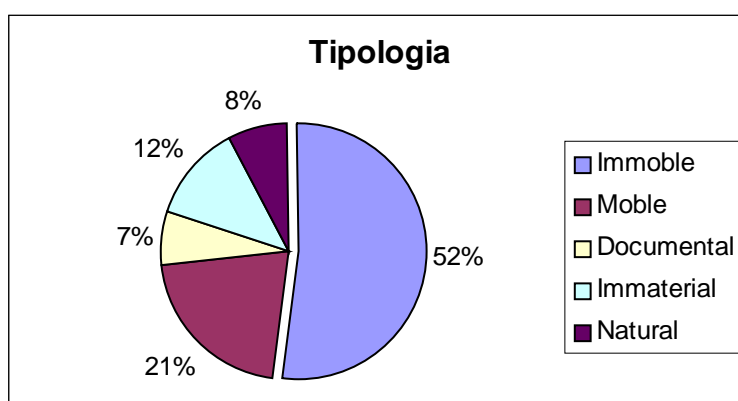
En quant als artesans, tot i que han estat importants a la vila, el fet de que no quedin vestigis del seu treball no ha permès inventariar més que als que encara conserven el taller, sigui perquè treballen o sigui perquè formen part del fons d'un museu.

4.3. Anàlisi general del patrimoni fitxat i no fitxat

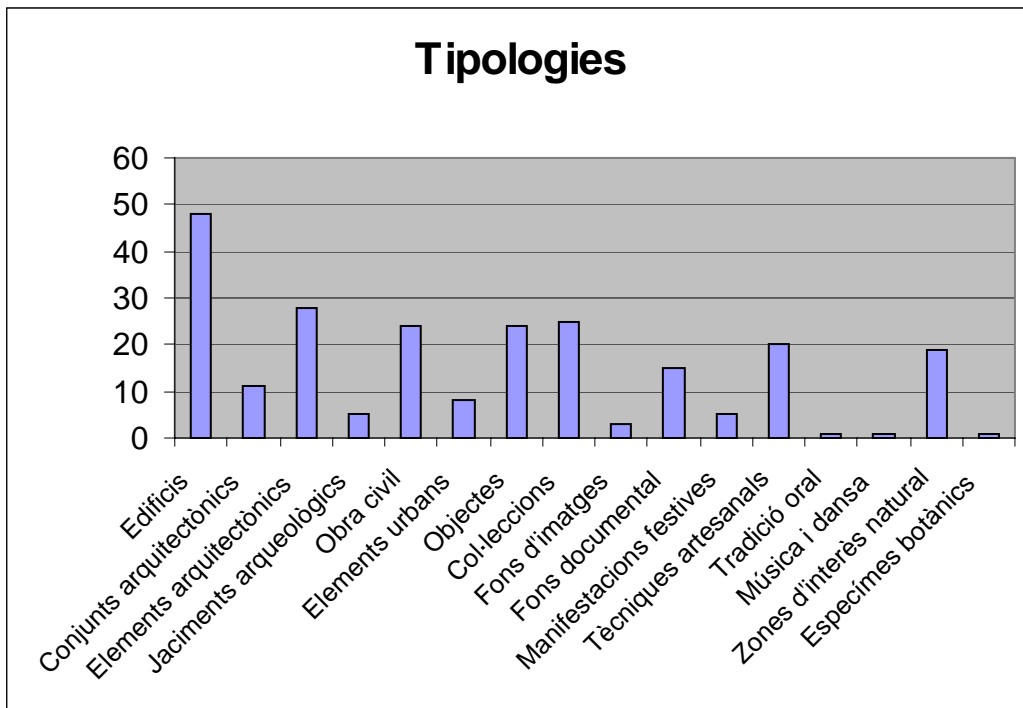

Tipologia general del patrimoni de Bagà

Al gràfic es pot observar clarament el conjunt del patrimoni baganès compost pels elements fitxats i els no fitxats. Manté el predomini el patrimoni immoble, tot i que podem comprovar que hi ha més elements no fitxats que pertanyen als altres grups patrimonials.

Quadre general de tipologies.

Es pot observar l'important pes que tenen els edificis en el conjunt patrimonial, així com les col·leccions privades que no s'han inventariat per desig dels propietaris o per dificultat en l'accés. Les tècniques artesanals han sigut importants en el municipi, però no queden mostres i per això no s'han pogut documentar.

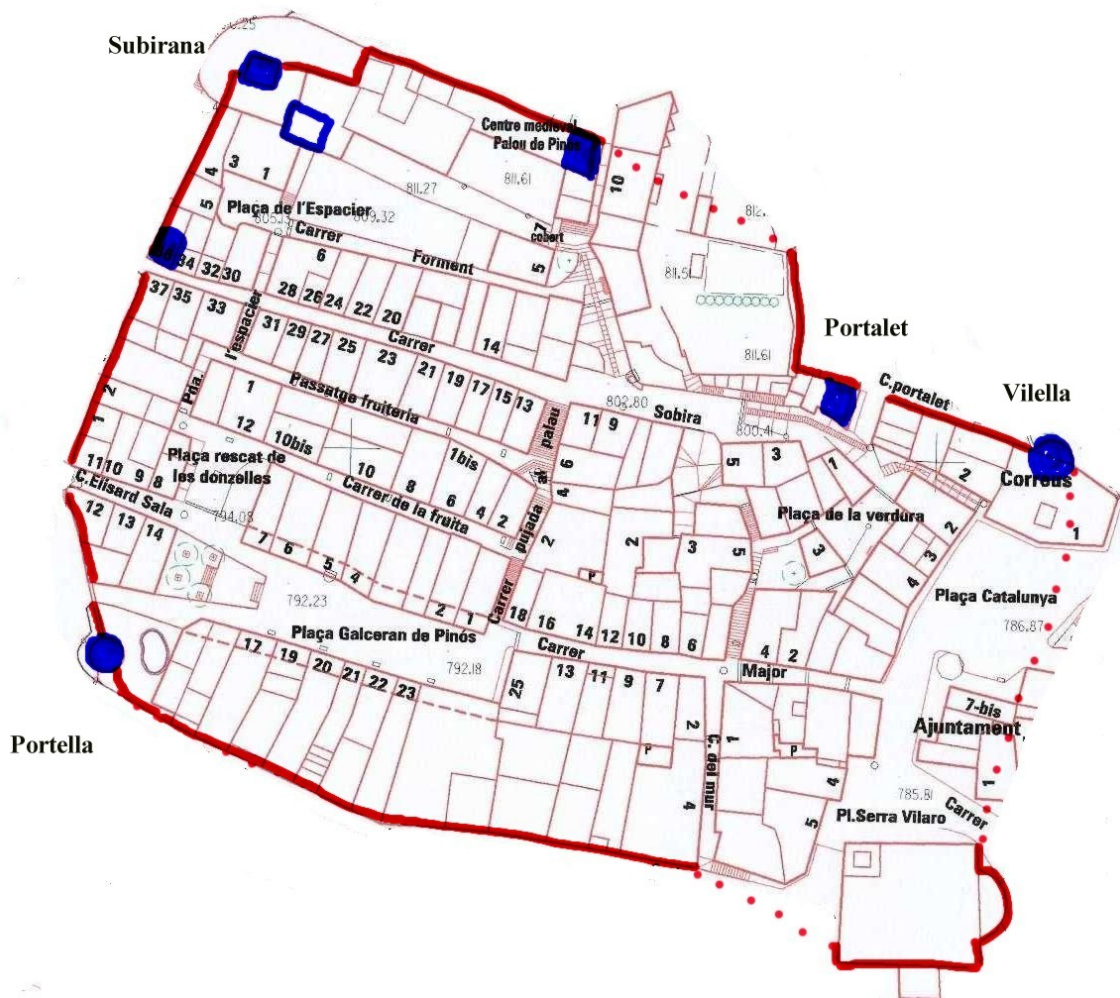
4.4. EL NUCLI HISTÒRIC

L'actual nucli de Bagà es va originar amb la concessió de la Carta de Franqueses per Galcerà IV de Pinós l'any 1233, que també va disposar l'organització dels carrers al peu del castell. Al llarg de l'edat mitjana es construïren les muralles, torres i portes, que ja consten al 1294; així com la nova església de Sant Esteve. Anteriorment el nucli urbà es trobava més al nord, al costat de l'antiga església de Sant Sebastià que va ser abandonada i desapareixent definitivament al segle XIV. El nucli històric ha estat ocupat durant tota la història de la vila i fins els nostres dies. Constitueix els edificis i carrers que es troben dins el perímetre emmurallat i els col·lindants exteriors.

Tot i que s'han fitxat carrers i diferents elements importants d'aquest nucli històric, hem volgut destacar els elements importants fent aquest capítol en el que s'especifiquen els carrers que el conformen, els elements destacables que cal conservar i la seva ubicació.

CARRERS	PLACES
<ul style="list-style-type: none">▪ C/ Muralla▪ Pujada Especiers▪ Pujada a Palau▪ C/ Forment▪ C/ del Mur▪ C/ Calic▪ C/ Elisard Sala▪ C/ Major▪ C/ de la Fruita▪ Passatge Fruiteria▪ C/ Sobirà▪ C/ Especiers▪ Passatge de la Verdura	<ul style="list-style-type: none">▪ Pl. Galcerà de Pinós▪ Pl. Catalunya▪ Pl. Serra Vilaró▪ Pl. Rescat de les 100 donzelles▪ Pati Forment▪ Pl. Especier▪ Pl. de la Verdura

PLÀNOL PERÍMETRE MURALLES I TORRES

Elaboració a partir de l'estudi de VILADÈS, R. (1996). Les muralles de Bagà. Llibres de l'Àmbit, n° 8. Àmbit de Recerques del Berguedà. Sobre un plànol topogràfic del nucli elaborat pel Servei Cartogràfic de la Diputació de Barcelona, 2003.

Plaça Galceràn de Pinós (costat de llevant)

Plaça del Rescat
Palau

Carrer Pujada a

							
7 Cal Vilaseca. Fitxa nº 97	6 Cal Vallobrega Fitxa nº 98	5 Cal Cavalleria (ara cal Batiste). Fitxa nº 98	4 Cal Casas. No fitxat.	3 Cal Mas, abans ca la Xita del Forn. Fitxa nº 99		2 Cal Serres. Fitxa nº 100	1 Cal Graners (cal cassó i cal Godalla).
Façana reformada. Mur plaça Rescat de pedra en el que es veu l'ampliació del porxo. Paret de pedra amb còdols barrejats.	Pedra a baix, arrebossat als pisos. Interior: dos arcs de pedra seguits fent mitgera amb el nº 5, de mig punt i amples.	Dos arcs de mig punt a la planta fent mitgera amb nº 6.	7 caps de biga tallats al porxo.	Dues cases unificades. Sota la casa hi ha un passatge mig colgat cap al carrer de la Fruita. Hi havia un forn. Les voltes entejinades del porxo estan decorades amb relleus heràldics. Bigues de fusta amb caps tallats al porxo.	Unida a la del costat. L'accés és pel carrer de la Fruita	Balcó amb barana de ferro forjat amb una decoració al centre amb una creu. (la data 1800 ?) Havia una bodega ara tancada. 9 caps de biga, alguns tallats	Hi havia una botiga de queviures. Dona a la Pujada Palau i al carrer Fruita.
Resta la columna central del finestral gòtic que es va tancar en arrebossar la façana posterior.				Fragment de paret de tàpia a la façana al carrer de la Fruita			

Plaça Galceràn de Pinós (costat de ponent)

Carrer Major

Carrer Muralla

24 Solanel Fitxa nº 45	23 Cal Capellà / Cal Boixader	22	21 Ca l'Esteve Grifol	20 L'Englantina Cal Vellanet	19 Cal Peça Fitxa nº 96	18 Cal Culleraire	17 Ca la Caritat	16 Cal Matapins Torre Portella. Fitxa nº 21
Tres portes adovellades.	Sostre del porxo de revoltó de ciment sobre biga de fusta. El soterrani quasi no està modificat però no és gaire antic.	L'arc del porxo està refet. Va ser reformada després de la Guerra Civil. El sostre del porxo és de revoltó de ciment sobre biga de ferro. Tota nova	Casa molt reformada.	Planta mur de pedra Arc apuntat al porxo, una mica més endarrerit que la resta i el mur interior una mica inclinat. Porta arc apuntat moderna.	Pedra planta i primer pis, arrebossat la resta. Planta baixa mur mitger amb 17 de pedra, sostre de bigajunt de fusta. Cos escala quadrada amb graons de rajola i rodapeu de fusta.	Paret mitgera amb nº 16 d'opus spicatum. Arc diafragma al cos de l'esquerra Façana arrebossada		Nova
Façana posterior Part de la façana de còdol arrebossat. La paret fa un angle.	Façana posterior De pedra principalment còdols, l'arc és nou.	Façana posterior Arrebossada Porta de garatge	Façana posterior Arrebossada. Amb garatge. En fer el garatge es va buidar el terreny i només sortien còdols i terra desestructurats, sembla que cap indici de muralla.	Façana posterior Garatge i porta. Arrebossada i maó.	Façana posterior Paret pedra amb els forats de les bigues per recolzar la bastida de construcció. És de còdols. Al garatge hi ha un doble sostre amb terra de fusta sobre biga.	Façana posterior Dues portes de garatge. Eixida amb barana de fusta.		Façana posterior Nova

CARRER MAJOR

Pujant cap a la plaça Porxada, costat dreta

Número carrer	Número fitxa	Descripció breu
Bar Centre		Res
1 Casa estreta al costat		Cantoneres pedra Mur primer pis de tàpia
2 ca la Mensa		Façana pedra restaurada
4		Façana de pedra restaurada Golfes: barana fusta Cantonada a c/ Forment amb mur pedra
C/ Forment		
6 cal Coronel		Toca a la presó per c/ Forment Res destacable
8 cal Rac		Porta i finestres amb motlures Res a l'interior. Picador porta amb data 1910-1990
10 cal Costa		Façana de ciment Sense interès
12		Eixida amb barana fusta
14		Façana arrebossada groga Eixida barana ferro
16		Tota nova Data 1904 a la façana
18		En obres Res destacable
Pujada Palau		

Pujant a l'esquerra

Cal Felip	Restaurada Res destacable	Fa cantonada Pl. Catalunya
3 cal Noguera	Fitxa nº 101	Magatzem del bar 1 arc mig punt, comunica amb casa Cremada
5 cal pelegrí		Tota nova
Carrer del Mur		
7	Fitxa nº 102	Data 1877 a la reixa porta Arc diafragma i volta apuntada paral·lela al carrer Murs de pedra a l'interior
9	Fitxa n1 103	Esgrafiats a la façana, 1879 ??. Va ser antic Ateneu, local social que feia la competència amb l'altre local de ball al carrer Raval, cal Mari, de tendències polítiques oposades.
11		Paret mitgera amb el nº 7 de pedra i fa panxa on pot haver mènsula al nº 13
13 ca la Dolores del forn	Fitxa nº 104	Mènsula biga tallada i restes policromia Opus spicatum al mur mitgera amb el nº 11 Forn no existeix. Eliminat en les obres actuals. Està documentat amb fotografies. Van eliminar sostre entejeinat interior. Possible fragment de la muralla al c/ Calic
		Forn Obiols Cantonada pl Porxada

CARRER SOBIRÀ

Número de carrer	Número de fitxa	Descripció breu
Pl. Catalunya 2		Base de pedra, part superior de tàpia
2 cal Peu Curt	Fitxa nº 105	10 Caps de biga a la façana Arc mig punt interior paral·lel carrer Reformada
4		Havia estat unida a la 2
3		Reformada
5		Res destacable
6		Mur pedra arrebossat. Molt malmesa
8 cal Torrenc		2 reixes de JM Companyó Façana arrebossada
10 cal Verd		Torre Portalet
Pujada Palau		
12 ca l'Agustí	Fitxa n1 106	Caps bigues. Reixa al balcó. Primer pis i planta arreglats
13		Base pedra i a dalt arrebossat
14		Arrebossat
15		Idem nova
17		idem
19		Idem buit semi-construcció
18		Solar
21		Nova de pedra Conserva gruix i parets antigues
23		Pedra a la planta, porta garatge gran, era una era
20		arrebossada
22		idem
25		Idem i pedra
24 cal Janillo		arreglada
26 cal Cambrot	Fitxa nº 107	2 pisos i golfes de pedra riu i blocs tallats a baixos. Porta adovellada
27 cal Punet		arreglada
29		Arrebossada/ A la façana al passatge Fruiteria: reixa amb crismó (JHS, inicials Y M)
31		Pedra baixos i arrebossada dalt Restaurada
28 Lluís Patolà		Eixida de fusta. Arreglada el 1953
Pujada Especiers		
30		Arrebossada
33		Finestres voltades de maó, arrebossada, arreglada
34		Eixida amb barana fusta, façana de pedra
33		Arrebossada
37		Idem. Fa cantonada amb la Muralla
36		Pedra arreglada, cantonada Muralla

PUJADA A PALAU

Número carrer	Número fitxa	Descripció breu
1, cal Perris		Tota Nova
3, ca l'Agutzil	108	Caps de biga exteriors. Campana de llar de foc amb blasó, Pintures murals del XVII a l'interior. Escales de pedra. Mur exterior seguint tipologia dels murs de tàpia.
2		Mal estat
4		4 caps de biga tallats sota el balcó
6		Porta arc rebaixat de pedra a plec de llibre
11 del c/ Sobirà		Porta amb arc mig punt a plec de llibre

ALTRES ELEMENTS NO FITXATS A TENIR EN COMPTE

C/ Fruita, 13	Placa "Manzana" a la façana posterior
C/ Fruita, 10 bis	Arc de mig punt a l'interior
C/ Elisard Sala, 12	La Torre. Construïda el 1912, d'estil modernista
C/ Mur, 4	El Cuartel Vell
C/ Major, 11	Estructura del pati d'escala
Pujada a Palau, 2	Arc interior de mig punt i espitllera
Passatge Verdura	Cal Monjo. Pareds de tàpia
Elisard Sala, 11	Restes de muralla
C/ Muralla, 4	Restes de muralla
C/ Muralla, 5	Restes de muralla i espitllera
Sobirà, 36	Muralla
Sobirà, 37	Muralla i espitllera
Sobirà, 8	Cal Torrenc. Reixes de J. M. Companyó
Sobirà, 34	Eixida amb barana de fusta
C/ Major, 1	Mur del primer pis de tàpia
C/ Major, 4	Barana de fusta a les golfes
C/ Major, 12	Barana de fusta a les golfes
C/ Major, 16	Data 1904 a la façana
Pl. Especier, 3	Contrafort a la façana
C/ Especier, 3	Pareds de tàpia
Pl. Galceràn, 4	4 caps de biga al porxo

5- MARC D'INTERVENCIÓ PATRIMONIAL

5.1. L'estructura del patrimoni de Bagà

La documentació del patrimoni a través de la realització de fitxes, així com la detecció d'elements que per diferents motius no s'han fitxat, ens ha facilitat el coneixement del patrimoni en el seu conjunt. Amb aquestes eines s'ha pogut establir l'estructura general del patrimoni del terme.

Tot i això, s'ha considerat interessant realitzar una agrupació del patrimoni per grups determinats per una característica comú, ja que l'estructura de fitxes no permet relacionar zones amb un cert interès com per exemple les arqueològiques o les d'interès etnològic. Per aquest motiu en aquest apartat es fa una explicació general d'aquestes zones, citant els elements que les integren i afegint un plànol de localització de cada conjunt. Aquest apartat té la intenció de, a més d'estructurar el patrimoni, ser un eina d'ajut per a futures accions envers aquest patrimoni.

Alguns d'aquests elements es troben al present Inventari com elements independents, però d'altres no s'han inventariat. Aquest apartat serveix de recolzament al que estructura els elements fitxats i no fitxats, i ens dona peu per a fer una valoració global de l'estat del patrimoni al terme com a conclusió.

S'han diferenciat les següents zones o grups d'elements:

- Patrimoni medieval
- Zones d'expectativa arqueològica
- Patrimoni artístic de diferents èpoques
- Elements vinculats amb el moviment de les persones
- Tradicions d'interès etnològic i activitats econòmiques
- Elements vinculats a l'activitat ramadera
- Patrimoni natural
- Patrimoni documental

1- Patrimoni medieval

El tret més característic de Bagà és el llegat patrimonial procedent de l'Edat Mitjana. El fet que Bagà tingui els seus orígens com a vila tan ben documentats a través de l'arxiu dels barons de Pinós i que encara quedin alguns elements puntuals d'aquest passat, inclòs el traçat estructural de la vila, fa que els elements potencials d'aquest passat medieval constitueixin un patrimoni important a tenir en compte de manera individualitzada.

El patrimoni baganès està principalment concentrat al nucli de la vila, i en més quantitat en el nucli antic, constituint una important zona d'expectativa arqueològica a tenir en compte. Els elements que s'han fitxat podem agrupar-los en tres nivells diferents: els elements puntuals amb importància històrica tant a la vila com fóra d'ella; els carrers i places com conjunts únics; i els elements arquitectònics o estructurals dels edificis que tenen una importància històrica concreta per poder situar-los cronològicament dins el

conjunt i garantir la seva protecció. Per aquest motiu, en aquest apartat, es fa un anàlisi del conjunt d'aquest patrimoni dins el terme, per una banda i, per altra, aquell que es troba dins el nucli antic de la vila mostrant: plànols d'ubicació dels elements concrets; esquema general dels carrers i dels elements puntuals en els edificis; i els nivells de protecció existents actualment. Amb aquest estudi es farà a l'apartat corresponent (capítol 6) les propostes de protecció del nucli antic així com d'altres elements del terme.

Elements al terme

- Arxiu Municipal (fitxa nº 2)
- Palau (fitxa nº 3)
- Muralles (fitxa nº 4)
- Paller de Dalt (fitxa nº 6)
- Sant Joan de l'Avellanet (fitxa nº 12)
- El Quer (fitxa nº 13, 36)
- Pont del Roser (fitxa nº 19)
- Pont de la Vila (fitxa nº 20)
- Sant Sebastià (fitxa nº 27)
- Molí de la Vila (fitxa nº 29)
- Mola creu de l'Om (fitxa nº 33)
- Contrapès premsa Creu de l'Om (fitxa nº 34)
- Pont de Terradelles (fitxa nº 38)
- Mas Creu de l'Om (fitxa nº 39)
- Pont de Patola (fitxa nº 62)
- Camí Ral de Cerdanya (fitxa nº 85)
- Camí del Portalet a Sant Sebastià (fitxa nº 115)

Elements al nucli antic de la vila

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Palau (fitxa nº 3) ▪ Muralles (fitxa nº 4) ▪ Capella de Palau (fitxa nº 5) ▪ Torre de la Portella (fitxa nº 21) ▪ Torre Subirana (fitxa nº 22) ▪ Torre Vilella (fitxa nº 23) ▪ Torre de l'Homenatge (fitxa nº 24) ▪ Torre del Portalet (fitxa nº 25) ▪ Base de torre a palau (fitxa nº 32) ▪ Església de Sant Esteve (fitxa nº 46) ▪ Passadís Palau al riu (fitxa nº 69) ▪ Carrer Sobirà (fitxa nº 41) ▪ Carrer Pujada a Palau (fitxa nº 42) ▪ Carrer Major (fitxa nº 43) ▪ Plaça Galceràn de Pinós (fitxa nº 44) ▪ Carrer Calic (fitxa nº 91) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Carrer Muralla (fitxa nº 92) ▪ Pujada Especier (fitxa nº 93) ▪ Presó (fitxa nº 52) ▪ "Barri jueu" (fitxa nº 94) ▪ Pl. Galceràn nº 17-18 (fitxa nº 95) ▪ Pl. Galceràn nº 19 (fitxa nº 96) ▪ Pl. Galceràn nº 7 (fitxa nº 97) ▪ Pl. Galceràn nº 6 (fitxa nº 98) ▪ Carrer Major nº 3 (fitxa nº 101) ▪ Carrer Major nº 7 (fitxa nº 102) ▪ Carrer Major nº 13 (fitxa nº 104) ▪ Carrer Major nº 12 ▪ Ca l'Agutzil (fitxa nº 108) ▪ Pujada a Palau nº 4 (fitxa nº 109) ▪ Pati Forment nº 2 (fitxa nº 111)
---	--

(Veure estudi del nucli històric. Capítol 4.4.)

2- Zones d'expectativa arqueològica

Bagà no ha sigut un municipi en el que s'hagin realitzat moltes intervencions arqueològiques tenint en compte el volum del patrimoni, tan sols s'han fet dues excavacions en regla. Malgrat això, al territori s'han detectat diferents zones d'expectativa arqueològica que s'han de sumar a les que han deixat al descobert les excavacions realitzades. Seguidament s'ofereix un llistat de les zones detectades acompanyades d'un plànol de localització amb les zones numerades, per tal que es puguin prendre les mesures corresponents en el moment oportú.

- 1- Palau (fitxa nº 3). Excavació l'any 1998.
- 2- Sant Sebastià (fitxa nº 27). Excavació l'any 2003.

Tot i així, cal tenir en compte que hi ha diferents zones amb un potencial arqueològic important a tenir en compte en intervencions futures:

- 3- Tot el nucli antic de la vila, inclòs l'entorn fóra muralles (fitxa nº 1)
- 4- Palau (fitxa nº 3)
- 5- El pont del Roser i zona entorn (fitxa nº 19)
- 6- Vall del riu Gréixer. Zona de troballes neolítiques
- 7- Turó de la Cogulla. Zona de troballes neolítiques (fitxa nº 18)
- 8- Sant Joan de l'Avellanet. Necròpolis (fitxa nº 12)
- 9- Paller de Dalt. Necròpolis (fitxa nº 6)
- 10- El Quer (fitxes nº 13 i 36)
- 11- La Creu de l'Om (fitxa nº 39, 33, 34, 17)
- 12- Sant Pelegrí (fitxa nº 8)
- 13- Entorn del pont de Terradelles (fitxa nº 38)
- 14- Molí de la Vila (fitxa nº 29)

En concret al Pont del Roser es va fer una troballa d'una moneda romana, un sesterci d'or de l'emperador Adrià, encunyada pels anys 134-138 BC. És de propietat particular, i va ser trobada a un hort al costat del camí ral al seu pas per la font del Roser.

3- Patrimoni artístic de diferents èpoques

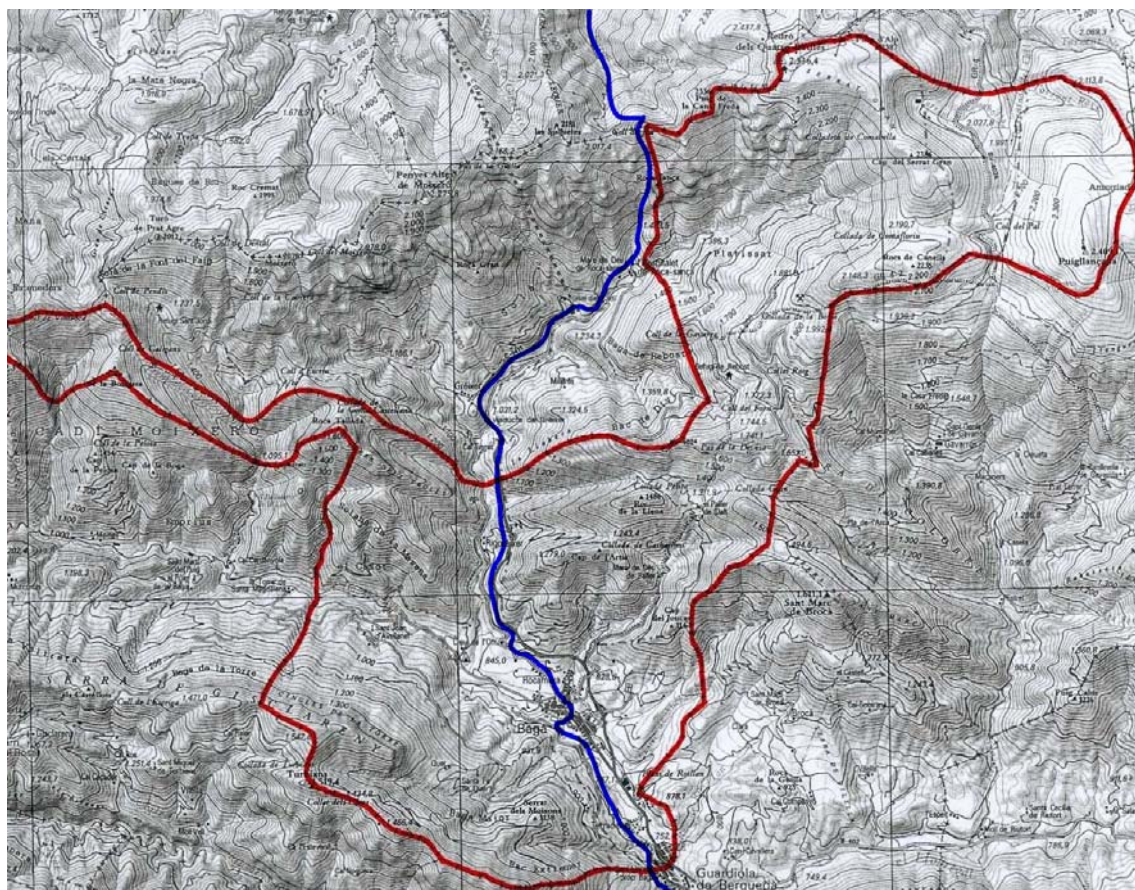
A més del patrimoni procedent de l'Edat Mitjana hi ha altre de diferents èpoques històriques, entre els que sobresurt el patrimoni religiós i alguns edificis civils. Cal assenyalar que la parròquia del terme és Sant Esteve de Bagà. A més convé tenir present la desaparició total d'algunes capelles, com la de Sant Roc, la del Roser i la de Sant Antoni, totes tres al nucli de la vila.

<ul style="list-style-type: none">▪ Capella de Palau (5)▪ Paller de Dalt (6)▪ Santuari de Paller (7)▪ Sant Pelegrí (7)▪ Mare de Déu de Paller (9)▪ Retaule Major de Paller (10)▪ Pintures murals de Paller (11)▪ Sant Joan de l'Avellanet (12)▪ Santa Fe del Quer (12)▪ Creu del Roser (15)▪ Creu del camí de Paller (16)▪ Creu de l'Om (17)▪ Creu de la Cogulla (18)	<ul style="list-style-type: none">▪ Fragments retaule Sant Esteve (48)▪ Creu processional (49)▪ Pintures murals Sant Esteve (54)▪ Mare de Déu del Roser (55)▪ Retaule de Santa Teresa a Paller (60)▪ El Quer (36)▪ Pintures murals de Palau (40)▪ Casa Solanell (45)▪ Edifici Salarich (53)▪ Escultura de Galceràn (64)▪ Monument Rescat (68)▪ Rellotge campanar (84)
---	--

4- Elements vinculats amb el moviment de les persones

S'ha fet una fitxa que documenta el pas del camí Ral per Bagà en direcció a la Cerdanya. Hi ha altres camins secundaris que unien el nucli amb cases de l'entorn, però que no s'han fixat a part, com el camí de Bagà a Castellar o el de Bagà a Tuixén, tots camins de bast que permetien les comunicacions. Els ponts són un element indispensable en aquestes vies de comunicació.

- Camí Ral de Cerdanya (85)
- Camí Portalet a Sant Sebastià (115)
- Pont de la Vila (20)
- Pont del Roser (19)
- Pont de Terradelles (38)
- Pont de Patola (62)
- Pont de Gréixer

CAMÍ RAL DE Cerdanya AL SEU PAS PER BAGÀ.

5- Tradicions d'interès etnològic i activitats econòmiques

Podem també distingir zones o llocs on hi ha elements de tradició etnològica, des d'artesans fins a aprofitaments industrials, com l'explotació minera, la producció de petroli i ciment, la indústria tèxtil, l'ús de l'energia hidràulica en molins, serradores i per producció elèctrica. Així, distingim entre els molins i serradores, la producció industrial, tot el que es relaciona amb una explotació de vinyes, forns de pa, les masies com a centres de l'activitat agrícola i ramadera, i finalment els artesans. S'ha elaborat el llistat tan amb els elements fixats com amb els no fixats per tal que sigui més completa.

<p>Molins i serradores</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Molí del Casó (21) ▪ Molí del Mingo (90) ▪ Molí del Colerí (42) ▪ Molí de la Vila (29) ▪ Serradora de Terradelles ▪ Serradora Picas 	<p>Producció industrial</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cal Mesxic (35) (petroli) ▪ Forn de ciment de cal Xeixa ▪ Mina barita La Bòfia (71) ▪ Mina manganès La Tosa (72) ▪ Fàbrica de ca l'Escriu (30) (tèxtil) ▪ Cal Parareda (tèxtil) ▪ La Baganense (29) (electricitat) ▪ Carbòniques del Cadí (gasoses) ▪ Fàbrica fideus Cal Cireracs ▪ Carbòniques c/ Raval
<p>Vinya</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Contrapès premsa de biga de l'Om (34) ▪ Altres contrapesos al terme (Sant Sebastià, la Serra, Mas Florit) <p>Pous de gel</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pou de gel (59) 	<p>Artisans</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Forjador Llorens Pedrals (87) ▪ Forjador Pedrals ▪ Cal Avellanet ferrer ▪ Baster Cuberes ▪ Cullerares boix ▪ Filadores llana ▪ Adober pell ▪ Espardenyer Silvestre
<p>Masies i activitat agrícola/ramadera</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Masia Creu de l'Om (39) ▪ Mas Florit ▪ Mas Cerconeda ▪ Mas Gréixer ▪ Mas de la Serra ▪ Cal Cabrit ▪ Cireracs ▪ Cal Viudo ▪ Cal Graners ▪ Murs pedra seca 	<p>Forns</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Forn de pa dels barons ▪ Forn Plaça Porxada, 3 ▪ Forn carrer Major 13

6- Elements vinculats a l'activitat ramadera

La ubicació propera a les pastures de muntanya han fet de Bagà un important lloc de pas dels ramats, fet que ha generat una activitat a l'entorn d'aquesta activitat.

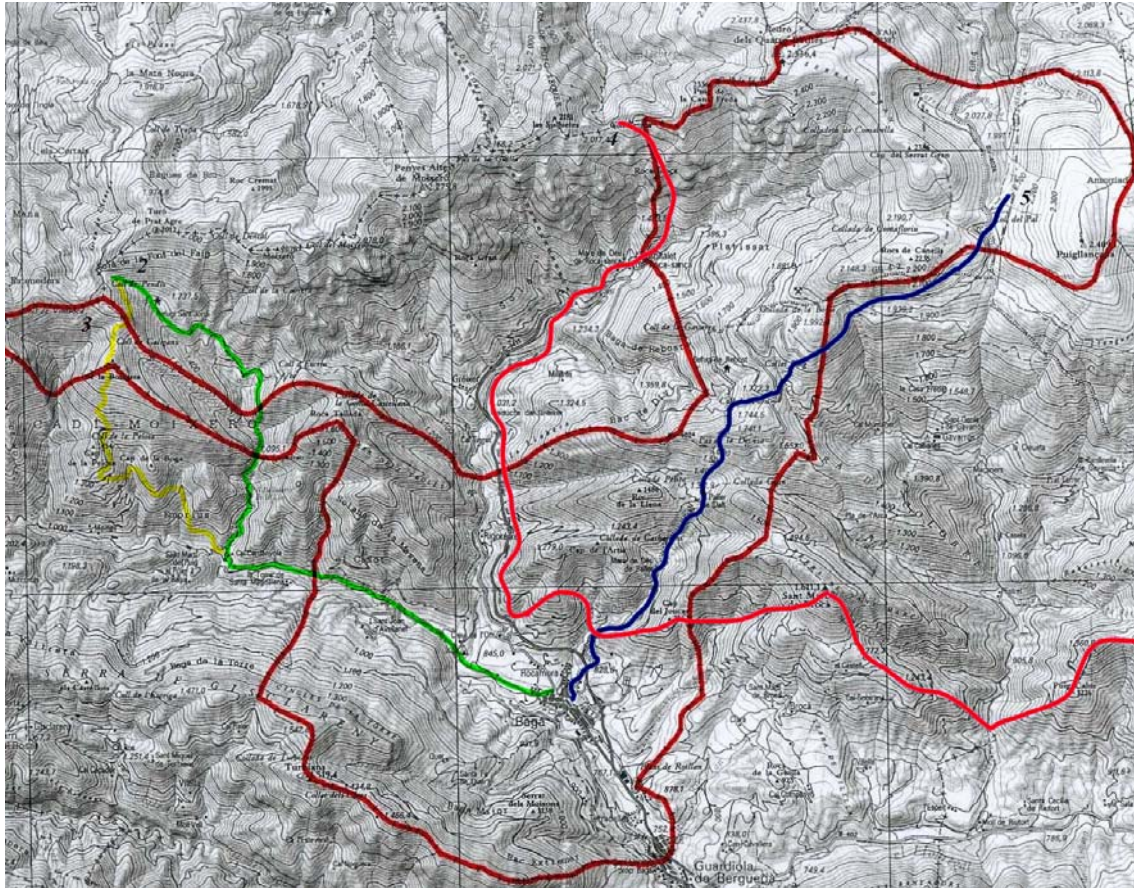
L'any 1977 el Parc Natural del Cadí-Moixeró va promoure la realització d'un estudi amb la intenció de conèixer, cartografiar, i descriure la xarxa de camins ramaders que comunicava les terres baixes amb l'alta muntanya. Van obtenir ajuda de Ramon Espel, coneixedor del camins i la toponímia local, i de l'Associació de ramaders de Muntanya del Berguedà que els van facilitar un llistat de ramaders coneixedors dels camins. (FUSTÉ, CAZORLA, 1997). En aquest estudi es van identificar els diferents camins ramaders que passen pel municipi de Bagà:

- 1- Camí vell de Bagà: part del camí és el GR-4-2, de aproximadament 2000 m de longitud, sense desnivell i de 3 a 5 metres d'ample. El camí va de Bagà a Guardiola. Passa per l'interior del poble, pel safareig, el carrer del Fang (en el que han posat escales i bancs que dificulten el pas dels ramats), carrer Muralla fins al carrer Sant Esteve, Avinguda Reina Elisenda, passa per darrera de les escoles i enfila la baixada de la Font del Sofre, darrera av. Vilaseca fins al carrer Raval, carretera del túnel del Cadí.
- 2- Camí dels Empedrats a Coll de Pendís (de Bagà a la Cerdanya). Té 8 km, un desnivell de 1000 m. És la ruta que es seguia per anar de Bagà a la Cerdanya. Va de Bagà a cal Cerdanyola on el camí s'estreny fins a Coll de Pendís, passa per les gorges dels Empedrats i arriba al refugi Sant Jordi i d'aquí a coll de Pendís.
- 3- Camí de Coll de Pendís a la font del Violí, per la Boixassa. És un itinerari alternatiu a l'anterior quan per època de pluges no es pot passar pels Empedrats. Té 4 km de llarg, 900 metres de desnivell i 1,5 metres d'ample. Passa pels Colls de la Boixassa, Galigans i Pelosa. Tendeix a la desaparició pel desús.
- 4- Camí de Bagà a Coll de Jou. Per la carretera de Riugréixer a l'Hospitalet de Roca Sança i d'aquí a coll de Jou. Segueix el camí Ral.
- 5- Camí de Bagà a coll de Pal per Paller de Dalt. Longitud 2,9 km, 1300 metres de desnivell. Una part és un camí de ferradura i altra part és carretera. S'uneix amb el camí de Sant Romà de la Clusa a Coll de Pal.
- 6- Camí de Sant Romà de la Clusa a Coll de Pal. Longitud 13,5 km, 1200 m desnivell. Terme de Guardiola.
- 7- Camí de Sant Martí del Puig a coll de Balma passant per Murcarols. Té 10 km de longitud, 600 metres desnivell. Puja per l'obaga de Murcarols fins al coll de la Bena i coll de Balma. És transitable i hi ha marcada una ruta de BTT.

A més els pastors tenien uns llocs de parada (returades) on aturaven els ramats a menjar i descansaven. Utilitzaven per protegir-se diferents tipus de construccions de pedra seca: si eren per pernoctar es diuen barraques de pastor; els paravents eren un recer; i els

padrons eren per guaitar el bestiar. Al límit de les pastures hi havia pletes per aplegar el bestiar.

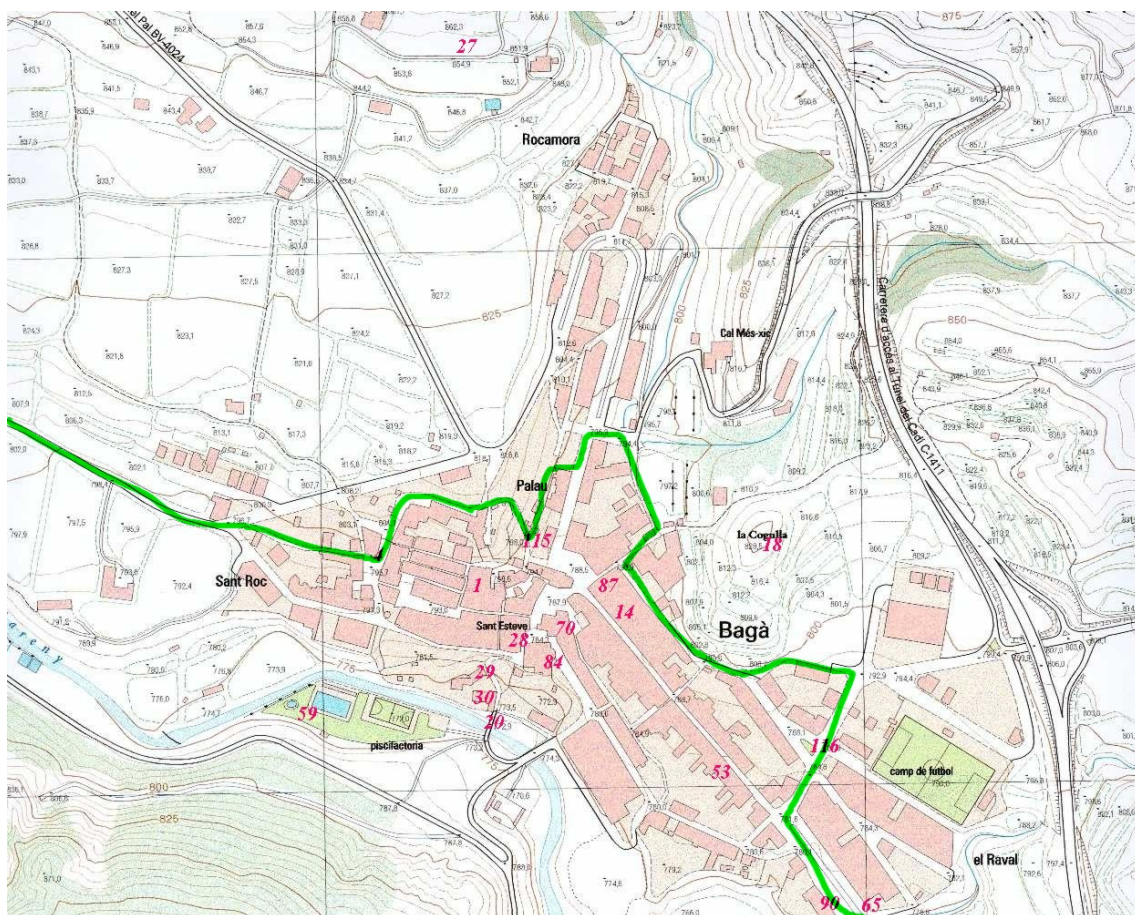
- Barraca de pastor 1 (117)
- Barraca de pastor 2 (118)

CAMINS RAMADERS AL TERME DE BAGÀ

LLEGENDA

- 2- Camí dels Empedrats a Coll de Pendís
- 3- Camí de Coll de Pendís a la font del Violí
- 4- Camí de Bagà a Coll de Jou
- 5- Camí de Bagà a Coll de Pal

MAPA CAMÍ RAMADER AL SEU PAS PER LA VILA. Camí vell de Bagà.

7- Patrimoni natural

Bagà té un privilegiat entorn natural presidit pel Parc Natural del Cadí-Moixeró. El parc inclou municipis de tres comarques: Alt Urgell, Cerdanya i Berguedà, amb un total de 17 municipis. Abasta les serres del Cadí, del Moixeró, i els massissos de la Tosa i del Puigllançada; amb altituds entre 800 i 2.647 m del puig de la Canal Baridana. Aquesta barrera muntanyosa pertany al Pre-Pirineu català, amb un relleu esquerp que es suavitza cap a la vall cerdana. És l'espai natural protegit que ocupa major superfície, aproximadament 413 km². La principal característica és la biodiversitat d'espècies i hàbitats que hi viuen, així com els seus paisatges de muntanya i els diferents microclimes que podem trobar. És un bon representant de les muntanyes alpines, amb alguns trets mediterranis. La gran diversitat de paisatges presenten zones altitudinals típiques que van des de l'estatge basal mediterrani fins a prats alpins, passant pels boscos submediterranis, fagedes, boscos boreals de pi roig i boscos de coníferes de pi negre i avet. Destaca també per un poblament faunístic de notable diversitat i la presència d'espècies animals rares o úniques a Catalunya (gall fer, picot negre, pardal d'ala blanca, esparver d'estany, marta i gat fer). També hi ha presència de cérvol i cabirol, així com diversitat de fauna invertebrada.

- Parc Natural Cadí-Moixeró (61)
- Els Empedrats (63)
- Àrea d'interès botànic Serra Pedregosa-Cortils (73)
- Àrea d'interès botànic El Claper (74)
- Camins ramaders (86)
- Taxons de flora amb protecció legal (119)
- Àrea d'interès fageda de Rebost (120)

LES FONTS

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Font de Sant Joan, a prop de Sant Joan de l'Avellanet ▪ Font del Clot d'en Roca ▪ Font de la Vinya Vella, al peu de l'Obaga Major ▪ Font de cal Cabrit ▪ Font del Rector ▪ Font de l'Andino ▪ Font del Roser (desapareguda) ▪ Fonteta de Sant Roc ▪ Font de Rigorèixer ▪ Font del Enginyers (mas de la creu de l'Om) (desapareguda) ▪ Font de la Tosca ▪ Font de la Guilla 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Font del Sofre (a la carretera de Paller) ▪ Font dels Banyadors o de Paller ▪ Font de Paller de Dalt ▪ Font de Joncar ▪ Font de la Serra ▪ Fonts del Cirer i de Rebost ▪ Font del Collet Roig ▪ Font del Coll de Pal ▪ Dins el nucli urbà: font del de Soto, font de la plaça Catalunya, font de la plaça del carrer Sobirà, font de la plaça de les Voltes, font del carrer Raval o pujada del Gall, font de l'Escola, totes connectades a la xarxa pública.
---	---

8- Patrimoni documental

Un dels trets característics de Bagà és la conservació d'un ric patrimoni documental que permet seguir part de la seva història des del segle XIII. La documentació es troba repartida en diferents arxius, pels motius que ja s'han explicat anteriorment, i això ha portat a la documentació dels fons als que s'ha pogut accedir.

A més, diferents persones han recopilat documentació amb finalitats de recerca, així com dos fons fotogràfics d'interès.

- Arxiu Municipal de Bagà (2)
- Arxiu parroquial de Sant Esteve de Bagà (28)
- Kyrie de Bagà (57)
- Fons documental de Bagà a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (26)
- Fons documental de Bagà a l'Arxiu Històric de Lleida (88)
- Fons documental de Bagà a l'Arxiu Ducal de Medinaceli (89)
- Fons documental de Bagà a l'Arxiu Històric Provincial de Zaragoza (121)
- Fons documental de Bagà a l'Arxiu Comarcal de Berga (123)
- Fons fotogràfic de Josep Pedrals (114)
- Fons fotogràfic Joan Ribera Fornells de Guardiola
- Arxiu UEC
- Arxiu Pardinilla
- Arxiu ca l'Amagat
- Arxiu Gaietà Pedrals
- Arxiu Associació Medieval

CONCLUSIÓ

Amb aquesta estructura del patrimoni i l'inventari realitzat podem fer una valoració global del patrimoni del municipi de Bagà. Aquest es caracteritza principalment per estar lligat a la seva evolució històrica des de l'Edat Mitjana, per l'aprofitament del medi que es reflexa en les diferents activitats ramaderes i industrials, i pel medi natural en general de la zona.

Tot i que les intervencions arqueològiques al terme han estat mínimes, cal tenir en compte l'enorme potencial que té la zona, principalment el nucli antic, ja que la vila ha estat ocupada des del moment de la seva formació, l'any 1234, i per tant les cases actuals es troben sobre base de cases medievals utilitzades i reconstruïdes en diferents èpoques. A més, cal tenir en compte que la vall del Bastareny ofereix un territori propici per l'assentament humà i, per tant, les troballes aïllades de destrals de pedra polida siguin la mostra de l'existència d'algun jaciment d'aquesta època que cal tenir en compte. D'altra banda, la possibilitat de que el camí Ral fou utilitzat en època romana, amb la confirmació de la troballa d'una moneda, també obre un camp en aquest període històric. Tan sols apuntar que Bagà és un territori arqueològicament verge de excavacions documentades i amb un important potencial que cal tenir en compte en el futur.

D'altra banda, el medi natural ja ens ofereix un patrimoni ric per si mateix, patrimoni que l'home ha sabut utilitzar i que encara utilitza dins les mesures de protecció de la zona.

És present l'activitat agrícola, tot i que molt minsa degut a la climatologia, i fonamentalment la ramadera, que encara actualment és vigent. Les condicions del terme no han permès que l'hàbitat sigui dispers en masos, fet evident en la poca quantitat de cases de pagès que hi ha a la zona. En canvi s'ha utilitzat l'energia dels dos rius, Bastareny i Gréixer, per accionar molins, serradores, fàbriques i produir energia elèctrica.

Les activitats econòmiques han condicionat les activitats artesanes tan relacionades amb l'activitat agrícola o ramadera, com amb la moderna industrialització. Així trobem fonamentalment ferrers i forjadors, amb obra present en tota la vila; artesans relacionats amb la ramaderia (filadores de llana) i amb el transport per camins de bast (baster).

Però, l'important pes del passat medieval marcat per la fundació de la vila, és el potencial patrimonial més important en el que destaquen des del patrimoni documental, molt ampli i complet, fins als elements puntuals que confirmen aquest assentament humà a l'edat mitjana que ofereix una important expectativa arqueològica en tot el municipi.

5.2. Estat legal

Les figures de protecció del patrimoni cultural establertes per la Llei 9/1993 de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (DOGC nº 1807, 11 octubre 1993) són tres:

- Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN); només el Govern de la Generalitat te la facultat de declarar-los.
- Béns catalogats, denominats en el cas dels immobles, Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). Aquest instrument de protecció i catalogació s'atribueix als municipis.
- Els restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC).

En els primers dos casos la legislació estableix els procediments de declaració per a cada categoria.

La categoria de BCIN equival a la de Bé d'Interès Cultural (BIC), establerta per la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol.

Dins de la categoria de BCIN (i també de BIC), i tal com estableixen sengles disposicions addicionals de les lleis espanyola (1985) i catalana (1993) de Patrimoni, es consideren BCIN tots aquells elements fortificats que es troben emparats pel Decret de 22 d'abril de 1949, també conegut com "decret de castells", i que especifica que tots els castells d'Espanya, sigui quin sigui el seu estat de ruïna, queden sota protecció de l'Estat. Això vol dir que tots els castells prenen la categoria de Bé d'Interès Cultural. Es va realitzar un inventari previ i un nou inventari l'any 1968 en el que s'inclouen un elevat nombre d'elements. La Generalitat va refer la llista a mitjans dels 80, que va ser acceptada pel Ministeri, el qual va donar d'alta els 1501 registres d'aquesta nova relació com a BIC (com a BCINs de Catalunya a partir de 1993).

Només dos elements del terme de Bagà es troben en aquest llistat: el castell de Bagà, al lloc dit Palau, del que resta el topònim i part de l'antiga capella, donat d'alta com a BIC-BCIN amb el número R-I-51-5193. Les muralles, amb antics murs i portals dels que resta visible un sector i a l'indret del palau de Còdols, donat d'alta com a BIC-BCIN amb el número R-I-51-5194.

En conclusió, pocs són els elements del municipi que es troben protegits de forma legal per aquestes disposicions establertes, tot i que seria convenient incloure altres elements a les normes subsidiàries de l'Ajuntament i establir els corresponents nivells de protecció. Repassem-ho, són els següents:

Elements protegits per normativa general:

- Hi ha dos BCIN. Nº R-I-51-5193, pel **Decret castells 1949**: Castell de Bagà, Palau (fitxa nº 2); nº R-I-51-5194, pel **Decret castells 1949**: muralles (fitxa nº 4), i es

sobreentén que les torres queden incloses en aquest nivell de protecció (fitxes nº 21, 22, 23, 24, 25, 32).

Elements protegits per normativa local:

No hi ha a Bagà cap element considerat béns catalogats, denominats en el cas dels immobles, Béns Culturals d'Interès Local (BCIL).

En quant als restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC), que són aquells béns inclosos en catàlegs de patrimoni arquitectònic incorporats en plans urbanístics a partir de l'entrada en vigor de la Llei de Patrimoni Cultural Català 9/1993, sense tenir categoria de BCIN o BCIL. No és el cas de Bagà, ja que les normes subsidiàries són anteriors.

Les Normes Subsidiàries de planejament del municipi de Bagà van ser aprovades pel Ple de l'Ajuntament el dia 6 de juliol de 1983, d'acord amb la llei 3/1984 de 9 de gener de 1984 de Mesures d'Adequació de l'Ordenament Urbanístic de Catalunya (DOGC 339, de 18-1-1984). Aquestes normes són d'àmbit municipal i actualment es troben en espera d'una revisió i adequació.

La normativa estableix diferents nivells: sòl urbà, sòl urbanitzable i sòl no urbanitzable. Dins el sòl urbà estableix diferents categories, entre les que destaquem la 1a (elements a conservar), la 1b (conservació parcial i rehabilitació), la 1c (conservació estructura urbana i edificació) i la 2 (rehabilitació i densificació). La relació d'elements classificats dins de cada categoria es fa a través d'un plànol topogràfic del terme en el que es marquen els elements amb un cercle i el tipus de categoria. Cal assenyalar que la identificació no és molt concreta excepte en el nivell 1a i que corresponen als següents elements:

- Pont de la Vila
- Palau
- Torre de La Portella
- Església Sant Esteve
- Muralla (només està indicada com protegida el tram del carrer Muralla, la resta correspon als nivells 1b i 1c)

En el nivell de sòl no urbanitzable, qualificat com a "rústec", hi ha diferents nivells: rústec protegit, protecció de monuments, turística i esportiva, protecció de servituds. S'especifica que tan sols s'autoritzen les obres de consolidació, conservació i restauració de les edificacions existents i no es podran fer edificacions de nova planta. Tot i així, manca un llistat dels elements que es consideren dins d'aquest nivell de protecció.

La zona del Parc Natural és també regulada i protegida.

El 24 de gener de 1996 es fa una modificació puntual de les NNSS en el sector de la Font del Roser, promoguda per l'Ajuntament de Bagà i acordada per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona. En ella s'especifica ajustar la configuració de la zona verda

prevista amb posició centrada al torrent del Roser, preservar les restes del vell pont, de la via romana, de la font i de la creu de terme.

Altres nivells de protecció:

- Amb el Decret **353/1983, de 15 de juliol**, es crea el Parc Natural del Cadí-Moixeró. L'any 1966 es crea **per la Llei 13/66, de 31 de maig**, la Reserva nacional de caça del Cadí.
- El parc ha estat declarat Zona d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA) per la Unió Europea; així com hi ha 30 hàbitats i 30 espècies de flora i fauna protegides a nivell europeu (**Directiva 92/43/CEE hàbitats**), que ha permès que s'inclogui en la Xarxa Natura 2000 d'espais naturals protegits europeus. Les espècies de fauna estan també protegides per la **Llei 22, 2003, de 4 de juliol de protecció dels animals**.
- El patrimoni eclesiàstic ha de ser vetllat per l'Església Catòlica, en col·laboració amb les administracions. Aquesta col·laboració es determina reglamentàriament. Es conserven diferents objectes religiosos amb un interès patrimonial notable des del segle IX al XVIII, custodiats per la parròquia.
- Patrimoni arqueològic. Per definició, tots els béns mobles de caràcter històric, per a l'estudi dels quals cal utilitzar metodologia arqueològica, integren el patrimoni arqueològic català afectant a tots els nivells de protecció (BCIN, BCIL, BIPCC). La **Llei de Patrimoni Cultural Català 9/1993** defineix els espais de protecció arqueològica (art. 49), que també estan regulats especialment per la **Llei d'Urbanisme Català 2/2002 (art.9.3 i 34.5)**. Es consideren espais de protecció arqueològica els llocs que no han estat declarats d'interès nacional on, per antecedents històrics o per altres indicis, es presumeix l'existència de restes arqueològiques i paleontològiques. Els espais són determinats per resolució del Conseller de Cultura.
- Béns mobles. Formen part del patrimoni Català aquells que es troben a museus, els que han sigut fruit d'intervencions arqueològiques i els que tenen unes característiques artístiques singulars. De Bagà hi ha diferents elements custodiats a Museus:
 - Museu Comarcal de Manresa: pica beneitera romànica.
 - Museu Comarcal de Berga: taller del baster Cuberes.
 - Museu Episcopal de Vic: creu de fusta policromada gòtica (segle XIV) i hostier romànic (segle XIII).
 - Museu Diocesà i Comarcal de Solsona: tres imatges del davallament gòtic (inici del XVI), i altres objectes litúrgics del XVII.

Els museus són els encarregats de la custòdia i conservació d'aquest béns i els han de tenir catalogats i documentats.

- Patrimoni documental. És declarada d'interès nacional tota la documentació que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. La resta de documentació inclosa en arxius forma part del patrimoni documental català. Formen part del patrimoni documental

estatal tots aquells documents que es troben als arxius (**art. 48, Ley de Patrimonio Histórico Español, 16/1985**).

Dins aquestes mesures, es consideren inclosos com a bens protegits tot el patrimoni documental que es troba als arxius citats a les fitxes i que contenen patrimoni documentals referents a Bagà.

- Arxiu de la Corona d'Aragó
- Arxiu Ducal de Medinaceli (Sevilla)
- Archivo Histórico Provincial de Zaragoza
- Arxiu Històric de Lleida
- Arxiu Comarcal de Berga
- Arxiu Municipal de Bagà

5.3. Intervencions sobre el patrimoni

Inventaris realitzats:

Del patrimoni del municipi de Bagà s'havien realitzat altres inventaris parcials, entre els que destaquen:

- Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat (IPA), en el que es van inventariar entre els anys 1982 i 1990, 25 elements, principalment esglésies, altres elements arquitectònics i elements artístics. (Va ser realitzat per Rosa Serra, Albert Roca i Josep Claret).
- Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Generalitat (Carta Arqueològica), realitzat des del 1987, amb 2 elements inventariats fins a l'actualitat. (Realitzada per diferents autors que no consten a les fitxes).
- Inventari d'elements del terme realitzat pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya l'any 1999 per redactar el Pla Especial del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Inèdit. Propietat del Parc Natural. Hi ha un llistat del patrimoni cultural, àrees recreatives, flora i fauna d'interès especial, àrees d'interès geològic, botànic i faunístic del Parc Natural.

El fet d'estar catalogats els elements en aquests inventaris no implica que automàticament siguin considerats Bens d'Interès Cultural Nacional o Local (BCIN, BCIL). Aquests inventaris únicament constitueixen eines de control de l'estat i existència dels elements i, per tant, no ofereixen una figura de protecció legal.

Altres intervencions:

S'inclouen aquí les excavacions realitzades al terme, així com la restauració de monuments, tant per iniciativa pública com privada.

- En realitzar la segona fase de rehabilitació de l'edifici de Palau van aparèixer estructures antigues al costat del mur de llevant que van motivar la realització d'una excavació d'urgència a càrrec de Carme Subirana i Icíar Alonso del 26 de febrer al 6 de març de l'any 1998. El seguiment arqueològic detectà l'aparició d'estructures antigues entre les que destaca un paviment empedrat del segle XVIII, un altre paviment de calç i un mur semicircular possiblement corresponent a una torre de les més tardanes. No es va constatar estratigrafia ni material arqueològic.
- Degut a la reparcelació i a la possibilitat de que existissin restes arqueològiques al lloc de Sant Sebastià, el Servei d'Arqueologia de la Generalitat va promoure la realització d'una prospecció durant el setembre de 2003, portada a terme per Arqueociència sota la direcció de Carme Subiranas Fàbregas. Es van fer 39 rases de sondeig per tal de delimitar l'extensió del jaciment en terrenys de l'Ajuntament i de diferents particulars. 24 d'aquestes rases van resultar arqueològicament positives. Actualment s'està a l'espera de les decisions que prenguin el Servei d'Arqueologia

de la Generalitat i l'Ajuntament de Bagà en quant a la realització d'una excavació programada extensiva.

- Restauració pintures Paller. L'any 1998 es va realitzar una restauració de les pintures a càrrec de les restauradores Gemma Rodríguez i Manola Melero. Es va poder veure que la paret de darrera del retaule major ja havia estat pintada abans de 1773, així com l'arc sobre el retaule del que s'ha deixat testimoni. Possiblement aquestes pintures fossin fetes poc després de la construcció del retaule.
- Restauració del retaule Paller realitzada per la restauradora Gemma Rodríguez l'any 1997 en una campanya promoguda pel Centre de Restauració de la Generalitat de Catalunya.
- L'any 1966 la Diputació de Barcelona sota la direcció de l'arquitecte Camil Pallàs, fa una restauració de l'edifici de l'església parroquial de Sant Esteve de Bagà que va ser inaugurada l'any 1975.
- Restauració pintures murals Santíssim de Sant Esteve de Bagà. Realitzades per la restauradora Gemma Rodríguez l'any 1997. Es va fer una neteja de les pintures murals.
- Restauració de les pintures murals de Palau. S'han fet quatre campanyes. La primera es va realitzar l'any 1992 pel restaurador Emili Julià i el seu equip amb el seguiment del Servei de Restauració de Bens Mobles de la Generalitat de Catalunya. Va ser una intervenció d'urgència consistent en la fixació de les capes de pintura i dels seus suports per tal d'evitar el despenjament dels murs; una neteja superficial per eliminar pols i l'anivellament d'esquerdes i forats a totes les sales. L'octubre del 1994 es va fer la segona intervenció a càrrec del mateix restaurador. Es va restaurar la cambra Napolitana i l'alcova contigua amb un criteri poc conservador ja que es va repintar totes les pintures de les dues sales no deixant a la vista la policromia antiga. La tercera (any 2002) i quarta (any 2003) intervencions es van realitzar pel Servei de Restauració de Bens Mobles de la Generalitat de Catalunya, a càrrec de la restauradora del Servei, Núria Lladó Moreno en col·laboració de les becàries Anna Garcia Rey, Bet Garcia Talavera i Montserrat Díaz (aquesta darrera només va participar en la tercera intervenció). Totes dues campanyes es van destinar a la restauració de les pintures de la sala de les columnes, restaurant tres dels angles de la sala i restant encara per restaurar un dels angles i el sostre. Encara resten la meitat d'una paret i el sostre que s'espera fer en altra campanya properament.
- L'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona va realitzar un nou inventari dels fons de l'arxiu municipal entre març de 1996 i setembre de 1997, a càrrec de l'arxiver Xavier Pedrals (PEDRALS, 1997). Aquest va classificar de nou el fons seguint el quadre de classificació proposat pel Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya.
- L'any 1999 un grup de voluntaris baganesos va fer una neteja de les ruïnes de Sant Pelegrí, traient tota la vegetació i deixant a la vista els murs.
- Restauració de la Torre de la Portella. Realitzada per l'Ajuntament de Bagà amb col·laboració de la Diputació de Barcelona. Els anys 80.

- Fa aproximadament cinc anys, fruit d'una campanya popular, es va restaurar la capella de Santa Maria de Palau, que s'ha recuperat com a patrimoni de la vila, reobrint la porta que dóna a la Pujada de Palau.
- Els entorns del pont del Roser van ser netejats i desbrossats per iniciativa de voluntaris del Parc Natural del Cadí-Moixeró fa uns cinc anys.
- El pont de Patola va ser restaurat pel Parc Natural del Cadí-Moixeró amb indicacions del Departament de Cultura de la Generalitat.

5.4. Equipaments i activitats patrimonials

Tot i que Bagà és un municipi petit, té tot un seguit d'equipaments culturals que poden ser un punt de partida per garantir la conservació i difusió dels seu patrimoni.

L'Arxiu Municipal

L'Arxiu Municipal de Bagà es troba ubicat al soterrani de l'edifici de l'Ajuntament, a la plaça Catalunya de Bagà, en una única sala dividida per una paret al centre de manera que l'espai té forma de U. La documentació es troba guardada en caixes de cartró d'arxiu dipositades en prestatges de ferro. Hi ha dos armaris de ferro en els que es guarda la documentació més important i antiga formada per pergamins i llibres. L'accés és restringit i s'ha de demanar la clau a l'Ajuntament per realitzar consultes, fet que limita la consulta als horaris de les oficines.

Tot i que a l'espai que ocupa l'arxiu hi ha una taula, l'espai no compta amb les condicions mínimes de consulta i la taula està ocupada per un arxivador, fet que la inutilitza. D'altra banda, la persona encarregada no es troba sempre disponible, cosa que provoca que es deixi la clau a qualsevol persona que vulgui consultar documentació i generalment se la deixa sola a aquest espai.

El fons està format per documentació generada pel mateix ajuntament des de la segona meitat dels segle XIX fins a l'actualitat. Destaquen també alguns documents anteriors, com la còpia en pergamí de la carta de franqueses datada al segle XVI; el llibre de despeses del cònsol de 1332; cadastres de 1735 i 1817; llibres de comptes dels segles XVII, XVIII; 7 documents en pergamí de 1355 a 1590; diferents llibres enquadernats en pergamí; documentació de la família Balderich des del segle XVI; llibres de notaris 1365, 1425, 1430, 1441, 1749. També compta amb la documentació del registre civil des de l'any 1869 i una recopilació de documentació de l'activitat cultural del municipi.

Bagà va ser escollida pels Barons de Pinós com a capital de la seva baronia; a partir del segle XII el poble es traslladà de lloc i s'edificà de nou, passant a establir la seva residència diferents famílies nobiliàries durant la baixa edat mitjana, moment de màxim esplendor de la vila. Així, la vila de Bagà, va generar un important fons documental iniciat amb els Pinós i augmentat amb el pas del temps, arxiu que era custodiat a l'edifici de l'església parroquial de Sant Esteve. L'arxiu era tancat amb tres claus que estaven en poder del conseller en cap, del cònsol en cap i del segon cònsol. Des del segle XIV es troben anotacions destinades a mantenir els papers en bon estat, i al segle XVII es prenen disposicions per a la seva protecció i conservació. Durant les guerres dels segles XVII i XVIII es va perdre part de l'arxiu, principalment per un incendi l'any 1753 al temple. També les Guerres Carlines van afectar i van provocar la desaparició d'alguns llibres, així com durant la Guerra Civil del 1936-39. A partir del 1908, Mn. Joan Serra i Vilaró, comissionat a Bagà de l'Institut d'Estudis Catalans per tal de recuperar i inventariar l'arxiu, va realitzar una important tasca donant a conèixer l'arxiu amb la publicació de les "Baronies de Pinós i Mataplana" (SERRA VILARÓ). Amb l'estroncament de la línia dels Pinós al segle XVI, l'arxiu va ser repartit entre les diferents branques de la família, així quedà repartida una part entre els Alba (a Sevilla) i

els Medinacelli (a Madrid), amb una petita part a l'arxiu del marquès de Barberà. La part que restava a Bagà, va ser dipositada provisionalment al Palau de Pedralbes, en iniciar-se la Guerra Civil, pel "Servicio de Recuperación Bibliográfica y Documental"; al finalitzar la Guerra l'arxiu va ser traslladat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó l'any 1939, on s'ha mantingut una important part de l'arxiu històric de Bagà ja que no es va reclamar el fons dins els plaços establerts. A Bagà es conserva actualment una minsa representació d'aquest arxiu històric dels Pinós, tot i que es conserva la documentació municipal des de finals del segle XIX, algun element medieval i modern.

L'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona va realitzar un nou inventari dels fons existent al municipi entre març de 1996 i setembre de 1997, a càrrec de l'arxiver Xavier Pedrals (PEDRALS, 1997). Aquest va classificar de nou el fons seguint el quadre de classificació proposat pel Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya.

Centre Medieval i dels Càtars

És una exposició permanent sobre el catarisme i el món medieval a Bagà que es troba al Palau dels Pinós, a la part alta del nucli antic de la vila. Va ser inaugurada la primavera de l'any 2003. És de gestió municipal.

La situació estratègica de Bagà enmig de la ruta Camí dels Bons Homes, així com la condició de cap de la baronia Pinós i l'admirable nucli antic que es conserva (model d'urbanisme medieval), van ser els elements que van propiciar la ubicació d'aquest centre. L'exposició es troba instal·lada a la planta baixa i ofereix dos espais ben diferenciats: un circuit interior i un exterior. A l'interior, un audiovisual basat en la llegenda del Rescat de les Cent Donzelles i un seguit de personatges històrics expliquen el temps dels càtars. L'exposició està feta amb plafons amb dibuixos, personatges de cartró-pedra i objectes actuals però que mostren com eren els utilitzats pels càtars. A l'exterior, sis plafons expliquen els principals fets històrics que es van desenvolupar entorn el catarisme a l'Europa dels segles XII-XIII i la baronia dels Pinós, senyors de Bagà.

El centre es complementa amb la Oficina de Turisme, botiga i llibreria. Es poden fer visites concertades.

A més s'ofereix una visita més àmplia del centre que es complementa amb una ruta guiada per nucli antic de la vila en la que es mostren els elements més importants i s'explica el passat històric de Bagà.

La col·lecció de l'antic museu de Bagà

Col·lecció d'objectes variats procedents de Bagà i el seu entorn dipositats en una de les habitacions del primer pis de l'edifici de Palau. Una part dels objectes es troben guardats en tres vitrines, altra part embalada en caixes de cartró (un total de 30) i altres objectes solts. Distingim cinc tipus de col·leccions segons la classificació que es va fer quan estaven exposats a la biblioteca de Bagà: prehistòria i numismàtica; mineralogia i paleontologia; artesania; utensilis professionals; objectes de fundició i ferro forjat.

No s'ha fet cap inventari conegut, ni tan sols un llistat del que hi ha, i el seu estat de conservació és molt dolent. Segons informació de diferents persones de Bagà, sembla que el mestre Pardinilla havia fet unes fitxes classificant alguns dels objectes del museu, però no s'ha tingut accés a aquesta possible documentació que conserva la família.

La iniciativa de recollida d'objectes va ser començada per Joan Pardinilla, mestre a Bagà procedent de Barcelona. Joan Pardinilla i la seva esposa, Maria Guiu, es van establir a Bagà com a mestres durant la segona República, i es van dedicar a investigar sobre la història de Bagà. A partir d'objectes que ell mateix va trobar, així com de donacions de gent de Bagà, el mestre Pardinilla va organitzar un Museu Municipal que es va muntar al primer pis de l'edifici del carrer Raval, nº 18. L'any 1994 es va desmuntar l'exposició per posar la biblioteca municipal de Bagà a l'espai que ocupava el museu. Des de llavors una part dels objectes es troben embalats en caixes i d'altres situats individualment degut a les seves dimensions. L'any 1999 les caixes i els objectes van ser traslladats a l'edifici de Palau on encara es troben actualment en una de les sales del primer pis en espera d'alguna intervenció.

Oficina de turisme de Bagà

Situada a Palau, ofereix informació turística de la zona així com les visites guiades al Centre Medieval i dels Càtars i al nucli antic de la vila. Forma part de la xarxa d'oficines de turisme amb conveni directe amb la Diputació de Barcelona que col·labora en la promoció turística de la zona. A més, el Consell Comarcal del Berguedà va posar en marxa fa dos anys el Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà, amb la finalitat de promoure aquesta part de la comarca. Bagà és un dels municipis que formen part d'aquest consorci i que, per tant, es beneficia de la difusió que es fa.

Estació d'esquí de Coll de Pal

A Coll de Pal hi ha unes pistes d'esquí amb dues pistes llargues, amb un tele-ski i un tele-corda. Són pistes fàcils, verdes, aptes per l'aprenentatge i que es troben obertes en temporada de neu. Es troben a 2080 metres d'alçada i tenen un desnivell total de 50 metres. La gestió és municipal i la porta a terme el Club d'Esquí Coll de Pal. Disposen de cafeteria i serveis.

L'any 2003 es va signar un acord entre l'Ajuntament de Bagà i l'empresa Ferrocarrils de la Generalitat per tal de fer l'enllaç dels dominis esquiables entre les pistes d'esquí de Coll de Pal i La Molina. Actualment el projecte es troba aturat en espera d'un acord entre els ajuntaments de Bagà i Alp. La unió dels dominis assegura un important increment turístic al territori i permetrà la instal·lació d'un telecadira de 4 places i canons de neu.

Àrees de lleure

Al terme de Bagà hi ha diferents àrees de lleure amb infraestructura.

- Riugréixer o Rigoréixer (fogons, font, taules, bancs, un cobert)
- Paller (fogons, font, taules, bancs)
- Els Orris (fogons, font)
- Font del Sofre (font, taules, bancs)
- Clot d'en Roca (font, taules)
- Font de l'Andino (fogons, font, taules, bancs, barbacoes)
- Pont de Sant Joan (fogons, font, taules, bancs)
- Font de la Vinya Vella (fogons, font, taules, bancs)

També hi ha tres miradors per observar el paisatge:

- Bac de Diví (accés sud del Túnel del Cadí)
- Els Orris
- Paller de Dalt

Dues zones d'acampada:

- Riugréixer
- Sant Joan de l'Avellanet

Dos refugis de muntanya:

- Rebost
- Niu d'Àliga

Xarxa de senders

Per Bagà passen tres senders de gran recorregut (GR) i tres de petit recorregut (PR).

- GR-150 de Coll de Pal a Gósol per Bagà
- GR-150-1 de Coll de Pal a Gósol per la carena del Moixeró i la Tosa
- GR-107 camí dels Bons Homes, Berga-Montsegur
- GR-4-2 Passant per Paller de Dalt cap a coll de Pal. GR inaugurat l'any 1979.
- PR-C 158 de Guardiola de Berguedà a Paller de Dalt
- PR-C 126 de Urús al Refugi de Rebost
- PR-C 125 de l'Hostalet a l'Hostalet

Altres itineraris:

- Gréixer al refugi Sant Jordi i Penyes Altes Moixeró. UEC. Segueix GR-107.

- Coll de Pal al Puigllançada (no senyalitzat)
- Del refugi de Rebot a Coma Floriu i Tosa d'Alp. Ruta Cavalls de Vent (entre refugis del Parc).
- Bagà a la font de l'Adou (no senyalitzat)

Rutes naturals senyalitzades pel Parc Natural Cadí-Moixeró

- Ruta del trencapinyes (zona dels Orris)
- Ruta del pela-roques (Gósol)

Camí dels Bons Homes

Ruta turística que segueix les petjades del catarisme en terres catalanes. Es proposa fer la ruta en cotxe, a cavall, a peu, en BTT, amb diferents itineraris adaptats. La ruta a peu segueix el GR-107, amb un total de 189 km entre el santuari de Queralt (Berga) i el castell de Montségur (Ariège-França). La ruta transcorre per zones protegides del parc Natural del Cadí-Moixeró i a més permet visitar elements històrics relacionats.

Al llarg del camí hi ha un seguit de serveis del Consell Regulador: albergs, hotels, restaurants, empreses de guiatge, que faciliten la ruta.

L'oficina central del Consell Regulador del Camí dels Bons Homes es troba a Bagà, al carrer de la Vinya, 1. La seva gestió és compartida entre el Consorci de Formació i Iniciatives Cercs-Berguedà, el Consell Comarcal del Berguedà, la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal de la Cerdanya i el Parc Natural Cadí-Moixeró.

Oficines centrals del Parc Natural del Cadí-Moixeró

Es troben al carrer de la Vinya, 1, de Bagà; oberta tots els dies de l'any, amb atenció personalitzada als visitants, orientant-los en les seves sortides i posant a la seva disposició tota la informació necessària. Aquest centre es complementa amb altres situats a Martinet, Saldes i Tuixent, a més del de propera obertura a Sant Joan de l'Avellanet (Bagà).

Disposa d'una sala d'exposicions a la planta baixa en la que es fan exposicions temàtiques sobre el Parc periòdicament, a més de disposar d'una mostra permanent.

Organitza diverses activitats entorn a la natura i l'artesanía de la zona. A més, a través de fulletons, proposa rutes de BTT i excursions a peu pels entorns del Parc.

Ecomuseu de Sant Joan de l'Avellanet

L'Ecomuseu és encara un projecte en el que s'està treballant, estant actualment en fase d'obres sense data prevista d'obertura. La finalitat és disposar d'un centre d'interpretació del Parc Natural del Cadí-Moixeró en el que es puguin fer activitats per escolars. Es trobarà ubicat al mas de Sant Joan de l'Avellanet.

A la planta baixa hi haurà una exposició temàtica fixa sobre espècies extingides i recuperades (ós, linx, llop, trencalós, cérvol). Al pis un taller per activitats escolars i d'altres. A l'espai extern hi haurà un arboretum amb les espècies que trobem al Parc, una instal·lació per tenir fauna d'herbívors i rapinyaires irrecuperables.

A més, el municipi està dotat d'altres equipaments que es detallen a continuació:

- Casal de la Vila (teatre, sala entrenament de tennis taula)
- Casa de Cultura. C/ Raval, 18. Local de reunió d'entitats i Associació de plaques de cava.
- CEIP Galceràn de Pinós
- IES Alt Berguedà
- Biblioteca Municipal ubicada a l'IES

Entitats

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Esbart Cadí ▪ Amics dels Monuments de la Vall del Bastareny ▪ Grup de teatre la Faia ▪ Colla Gegantera Amics de les Motos ▪ Club Tennis taula ▪ Club Esquí Coll de Pal ▪ UEC de Bagà ▪ Grup de tir al plat ▪ Associació de caça ▪ Penya Blaugrana-amics de l'atletisme ▪ Associació Medieval de Bagà ▪ Associació de la Fia Faia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Penya Madridista ▪ CCR baganès ▪ Grups Esplai Bastareny ▪ Comissió de festes ▪ Comissió de festes de Terradelles ▪ Associació de col·leccionistes de plaques de cava ▪ Canal 8 ▪ APA CEIP Galceràn de Pinós ▪ AMPA IES Alt Berguedà ▪ Associació de Comerciants ▪ Associació de veïns de Terradelles.
---	---

6- BIBLIOGRAFIA

- AA.VV. (1970). Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AA.VV. (1976). "La masía. Historia y tipología de la casa rural catalana". *Revista de arquitectura*, Grupo 2 C. Barcelona.
- AA.VV. (1981). Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vol. IX. Ed. Enciclopèdia Catalana.
- AA.VV. (1985). Catalunya Romànica. Vol. XII El Berguedà. Fundació Enciclopèdia Catalana.
- AA.VV. (1994). Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Vol. 5 El Berguedà. Departament de Cultura. Barcelona.
- AA.VV. (1998). Castells Medievals del Berguedà. 2 volums. Ed. Amics del Romànic del Berguedà.
- AA.VV. (1994). Revelar el passat. Homenatge a Joan Serra Vilaró en el XXV aniversari de la seva mort. 1994. Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.
- AA.VV. (1994). Revelar el passat. Homenatge a Joan Serra Vilaró en el XXV aniversari de la seva mort. 1994. Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.
- AA.VV. (1993). Guia del Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. 1993. Bisbat del Solsona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- BARAUT, C. (1978). "Les actes de consagracions d'esglésies del Bisbat d'Urgell (segles IX-XII)". *Urgellia*, núm. 1.
- BENET I CLARÀ, A. (1984). "El comtat de Berga. Origen i límits (s. X-XI)". A *L'Erol* nº 11. Àmbit de Recerques del Berguedà.
- BENET, A. (1978). "Les donacions dels comtes catalans al monestir de Ripoll durant els segles IX-X-XI". A *XXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Ripoll*.
- BERTRAN I COMELLES, J.M. (1988). De toponymia Praeromana. Antigues arrels berguedanes. Barcelona.
- BERNADICH, A. ; ROTA, M.; SERRA, R. (1991). Guia d'Art del Berguedà. Consell Comarcal del Berguedà.
- BOLÓS, J. i PAGÉS, M. (1982). "Les sepultures excavades a la roca". A: *Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya*. Annex 1. Departament d'Història Medieval U.B.

- BOLÓS, J. ; NUET, J. (1983). Els molins fariners. Ketrés Ed. Barcelona.
- BOLÓS, J. (1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi ed. Barcelona
- CARBONELL, E.; PONS, E.; MOLIST, M. (1982). "Breu aproximació a la Prehistòria del Berguedà i els seus entorns: resum". A *XXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*. Berga, Publicacions de l'Ajuntament. P. 217-220.
- CASELLAS, I.; SANTANDREU, D. (1997). Creus del Berguedà. Amics del Romànic del Berguedà. Berga.
- CASTANY, J. i altres (1990). El Berguedà, de la prehistòria a la antiguitat. Llibres de l'Àmbit nº 4. Àmbit de Recerques del Berguedà.
- CATALÀ, Pere (1976). Els castells catalans. Dalmau Ed.
- COROMINES, J. (1993). Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Curial ed.
- COROMINES, J. (1994). Onomasticon Cataloniae. Vol. II. Curial Editors. Barcelona. Pàg. 285-286.
- COROMINAS, R. I COROMINAS, J. (1998). "Premses de biga bastides en codines i en pedres traslladables". *L'Erol* nº 57.
- FUSTÉ, R. (1982). "Cap a una anàlisi de la masia del Berguedà". *L'Erol*, núm. 1, pàg. 16-23. Àmbit de Recerques del Berguedà.
- GAVÍN, J.M. (1985). Inventari d'esglésies. Vol. 17 El Berguedà. Ed. Arxiu Gavín. Barcelona.
- IGLÉSIAS, J. (1979). El fogatge de 1553. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Volum I. Barcelona.
- IGLÉSIAS, J. (1974). Estadístiques de població de Catalunya el primer bicenni del segle XVIII. 3 vols. Fundació Vives i Casajuana. Barcelona.
- IGLÉSIAS, J. (1982). "Demografia històrica i actual del Berguedà". *XXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*. Centre d'Estudis Berguedans. Ajuntament de Berga. Pàg. 37-58.
- IGLÉSIAS, J. (1991). Fogatge de 1497, Estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona.
- JUNYENT, E. (1992). Diplomataris i escrits literaris de l'abat i Bisbe Oliba, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, doc. 32.
- JUNYENT, E. (1973). El Comtat de Berga als segles X i XI. Edicions del Museu de Berga.

- LACUESTA, R. (2003). Els municipis i el patrimoni arquitectònic. Compendi legislatiu comentat. Diputació de Barcelona. Xarxa de municipis. Plecs nº 5.
- MADDOZ, P. (1845). Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar. Madrid.
- RIU, M. (1989). L'ARQUEOLOGIA MEDIEVAL A CATALUNYA. Col·lecció coneguem Catalunya. Els llibres de la Frontera.
- SANTANDREU, M.D.; SERRA, R. (1984). "Dels camins romans a les carreteres asfaltades". *L'Erol*, núm. 9. Àmbit de Recerques del Berguedà.
- SERRA, R. (1992). "La mort al Berguedà medieval". A *L'Erol* nº 38. Àmbit de Recerques del Berguedà. Pàg. 23-26.
- SITJES I MOLINS, X. (1977). Esglésies pre-romàniques del Bages, Cardener, Berguedà i Cardener. Manresa.
- UDINA, F. (1986). Guia histórica y descriptiva del Archivo de la Corona de Aragón. Ministerio de Cultura. Dirección General de Bellas Artes y Archivos.
- VIGUÉ, J. ; BASTARDES, A. (1978). Monuments de la Catalunya Romànica. El Berguedà. Artestudi edicions. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA ESPECÍFICA

- AA. VV. (1988). Bagà. La capital històrica de l'Alt Berguedà. Ajuntament de la Vila de Bagà.
- AA.VV. (2000). El rescat de les cent donzelles. Associació Medieval de Bagà.
- AA.VV. (1992). Història gràfica de Bagà. Volum 1, dels orígens a 1936. Centre d'Estudis Baganesos.
- AA.VV. (1994). Història gràfica de Bagà. Volum 2, dels orígens a 1936. Centre d'Estudis Baganesos.
- AA.VV. (1990). Itineraris en el Parc Natural del Cadí-Moixeró, vessant de l'Alt Berguedà, sector Moixeró, Tosa, Comabell. Unió Excursionista de Catalunya. Direcció General del Medi Ambient. Generalitat de Catalunya.
- AA.VV. (2002). Mapa i Guia excursionista: Moixeró i La Tosa. Ed. Alpina.
- ALSINA, G. (1993). Bagà i la seva problemàtica territorial en el planejament vigent. *L'Erol* nº 42. P. 42-48.
- AYMAMÍ, G. (2002). Els molins hidràulics de la vall del Bastareny. Col. Roca Tiraval, nº 2. Associació Medieval de Bagà.

- BRACONS, J. (1983), Catàleg de l'escultura gòtica del Museu Episcopal de Vic. Patronat d'Estudis Ausonencs.
- BARTRINA, E. (1993), Llinatge dels Pinós: el primer Galcerà de Pinós. L'Erol nº 42. P. 13- 16.
- BENET, A. (1993). Mil cent anys del primer document escrit de Bagà. L'Erol nº 42. P. 7- 12.
- BERTRAN I COMELLES, J.M. (1988). De toponymia Praeromana. Antigues arrels berguedanes. Barcelona.
- CABALLÉ, F.(1990). El pou de glaç de Bagà. L'Erol nº 31.
- CABALLÉ. F. (1999). Creus de Bagà als quatre vents. Associació Medieval de Bagà.
- CABALLÉ, F. (1999). Del patrimoni artístic Berguedà salvat per Lluís Rubiralta. Bagadanum vol II, p. 81- 90.
- CABALLÉ. F. (1998). El Déu de Bagà. Columna Albí eds.
- CABALLE, F. ; UREÑA, J. (2000). Noms i renoms de la Vila de Bagà. . Col. Roca Tiraval, nº 1. Associació Medieval de Bagà.
- CABALLÉ, F. (2001). Sant Pelegrí (Paller). A Bagadanum. Vol. IV. Associació Medieval de Bagà. Pp. 41-54).
- CABALLÉ, F. (1995). A l'ombra de Paller: el santuari de la Mare de Déu de Paller. Columna, Albí.
- CABALLÉ, F. (1993). El santuari de Paller, deu anys de restauració. L'Erol, nº 42, p. 40-41.
- CABANA, R. (1999). La Fia-faia un ritual ancestral del foc fecundant. Bagadanum vol. II, p. 41-47.
- CAMPILLO, X.; MARTÍ, R. (1995). Xarxa de camins a les comarques de muntanya. Pirineus. Estudi fet pel Parc Natural del Cadí-Moixeró. 3 volums.
- CASCANTE, P. (2000). El Palau dels Pinós a Bagà. A Bagadanum. Vol. III. Associació Medieval de Bagà. Pp. 11- 36).
- COROMINAS, R. (1993). Ponts de Bagà. L'Erol nº 42. P. 36-39.
- COROMINAS, R. (2000). Sant Pelegrí. A Bagadanum. Vol. III. Associació Medieval de Bagà. Pp. 77-80).

- Departament de Medi Ambient (1999). Pla Especial del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Inèdit. Propietat del Parc Natural.
- FARELL eds. (2002). Parc natural del Cadí-Moixeró. Itineraris per l'Alt Urgell, Berguedà i Cerdanya. Ed. Farell, Llibres de muntanya.
- FONT, J.M. (1998). Carta de franqueses de Bagà (1234). Bagadanum, vol. I, p. 67-82.
- FONT, J.M. (1969). Cartas de población y franquicia. Vol. I, Madrid-Barcelona, p. 377 i seg.
- FORT, E. (Francesc Miquel) (1972). La llegenda de Galzeran de Pinós. Ed. Rafael Dalmau. Episodis de la història.
- FORT, E. (Francesc Miquel) (1973). La llegenda dels rescats de Sant Esteve. Monografies Vilaseca-Salou.
- FUSTÉ, G.; CAZORLA, X. (1997). Estudi sobre els antics camins ramaders a l'Alt Berguedà. Estudi realitzat per estudiants de Ciències Ambientals de la Universitat Autònoma de Barcelona, promogut pel Parc Natural del Cadí-Moixeró. Propietat del Parc. Inèdit.
- GARCIA, J. (1986). El parc natural Cadí-Moixeró. L'Erol, nº 16, p. 32-33.
- GARRIGA, C. (1998). La creu bizantina de Bagà. Bagadanum vol. I, p. 59-66.
- GARRIGOSA, J. (2001). "Bagà i els manuscrits medievals amb música". Bagadanum miscel·lània. Ed. Associació Medieval de Bagà. Vol. IV. Juliol.
- JUEZ, A.; OÑA, J.; UREÑA, J. (2000). Descubrim la vila de Bagà. Ajuntament de Bagà.
- PEDRALS, X. (1991). Vida i obra de Pere Tomic, historiador baganès del segle XV. Centre d'Estudis Baganesos. Bagà.
- PEDRALS COSTA, X. (1997). Arxiu Municipal de Bagà. Anàlisi, actuació arxivística i descripció dels fons. Bagà. 2 volums.
- PEDRALS, X. (1993). Dos fotògrafs baganesos. L'Erol nº 42. P. 26-28.
- PERARNAU, J. (1993) La producció de petroli a l'alt Berguedà. L'Erol nº 42. P. 29-31.
- PLADEVALL, A. (1979). Santuari de la Mare de Déu de Paller. Gran Enciclopèdia Comarcal. Tom 12, Barcelona.
- PLANES, J. (1993) Notes i hipòtesis per una interpretació de la Fia-faia. L'Erol nº 42. P. 32-35.

- PONS, J. (1983). El kyrie de Bagà. L'Erol, nº 5. P. 57-61.
- RIQUER, M. de (1944). La leyenda de Galcerán de Pinós y el rescate de las cien doncellas. Real Academia de Buenas Letras. Barcelona.
- ROIG TORRENTÓ, M.A. (1991). La decoració escultòrica del santuari de la Mare de Déu de Paller, prop Bagà. L'Erol, nº 35, p. 16-18.
- ROSINYOL, J.M. (1996). Les Marededéus del Berguedà (segle XII al XV). Ed. Amics del Romànic del Berguedà.
- SALA, E. (1986). Cançoner de Bagà. U.E.C. Bagà.
- SANTANDREU, D. (1993). La construcció del seny major de Bagà. L'Erol nº 42. P. 17- 20.
- SERRA, M.A.; MIRANDELL, M. (1990). Obres de la família Morató al Berguedà. L'Erol nº 32, Berga. P. 19-26.
- SERRA, R. (1987). Aproximació a l'estudi de la comunitat jueva medieval al Berguedà. A L'Erol nº 21. P. 20-27.
- SERRA VILARÓ, J. (1908). Missió històrica a l'Arxiu de Bagà. Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- SERRA VILARÓ, J. (1930). Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. 3 vols. Reedició de 1989 del Centre d'Estudis Baganesos.
- SERRA VILARÓ, J. (1929). L'arxiu de Bagà: les filigranes. Analecta Sacra Tarraconensa V, Barcelona, pàg. 207-243.
- SERRA VILARÓ, J. (1935). El santuari de la Mare de Déu de Paller, que es venera a la molt noble vila de Bagà. Tarragona.
- SERRA VILARÓ, J. (1989). El cançoner de Calic. Reedició facsímil de l'Ajuntament de Bagà.
- SOLER, R.; ORIOLA, J. (1997). Relleu fotogràfic de les mines del Berguedà. Berga.
- SUBIRANAS, C. (2003). Informe dels sondejos arqueològics realitzats a la zona de Sant Sebastià (Berguedà). Servei d'Arqueologia de Catalunya, Arqueociència. Novembre 2003.
- TOMIC, P. (Reproducció facsímil de la seva obra de 1448). Històries e conquestes dels reis d'Aragó e comtes de Barcelona. Centre d'Estudis Baganesos, 1990.
- TORRAS, C.A. (1923). Bergadà. Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, any XXXIII, nº 338.

- UREÑA, J. (1993). Història gràfica de Bagà. L'Erol nº 42. P. 22-25.
- VILADÉS, R. (1983). Les creus processionals del Berguedà. A L'Erol nº 7, p. 41-51.
- VILADÈS, R. (1996). Les muralles de Bagà. Llibres de l'Àmbit, nº 8. Àmbit de Recerques del Berguedà.
- VILADÉS, R. (1999). Visita pastoral a Bagà, del Bisbe de Solsona Miguel Santos de St. Pedro el dia 12 de juliol de 1625. Bagadanum vol II, p. 19-40.
- VILADÉS, R. (1999). Santuari de Paller. Ed. L'Espill. Berga.
- VILADRICH, C. (2000). Dels lligams històrics de les baronies de Castre i de Pinós (Estadella, Aragó; Bagà, Catalunya). Bagadanum vol. III, p. 49-64.

ARXIUS CONSULTATS

ARXIUS PÚBLICS

- AMB Arxiu Municipal de Bagà
- ACA Arxiu de la Corona d'Aragó
- AHCB Arxiu Històric i Comarcal de Berga
- ADM Arxiu Ducal de Medinaceli. Sevilla
- AHPZ Archivo Histórico Provincial de Zaragoza
- AHL Arxiu Històric de Lleida
- ACV Arxiu Capitular de Vic
- ADS Arxiu Diocesà de Solsona
- AHDB Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona
- ACSU Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell
- APB Arxiu Parroquial de Sant Esteve de Bagà
- BPB Biblioteca Pública de Berga
- MCB Museu Comarcal de Berga

ARXIUS PRIVATS

- APB Arxiu Privat de Ca l'Amagat
- APL Arxiu fotogràfic Luigi de Berga
- ARB Arxiu Àmbit de Recerques del Berguedà
- ARP Arxiu del Registre de la Propietat de Berga
- AUEC Arxiu Centre Excursionista de Catalunya

INVENTARIS CONSULTATS

- Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPAC), municipi de Bagà.
- Carta Arqueològica del Berguedà. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Bagà.
- Inventari del Patrimoni Industrial (Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Generalitat de Catalunya) (IPIC). (no hi ha elements inventariats).
- Arxiu del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona (SPAL).
- Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional de Catalunya (IPEC). (No hi ha elements inventariats).
- Inventari fet per Pere Aymerich, 1999, per redactar el Pla Especial del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Inèdit. Propietat del Parc Natural.

**Inventari promogut i finançat
per:**

Oficina del Patrimoni Cultural
Diputació de Barcelona

C/ Urgell, 187, 1ª planta
08036 BARCELONA
Tel. 934020635

**Memòria i inventari realitzats
per:**

M^a del Agua Cortés Elía
Historiadora. Arqueòloga.
Gestora de Patrimoni Cultural

Masia Barraca de Vilamarí
08610 AVIÀ (Berguedà)
Tel. 630 69 40 73

Diputació de Barcelona

Àrea de Cultura

Carrer Comte d'Urgell, 187. Edifici del Rellotge

08036 Barcelona

Tel. 934 022 566 • Fax 934 022 825

o.patrimonio@diba.cat • www.diba.cat/opc